

ACADEMIA REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ DIN BUCUREȘTI

STUDII ȘI MATERIALE
P R I V I T O A R E
L A
FORMAREA CUVINTELOR
ÎN LIMBA ROMÂNĂ

VOL. AL V-LEA

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

SŪMARUL VOLUMELOR PRECEDENTE

I, 1959, 272 p. (Redactori responsabili : acad. AL. GRAUR și prof. JACQUES BYCK) :
 A. G., Cuvint înainte (p. 3—4) ; I. RIZESCU, Prefixul *pre-* în limba română (p. 5—16) ; GH. BULGĂR, Prefixul *răs-* în limba română (p. 17—28) ; RODICA OCHEȘEANU, Prefixele superlative în limba română (p. 29—50) ; GEORGETA CIOMPEC, Sufixul *-aj* (p. 51—64) ; ELENA CARABULEA, *-ame* și *-ime* în limba română (p. 65—75) ; ECATERINA IONAȘCU, Sufixe *-ar* și *-aș* la numele de agent (p. 77—84) ; MARIA ILIESCU, Sufixul adjectival *-bil* în limba română (p. 85—99) ; FULVIA CIOBANU, Sufixul adjectival *-icesc* (p. 101—116) ; ZIZI ȘTEFĂNESCU-GOANGĂ, Sufixul *-ier* (p. 117—121) ; JANA ALBIN, Sufixe *-ism* și *-ist* (p. 123—131) ; ANA CANARACHE, Sufixe *-ilă*, *-oză*, *-om* (p. 133—135) ; ELENA CIOBANU, Observații asupra formării numelor de familie feminine de la masculine (p. 137—143) ; HALINA MIRSKA, Unele probleme ale compunerii cuvintelor în limba română (p. 145—189) ; CONSTANT MANECA, Cuvinte compuse în terminologia științifică și tehnică actuală (p. 191—202) ; FINUȚA ASAN, Derivarea cu sufixe și prefixe în Psaltirea Hurmuzaki (p. 203—212) ; GEORGETA MARIN, Compunerea și schimbarea categoriei gramaticale în Psaltirea Hurmuzaki (p. 213—220) ; LAURA VASILIU, Derivarea cu sufixe și prefixe în Cartea cu învățătură a diaconului Coresi din 1581 (p. 221—259) ; BIBLIOGRAFIE (p. 261—269).

II, 1960, 236 p. (Redactori responsabili : acad. AL. GRAUR și prof. JACQUES BYCK) :
 FINUȚA ASAN, Prefixul *a-* < lat. *ad-* (p. 3—15) ; ANA CANARACHE, Prefixele *ante-* și *anti-* (p. 17—23) ; I. RIZESCU, Prefixul *con-* (*co-*, *com-*) (p. 25—36) ; FLORA ȘUTEU, Prefixul *în-/in-* (p. 37—65) ; GH. BULGĂR, Prefixul *re-(ră-)* (p. 67—78) ; RODICA OCHEȘEANU, Prefixul *stră-* (p. 79—85) ; VADIM RUDEANU, Prefixul *trans-* în limba română (p. 87—92) ; MARIETA PIETRIANU, Sufixul *-an* (p. 93—100) ; VADIM RUDEANU, Sufixe *-anie* și *-enie* în limba română (p. 101—106) ; LUIZA SECHE, Sufixe *-(a/e)nt*, *-(a/e)nță* (p. 107—116) ; I. DĂNĂILĂ, Sufixul *-ard* (p. 117—123) ; ANA BUZI, Sufixul *-cios* [*-(ă)cios*, *-(i)cios*, *-(in)cios*] (p. 125—128) ; ELENA CIOBANU, Sufixul *-eală* (p. 129—138) ; GH. HANEȘ, Sufixe adverbiale *-ește* și *-icește* (p. 139—147) ; MIOARA AVRAM, Sufixe românești *-ilă* masculin și *-ilă/ă* feminin (p. 149—178) ; LAURA VASILIU, Sufixul *-(i)on-* (p. 179—184) ; I. DĂNĂILĂ, Sufixul *-mente* în limba română (p. 185—198) ; ELENA CARABULEA, Sufixul *-uș(ă)* (p. 199—212) ; MAGDALENA POPESCU, Nume de locuitori derivate de la teme străine (p. 213—224) ; BIBLIOGRAFIE (p. 225—234).

INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ DIN BUCUREȘTI

STUDII ȘI MATERIALE
PRIVITOARE
LA

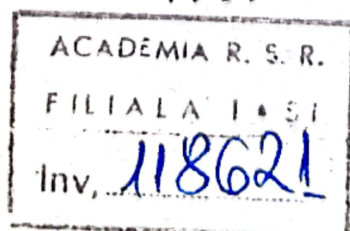
FORMAREA CUVINTELOR ÎN LIMBA ROMÂNĂ

VOL. AL V-LEA

SALĂ DE LECTURĂ

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

1969

Redactori responsabili :

Acad. AL. GRAUR

și

MIOARA AVRAM

Y

FENOMENUL SUPRAPREFIXĂRII ÎN LIMBA ROMÂNĂ

DE

FLORICA FICȘINESCU și I. RIZESCU

1. Procedeul derivării cu prefixe de la teme anterior prefixate, procedeu pe care îl vom numi *supraprefixare*, este cunoscut în limba latină ¹.

Formațiile supraprefixate, numeroase deja în latina din epoca imperială, în proză (Vitruviu, Columella, Pliniu) și mai ales în poezie (Vergiliu, Horațiu, Ovidiu, Tibul), ating maximum de frecvență în perioada târzie, în textele cu caracter popular ².

Sînt derivate de la teme prefixate diferite părți de vorbire :

substantive : *circuminspector*, *incompositio* etc. ;

adjective : *incomparatus*, *inexpugnabilis* etc.,

dar mai ales :

verbe : *accognoscere*, *disconducere*, *persubhorrescere*, *recolligere*, *superimpendere*, *subdiffidere* etc.

Mai puține și, în general, de proveniență cultă sînt derivatele cu prefixe de la teme prefixate în prealabil cu două sau cu mai multe prefixe : *corresuscitare*, *inabscondere* etc. ; totuși formația *perdiscooperio* este atestată în *Peregrinatio*.

Ca și acumularea de prepoziții (ca, de exemplu, *abante*, *depost* etc.), fenomenul supraprefixării poate fi pus în legătură pe de o parte cu tendința spre claritate a limbii latine populare și târzii, iar pe de alta cu preferința latinei populare pentru cuvintele mai lungi ³. Ipoteza pare convingătoare, întrucît remarcăm că prefixele care apar cel mai des în această situație sînt la origine prepoziții : *ad-*, *circum-*, *ex-*, *per-*, *re-*, *supra-*, *trans-* etc. Acumularea de prefixe apare de asemenea ca „o reacție a sistemului la uzura derivatelor vechi ” ⁴.

¹ Cf. Veikko Väänänen, *Introduction au latin vulgaire*, Paris, 1963, p. 99 ; TILR I, p. 99, 100, 104—105.

² TILR I, p. 105.

³ Cf. TILR I, p. 105.

⁴ *Ibid.*

2. Numărul derivatelor latine cu mai multe prefixe păstrate în limbile romanice este restrâns⁵.

Pentru limba română, care moștenește, în general, un număr relativ redus de prefixe, exemplele sigure lipsesc: *descoperi* (cf. lat. *discooperio*), care ar putea fi menționat, este foarte probabil format pe teren românesc.

Incomparabil mai numeroase sînt derivatele latine cu mai multe prefixe pătrunse în limba română ca elemente neologice, preluate fie direct, fie indirect, mai ales prin filieră franceză. Multe dintre ele sînt formații neanalizabile, uneori, chiar în latină:

condescinde, fr. *condescendre*, lat. *condescendere* (cf. *scando*);

predecesor, fr. *prédécesseur*, lat. *predecessor* (cf. *cedo*);

reintegra, fr. *réintégrer*, lat. *reintegrare* etc.

În alte cazuri, prefixul primar este simțit analizabil:

fie parțial:

retransmite, fr. *retransmettre*, lat. *retransmittere*,

fie integral:

impermutable, fr. *impermutable*, lat. *impermutable*.

O altă serie de derivate supraprefixate din limba română, analizabile în toate elementele componente, sînt la origine formații romanice mai recente, împrumutate ca atare: *dezacupla* < fr. *désaccoupler*; *indisolubil* < fr. *indissoluble*; *ireconciliabil* < fr. *irréconciliable* etc. sau calchiate: *contrapropunere* < fr. *contreproposition*, *descompunere* < fr. *décomposition*, *presupune* < fr. *présupposer*, it. *presupponere* etc.

Adeseori formația supraprefixată românească reprezintă un cale după un derivat cu prefix unic:

subînchiria, cf. fr. *sous-louer*;

supraîncălzi, cf. fr. *surchauffer*;

supraîncărcă, cf. fr. *surcharger* etc. La fel, în cazul derivatelor neanalizabile:

întredeschide, cf. fr. *entre-ouvrir*;

subdezvoltat, cf. fr. *sous-développé*.

Derivatele de mai jos sînt probabil formate pe teren românesc, fără model străin:

verbe: (înv.) *despetrece*

desrăsuci

dezasurzi

(rar) *dezasurzi*

dezînvinovăți

adjective (cele mai multe, provenite de la participiu):

neabătut

neîntîrziat

nestrăbătut

(înv.) *preanevinovat*

⁵ Cf. G. Rohlfs, *Historische Grammatik der italienischen Sprache und ihrer Mundarten*, ol. III, Berna, 1954, p. 234—249; K. Nyrop, *Grammaire historique de la langue française*, vol. III, Copenhague-Leipzig, 1908, p. 236.

substantive : *neîngrijire*
nepreschimbare

Dintre derivatele pe teren românesc, unele sînt formate de la teme vechi cu prefixe moștenite : *dezasurzi*, *scufunda*, altele de la teme și cu prefixe neologice : *subintitula*. Există de asemenea și derivate formate din teme vechi cu prefixe noi : *retranscrie*, sau cu prefixe vechi și teme noi : *nedeșfigurat*. Asociația prefix neologic și prefix vechi poate apărea deopotrivă în legătură cu o temă veche (*exînscriș*) sau cu o temă nouă (*reîmpachetat*).

3. În legătură cu materialul prezentat — și care, fără a fi exhaustiv, include tipurile caracteristice — se pot observa următoarele aspecte :

a) Cumulul de prefixe se produce mai ales la v e r b e, situație similară cu cea de la derivarea cu prefix unic. Prefixele cele mai productive în această poziție sînt *des-* (*de-*), care apare atît în formații vechi cît și în formații neologice, și *re-*, care apare mai ales în formații neologice.

De asemenea, între derivatele nominale supraprefixate predomină cele provenite de la teme verbale. Astfel se înscriu în ordinea frecvenței :

— adjectivele, mai ales cele de origine verbală, supraprefixate cu *ne-*;
 — abstractele verbale, supraprefixate mai ales cu *ne-* și *des-*, dar și numeroase formații savante din elemente neologice, supraprefixate cu *re-* : *reconsolidare*, *reîncarnare*, *reînregistrare* etc.

X O categorie caracteristică de substantive formate prin supraprefixare o constituie derivatele vechi care denumesc trepte de rudenie, de felul lui *prestrănepot*, *răsstrăbunic* etc. Ele apar atestate frecvent în documente vechi și mai noi, referitoare la vînzări și cumpărări de moșii, danii, întăriri etc.⁶ (*Dimitru, feciorul lui Crăstea Buhuș, nepot lui Pătrașco, strănepot a Măricăi și a lui Bran și prestrănepot al lui Căsta* (sic) *Giurge Stravici* (a. 1609), IORGA, S. D. VI 77; XVIII 208. *Fiind eu mai sus numitul prestrănepot al lui Gheorghe* (a. 1801), Bîrlea, *Însemnări din bisericile Maramureșului*, București, 1909, p. 209).

Le regăsim, de asemenea, în scrieri literare (*Descoperise că se trage . . . din Petru Rareș, care era prerestrăbunul restrăbunului seu*. I. NEGRUZZI, în CONV. LIT. VII 113) și în limba populară (*răsrăsstrămoș, răsrăsstrămamă, răsrăsstrăbunic*⁷, *străstrănepot* etc.).

În latină, ca și în slavă, cuvintele denumind trepte de rudenie se formau prin prefixare. În latină se foloseau prefixele : *al-*, *at-* (*ad-*), *pro-*⁸, în slavă *na-*⁹. Limba română păstrează acest procedeu, dar folosește alte prefixe, și anume : *stră-*, *răz-*, pentru a marca continuarea în a doua generație a anumitor grade de rudenie atît în ordine ascendentă, cît și descendentă (*strănepot, răzbunic*). Expresia gradelor mai îndepărtate de rudenie

⁶ Cf. Vasile Scurtu, *Termenii de înrudire în limba română*, Edit. Academiei, București, 1966, p. 5, 101.

⁷ Cf. S. Fl. Marian, *Nunta la români*, București, 1890, p. 63.

⁸ Françoise Bader, *La formation des composés nominaux du latin*, Paris, 1962, p. 345—347.

⁹ Fr. Miklosich, *Etymologisches Wörterbuch der slavischen Sprachen*, Wien, 1866, s.v.

se realizează prin supraprefixare cu *răs-* (*răz-*) (*răsstrăbun*) și *pre-* (*prestrănepot*, *prestrăbun*). Spre deosebire de *răs-*, care se atașează deopotrivă la teme simple și la teme anterior prefixate, *pre-* este folosit numai în legătură cu o temă prefixată; în schimb *stră-* nu apare niciodată în legătură cu o temă prefixată.

În limba vorbită exprimarea unui grad de rudenie mai îndepărtat se face, de obicei, prin repetarea prefixului *răs-* sau *stră-*: *răsrăsstrămamă*, *străstrănepot*. (Pentru formațiile de acest fel, vezi în continuare punctul e.)

b) Prefixele cele mai des folosite în derivarea de la teme în prealabil prefixate sînt *ne-*, *des-* și, dintre cele neologice, *re-*. În legătură cu aceste prefixe remarcăm:

- sînt foarte productive și în derivarea de la teme simple;
- exprimă valori care nu modifică (esențial) înțelesul temei¹⁰ și care — în anumite limite — sînt posibile în raport cu oricare noțiune: aspectul negativ (*ne-*), repetarea (*re-*), anularea procesului (*des-*). Aceasta apare și mai clar dacă ne gîndim la faptul că ideea stabilită de aceste prefixe (atît în legătură cu o temă anterior prefixată, cît și cu o temă simplă) poate fi exprimată în frază printr-o determinare circumstanțială:

a. desconjura „a înconjura în sens invers, îndărăt”;

a. desrăsuci „a răsuci îndărăt”;

a. realipi „a alipi la loc”;

a. reîncadra „a încadra din nou (sau la loc sau iarăși)” etc.

Într-o situație asemănătoare se găsește și *sub-*, care indică, în legătură cu tema, ierarhizarea pe diferite planuri. Frecvența mai mică ca element de supraprefixare a opusului său, *supra-*, se explică, probabil, prin concurența prefixelor echivalente: *super-*, *extra-*.

Pe de altă parte, faptul că *în-*, foarte productiv în limbă, apare mai rar în legătură cu o temă prefixată se poate datora tocmai sensului său, greu de detașat din conținutul global al derivatului.

Spre deosebire de *ne-* și *re-*, care se pare că apar cu aceeași ușurință în prezența oricărui alt prefix, *des-* este mai frecvent în legătură cu prefixele care i se opun ca înțeles: *a-* (vechi), *cu-/con-* și *în-/în-* (*amorți* — *dezamorți*; *afuma* — *dezafuma*; *compune* — *descompune*; *consolida* — *desconsolida*; *încrustare* — *dezîncrustare*; *intoxica* — *dezintoxica*).

Spre deosebire de *ne-* și *re-*, care apar cu aceeași ușurință și în prezența temelor prefixate cu *des-*, *des-* nu apare obișnuit înaintea temelor prefixate cu *ne-* și cu *re-*. Explicația credem că este de natură „gramaticală” în cazul temelor prefixate cu *ne-*, în marea lor majoritate nominale, *des-* atașîndu-se de preferință la teme verbale, și de natură „semantică” în cazul celor în *re-*, anularea procesului de repetare fiind o noțiune greu de conceput.

c) În sfîrșit, nu constatăm niciodată o sudare a două prefixe în sensul de a fi ajuns să fie simțite ca un element unic de prefixare, dezvoltînd un

¹⁰ În vechia slavă dubla prefixare este legată mai ales de exprimarea aspectului. În limba rusă formațiile cu mai multe prefixe sînt simțite azi de vorbitori ca derivate cu un singur prefix. De exemplu *недооцену* „a subaprecia”, *обезболу* „a anestezia” (I. M. Šanskij, *Očerki po russkomu slovoobrazovaniju i leksikologhii*, Moscova, 1959, p. 36).

sens unitar. Nu dispunem de exemple în care cumulul de prefixe (*des-* + *în-*, *re-* + *trans-* de pildă) să apară simultan în prezența unei teme de la care nu se cunoaște și derivatul cu prefix unic (*trans-*, respectiv *în-*, în exemplele noastre).

Ipoteza emisă de Ov. Densusianu¹¹ că *răs-* (*răz-*) din *răzbuna*, *răscumpăra* s-ar fi format din *re-* + *ex-*, precum și punctul de vedere asemănător susținut de A. Philippide¹², după care *răs-* ar proveni din atașarea lui *re-* la derivate formate cu prefixul *s-* (*z-*) (*răscoc*, *răzbat*), nu infirmă observația de mai sus, deoarece originea slavă a prefixului *răs-* este mai mult decât probabilă.

d) Înțelesul formației supraprefixate nu se stabilește în concurența dintre cele două sau mai multe prefixe, ci, ca și în cazul prefixării unice, din raportarea prefixului la sensul global al temei anterior prefixate. Astfel, suprapunerea a două prefixe cu sens negativ nu atrage anularea totală a ideii de negație, conținutul noii formații continuând să se orienteze după înțelesul global al temei prefixate: *nedezlipit* nu înseamnă „lipit”, ci: „care nu s-a dezlipit (complet), care a rămas, care mai este încă lipit; care nu poate fi dezlipit”. Lucrurile apar și mai clar în cazul lui *nedesfăcut*, care, ca atribut al lui „socoteală”, înseamnă „nerezolvat, nesoluționat” (DDRF), adică exact sensul opus lui *făcut*.

e) În vorbirea familiară, supraprefixarea poate fi folosită cu valoare expresivă. Procedul cel mai obișnuit în asemenea cazuri este repetarea prefixului primar, care preia accentul formației și este urmat de pauză: *re-recopia*. Prefixele cele mai folosite în acest mod sînt prefixele superlative, vechi: *răs-*, *stră-* (de exemplu: *răs-răscitit*, *stră-străvechi* etc.) și neologice: *extra-*, *ultra-*, *supra-* etc. (*extra-extrafin*, *supra-supraaglomerat* etc.). Formațiile de acest fel, ocazionale și efemere¹³, sînt deosebite de derivatele prin supraprefixare propriu-zise de tipul *prestrănepot*, *străstrănepot* sau *retranspune*, reprezentînd de fapt o simplă modalitate de potențare a valorii prefixului.

Observațiile de mai sus duc la următoarele concluzii:

— Derivarea prin supraprefixarea unei teme anterior prefixate este un fenomen destul de răspîndit în limba română. Formațiile de acest fel sînt de cele mai variate proveniențe: forme moștenite, împrumuturi, calcuri și derivate proprii ale limbii.

— Printre formațiile supraprefixate predomină verbele și adjectivele.

— Prefixele cele mai des folosite pentru prefixarea derivatelor cu prefixe sînt *ne-*, *des-* și, dintre cele neologice, *re-*. Aceste prefixe au ca notă comună faptul de a nu modifica conținutul temei, ci de a-l suplimenta cu o anumită caracteristică. Posibilități de a deveni productive în supraprefixare au și prefixe ca: *sub-*, *supra-*, *hiper-*, *ultra-* etc. și în general toate acele

¹¹ *Histoire de la langue roumaine*, vol. I, București, 1929, p. 247.

¹² *Istoria limbii române*, vol. I, *Principii de istoria limbii*, Iași, 1894, p. 101.

¹³ După K. Nyrop (*lucr. cit.*, p. 225) formații de acest tip aparțin limbii familiare.

prefixe folosite exclusiv pentru intensificarea sau slăbirea conținutului temei.

— Prefixul se comportă față de tema prefixată ca și față de o temă simplă. Sensul formației se axează pe valoarea globală a temei și nu pe cea a prefixului tematic.

— Nu există cazuri în care cumulum de prefixe să fie detașat ca element unic de prefixare.

— Derivatele supraprefixate aparțin tuturor stilurilor limbii.

PREFIXUL REGIONAL NĂ-

DE

FLORICA FICŞINESCU

1. Nă- ca silabă inițială a cuvintelor românești este, în general, ușor de explicat :

a) nă- <sl. na- : năpădi <sl. *napadati* ; năpăstui <sl. *napastovati* ; năpusti <sl. *napustiti* ; năvăli <sl. *navaliti* etc. ;

b) nă- <ne-¹ din împrumuturi neanalizabile în limba română, ca : năjit <ucr. *nežyt* ; năpîrcă, cf. alb. *nepër(t)kë* ; năramză <bg. *neranza* ; năuc <sl. *neukъ* etc. sau din formații românești cu prefixul ne-, pronunțat regional nă- : năcurat, năferecat, nătot etc. ;

c) nă- rezultat din în- (+ a-), în formații dezvoltate din locuțiuni adverbiale construite cu această prepoziție : nămiază, (în Banat și Mehedinți) năprăor (cf. *proor*, *împroor*) „ajun” DR V 389. Din aceeași regiune ca și năprăor și provenind din construcția prepozițională mai puțin obișnuită : în al josului, păstrată încă în județul Mehedinți (cf. DA, sub *inaljos*), este și adverbul năljosului (N. REV. R. VIII 87) și, formate în același fel : năldealului (ib.), nălsusul (CUV. D. BĂTR. I 295), nălvalelui (N. REV. R. VII 87).

Nă- apare ca element analizabil în cuvintele în care reprezintă prefixul ne-, precum și în unele împrumuturi din slavă, la origine derivate cu prefixul na-, a căror formație este simțită clară, fie în raport cu alte derivate de la aceeași temă, ca de exemplu : năpădi și prăpădi, năvăli și prăvăli, fie în raport cu cuvîntul de bază, împrumutat și izolat, ca de exemplu : năbuși și buși (cf. și prăbuși), năluci și luci (cf. și străluci), năzări și zări. În ceea ce privește valoarea lui, nă- provenit din na- slav rămîne greu de analizat. Situația pare a se prezenta în același fel chiar și în limba de origine, valoarea prefixului na-, cu excepția cazurilor în care însemna „pe”, ca de exemplu în *napasti* „a cădea pe”, fiind apreciată ca „indiscernabilă”² încă din vechea slavă. Lucrul acesta poate explica faptul că, deși prezent

¹ Al. Graur, *Etimologii românești*, Edit. Academiei, București, 1963, p. 27 ș.u.

² André Vaillant, *Manuel du vieux slave*, Paris, 1964, p. 338.

într-un număr relativ mare de împrumuturi analizabile ca formație (vezi mai sus), prefixul slav *na-* nu a format derivate pe teren românesc³.

2. Mai puțin clară este proveniența lui *nă-* într-o serie, relativ numeroasă, de termeni regionali din Banat, Oltenia și regiunile limitrofe, precum și din nordul Moldovei.

a) Sub raportul apartenenței gramaticale și al modalității de formare, acești termeni se repartizează după cum urmează :

— *verbe derivate de la verbe :*

năboi, năbui (LR IX (1960), nr. 5, p. 35, Turnu-Severin) „a se revărsa, a năvăli”, cf. *bui*, cu același sens (DA, Ban., Olt.);

năcîrcăli (COMAN, GL.) „a lucra fără tragere de inimă”, cf. *cîrcăli*, cu același sens (DA);

năfîcîi, năcăfăi (UDRESCU, GL.) „a merge încet, anevoie, greu”, cf. *făcăi* (DA) „a se slei, a se îngroșa prin răcire”;

năgrăbi (UDRESCU, GL.) „a se grăbi”, cf. *grăbi*;

nămînji (ALR II/I h. 128) „a murdări”, cf. *mînji*;

năpiști (PAȘCA, GL.) „a țîșni”, cf. *fiști* (LEX. REG. I 33), cu același înțeles;

năsoci (COMAN, GL.) „a merge greu prin noroi”, cf. *sogi* (LEX. REG. II 30) „a frămînta aluat”;

nătînji (com. din Zagra-Năsăud, în DA ms.) „a face mofturi la mincare”, cf. *tînji* și *otînji* (LEX. REG. II 52) „a se usca, a se ofili”;

năzbate (ALR II 3645/13) „a se tîrgui”, cf. *zbate, bate*.

În formația *neagoi* (LUNGIANU, CL. 172) „a liniști, a potoli” intră desigur verbul *ogoi*, cu același sens, iar *nestoia* (PAMFILE, C. 48) „a se potoli” se explică foarte probabil prin *ostoi(a)*, cu același sens;

— *adjective derivate de la adjective :*

năbleg (COMAN, GL.), cf. *bleg*;

năhui, năui (VICIU, GL., L. COSTIN, GR. BĂN.) „tont, nerod”, cf. *hui* (PAȘCA, GL.) „nătărău”;

năprui (CADE, DM) „nătîng, prost”, cf. *prui* (PAȘCA, GL.) „prost”;

năstrașnic (GRIGORIU-RIGO, MED. POP. 31) „grozav, teribil”, cf. *strașnic*;

nătînt (com. din Lupșa-Turda, în DA ms.) „nerod”, cf. *tînt*;

năzdravăn „voinic, puternic”, cf. *zdravăn* (*Crescură mari și se făcură nește feciori puternici, năzdraveni*. CĂTANĂ, P. B. III 87);

năzdrîmb (UDRESCU, GL.) „grosolan, bădăran”, cf. *zdrîmb* (id. *ib.*) „fandosit, sclifosit”;

năzgîmb (id., *ib.*) „sașiu”, cf. *zgîmb* (id., *ib.*), cu același înțeles;

năzglîmb (L. COSTIN, GR. BĂN.) „urît”, cf. *zglîmb* (id., *ib.*) „mînios, scîrbos”.

Adjectivele *nătîntav* (MERA, L. B. 117) și *nătîntoc* (DM) au putut apărea fie ca derivate cu sufix de la *nătînt*, fie ca formații parasintetice de la *tînt*;

³ Max Auerbach, *Verbalpräfixe im Dacoromanischen*, „Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache (Rumänisches Seminar) zu Leipzig”, XIX–XX, p. 240.

— substantive de la substantive :

năcoabă (L. COSTIN, GR. BĂN.) „om prost”, cf. *coabă* (id., ib.) „pacoste”;
năglod (ALR I 398/148) „noroi”, cf. *glod*;
năhîcă (REV. CRIT. III 162) „femeie leneșă”, cf. *hîcă* (DA) „belea”;
nămeal (ALR I 398/109) „nămol, glod”, cf. *meal* (DLR);
năpîrșă (UDRESCU, GL.) „femeie ușuratică”, cf. *pîrșă* (id., ib.), cu același sens;
năpîrș (id., ib.) „om bătrîn, prăpădit”, cf. *pîrș* (id., ib.) „om neîngrijit, zdrențaros, murdar”;

năplod (LEX. REG. II 36) „gunoi”, cf. *plod*;
năvrajbă (L. COSTIN, GR. BĂN.) „silință, zel”, cf. *vrajbă*;
năzbică (GLOS. REG.) „nărav”, cf. *bică* (LEX. REG. II 19), cu același sens.
Năgrabă (CIAUȘANU, V. 181) poate fi un derivat de la *grabă*, dar și un postverbal de la *năgrăbi* (pentru care vezi mai sus, p. 10).

Năgîrd „om prost” poate fi derivat și de la *gîrb* (L. COSTIN, GR. BĂN.) „gheb”, dar poate fi pus în legătură și cu *ogîrdi* (LEX. REG. II 70) „a fi slăbit și fără putere din cauza vîrstei”.

Năfufănă, nefufănă (COMAN, GL.) „femeie proastă” pare a fi un derivat parasintetic de la *fufă*. Cf. și *pufă* (LEX. REG. II 53) „fată urîță și ursuză”;

— a d v e r b e de la adverb e :

năbuzna (SADOVEANU, O. V 478), cu același înțeles ca *buzna*.

Năvîrna (PAMFILE, C. 47), *năbîrna* (id., j. II 156) „buluc” stă probabil în legătură cu *năvîrni* (LR X (1961), nr. 2, p. 128) „a se strădui, a se trudi”.

Se adaugă la acestea o serie de formații semianalizabile, în care prezența lui *nă-* este sensibilă numai în raport cu alte formații, sinonime sau foarte apropiate ca sens :

năturni (T. PAPAHAĞI, M. 227) „a se lua după cineva” și *dăturni* (LEX. REG. II 13) „a îndepărta pe cineva”. Cf. ucr. *naturiti* (DR IV 1079);

năzvăsi (LEX. REG. I 46) „a răsfăța” și *devăsi* (ib. II 59) „a se risipi, a se pierde, a se strica”;

năzvăța (MAT. DIALECT. I 232) „a se răsfăța”, cf. *dezvăța*.

b) După cum reiese din definițiile din glosare, între cuvîntul simplu și formația cu *nă-* din exemplele de mai sus nu există, în cele mai multe cazuri, deosebire de înțeles : *năgrăbi* și *grăbi*, *năzbate* și *zbate*, *neagoi* și *ogoi* și mai ales : *năhui* și *hui*, *năprui* și *prui*, *nătînt* și *tînt*, *năzgîmb* și *zgîmb* sau substantivele : *nămeal* și *meal*, *năglod* și *glod*, *năpîrșă* și *pîrșă*⁴. Chiar atunci cînd formația cu *nă-* s-a specializat ca sens, sensul respectiv reprezintă o evoluție semantică normală față de înțelesul cuvîntului simplu : *năcoabă* față de *coabă* „pacoste”, *năhîcă* față de *hîcă* „belea”, *năvrajbă* față de *vrajbă*. Pentru evoluția semantică a lui *năplod* față de *plod*, compară *jimigai* (DA), *mișugai* (CV 1951, nr. 11, p. 37) „pește mărunt; gunoi mărunt”. Prezența aproape constantă a lui *nă-* în legătură cu cuvinte care exprimă noțiuni dezagreabile sau defavorabile constituie o dovadă că și înțelesul lui *nă-* este,

⁴ UDRESCU, GL. trimite pentru explicație pe *năzglmb* și *năptrșă* la cuvintele simple *zglmb* și *ptrșă*, iar la *zglmb* înregistrează pe *năzglmb* ca variantă (?).

în general, depreciativ, rolul său în interiorul formației fiind cel de indicator.⁵

La exemplele anterioare clare sub acest raport, adăugăm verbele *năcîr-căli*, *năfîcîi*, *nămînji*, *năsoci*.

În rarele ocazii cînd *nă-* este asociat unui cuvînt cu conținut favorabil, glosările formațiilor respective indică un sens intensiv: *nicuvioasă* (vezi punctul 2 c), *năzdravăn*. Ambele exemple nu sînt însă destul de clare. *Năzdravăn* s-a putut dezvolta prin derivație sinonimică, după *năsilnic*, împrumutat din slavă. *Nicuvioasă* rămîne nesigur, din cauza formei mai puțin obișnuite a prefixului.

c) În sfîrșit, pentru a completa descrierea formațiilor regionale în discuție, menționăm că, alături de forma *nă-*, apar variantele *ne-*: *necheaun* (LR X (1961), nr. 3, p. 237) „haimana”, cf. *cheaun* (MAT. DIALECT. I 60) „zăpăcit” și, în nordul Moldovei, *ni-*: *nicuvioasă* „preacuvioasă”, cf. *cuvios* (*Sărbătoarea Cuvioasei Paraschiva prăznuită de biserică în ziua de 14 octombrie ... prin Bucovina se mai numește și nicuvioasă*. PAMFILE, S.T. 59). Uneori, în interiorul aceleiași formații, *nă-* poate prezenta variantele: *na-*, *ne-*, *no-*: *năboi*, *naboi*, *neboi* (DLR); *nătîntoc*, *natantoc* (PONTBRIANT, D.), *netîntoc* (ALEXI, W.), *notîntoc* (LB).

Forma *năz-* din *năzbîcă*, pe care o regăsim și în formațiile semianalizabile *năsvleg* (COMAN, GL.) „năvleg”, *năzvăsi* și *năzvăța*, este neclară. În cazul special al lui *năzvăța* am putea avea de-a face cu o falsă analiză a prefixului *dez-* din *dezvăța* (vezi punctul 2 a). Este foarte probabil însă că și aici, ca și în celelalte exemple, este vorba despre un *s-* (*z-*) expresiv adăugat la temă.

3. Pentru unele dintre cuvintele înregistrate mai sus (vezi punctul 2 a) s-au propus explicații care le încadrează în una sau în alta dintre categoriile cunoscute de formații cu *nă-* (vezi punctul 1). Așa, de exemplu, *nămînji* a fost raportat la un etimon slav (cf. V. Frățilă, *Note lexicale și etimologice*, AUT I 1967, p. 233). Dictionarele recurg mai frecvent la explicația prin contaminare. DM, de exemplu, consideră pe *năbări* (vezi punctul 6) rezultat din contaminarea lui *năvăli* cu *tăbări* și, în același fel, pe *năbleg* din *nărod* și *bleg*, pe *năbuzna* din *năvăli* și *buzna*, pe *nătîntoc* din *nătîng* și *sărîntoc*.

După părerea noastră, apariția lui *nă-* cu caracteristici constante (vezi punctul 2 b și 2 c) în prezența unui număr relativ mare de teme analizabile (vezi punctul 2 a) dovedește calitatea sa de prefix.

4. Originea acestui prefix în limba română nu este suficient de clară.

O primă ipoteză ar fi aceea că *nă-* este prefixul slav *na-*, reluat în Banat, Oltenia și regiunile limitrofe din sîrbo-croată, iar în nordul Moldovei din ucraineană. *Nă-* ar face astfel serie, sub raportul originii și al ariei de răspîndire, cu prefixele regionale *do-*, *pro-* și *ză-*⁶. Spre deosebire însă de

⁵ Al. Graur, *Prefixe cu rol de indicator*, LL XI (1966), p. 335 ș.u.

⁶ Pentru care vezi I. Rizescu, *Prefixele regionale dacoromânești ză- și do-*, SMFC IV, p. 31 ș.u.; *Prefixele pro- în limba română*, ib., p. 23 ș.u.

acestea, pătrunse în graiurile respective prin formații analizabile, împrumuturile regionale cu *nă-* din sîrbo-croată și ucraineană sînt cuvinte neanalizabile. Așa : *năbia* „a se sătura” < scr. *năbijati* „a umplea”; *năloagă* (Ban., Olt.) „multime”, (nordul Mold.) „zăpadă mare” < scr. *naloga*, ucr. *naloga*; *năpoiniță* „adălmaș” < scr. *napojnica*; *nărăgit* „avizat, rînduit” < scr. *narediti* etc. Ele nu pot explica desprinderea ca prefix, cu sens analizabil, a lui *na-* rămas străin limbii române în împrumuturile din vechea slavă, ca și în cele din limbile slave moderne.

Mult mai plauzibilă, dacă avem în vedere valoarea depreciativă a prefixului, este posibilitatea detașării lui *nă-* din formații cu prefixul *ne-*, pronunțat regional *nă-*, din exemple ca : *nărod*, *nătărău*, *nătot* sau, cu circulație în aceeași regiune : *năsîtav* (VICIU, GL.), „monstru”, cf. *șitav* (LEX. REG. II 37) „zdravăn, întreg” etc., al căror înțeles global și l-a asociat. Trebuie să observăm însă că, spre deosebire de *ne-*, folosit mai ales ca prefix nominal, *nă-* se atașează cu aceeași ușurință la teme verbale, iar conținutul temelor cu care se asociază *ne-* este deosebit de al celor care primesc prefixarea cu *nă-*. Astfel se ajunge la formații omonime cu înțeles opus, ca de exemplu : *năblejnic* (LEX. REG. II 61), *neblejnic* (MAT. DIALECT. I 82) „bleg prost”, cf. *blaznă* „om nătîng”, *prostănac* (VICIU, GL.), formație cu *nă-*, față de *năblejnic* „obraznic, nerușinat” (LEX. REG. II 61), cf. *blaznic* „om bun, sfios, modest” (ȘEZ. II 150), formație cu *ne-*. La fel, *năstemnic* (*nestemnic*), cu sensurile antonimice „foarte dibaci, iscusit” (LEX. REG. I 30) și „nepriceput” (I. CR. VI 251), reprezintă, desigur, formații duble de la aceeași temă.

În sfîrșit, ținînd seama că în aceeași arie dialectală întîlnim pe *nă-* în locul lui *în-* și în situații nu îndeajuns de clare (exemplu *năproor*⁷), ar exista și posibilitatea dezvoltării lui *nă-* dintr-un *în-* inițial. Cele două prefixe : *în-* și *nă-* își fac concurență în prezența aceleiași teme :

năduli (NOVACOVICIU, C. B. I 14) „a fi lacom, a mîncea mult”, *nădului* (LEX. REG. II 46) „a năvăli, a năzui” și *înduli* (ib., 112). Cf. și *andălui* (ib., 85);

năgîlvi și *îngîlvi* (UDRESCU, GL.) „a se îngîrădi, a se înghesui”; *năveli* (ALR I 1282/675) și *înveli* „năvădi”,

iar uneori este greu de stabilit dacă avem o formație cu *în-* sau una cu *nă-*. Așa de exemplu : *năiura* (NOVACOVICIU, C. B. I 15) „a aiura” poate fi derivat cu *în-* ca *năcri*, *nălța*, dar și cu *nă-*, ca *nestoia* din *ostoia*. La fel *năfundos* (REV. CRIT. III 162) „fără fund, adînc” poate fi format, deopotrivă, cu *ne-*, cu *nă-*, dar și cu *în-* (cf. *înfunda*, *înfundat*). Pe de altă parte între folosirea cu valoare expresivă a lui *în-* în formații populare ca *înmărita*, *împlimba*, *împudra*, *înnemeri* etc. sau *îndelicat*, *înfuegos* „fioros” (GLOS. REG. 42), *îngăunos* (GLOS. OLT.) etc. și cea a lui *nă-*, în derivate de la teme verbale ca *năgrăbi* (comp. *înfugi* GLOS. OLT.), *năzbate* sau a unor adjective ca *năzdravăn*, *nicuvios*, există un paralelism perfect.

⁷ DR V, p. 389, dă următoarea explicație : *năproor* s-a format prin analogie cu *nămiază* sau pe aceeași cale cu acesta.

Delimitarea celor două prefixe se face prin sensul depreciativ al lui *nă-* și prin preferința acestuia pentru teme adjectivale. De asemenea între cele două prefixe există o deosebire marcată în privința originii temelor la care se atașează (vezi punctul 5).

Față de această situație, credem că sîntem mai aproape de adevăr considerînd pe *nă-* ca un prefix format pe teren românesc. Apariția sa a fost favorizată de frecvența mai mare în regiunile indicate a lui *nă-* în segmentul inițial al cuvintelor, datorită pe de o parte numărului mare de împrumuturi regionale din sîrbo-croată, respectiv din ucraineană, iar pe de alta, în ceea ce privește Banatul și regiunile limitrofe, pronunțării prefixului *ne-* ca *nă-*. Detașarea prefixului s-a produs ca urmare a interpretării lui *nă-* din segmentul inițial al cuvîntului ca element expresiv căruia i s-a asociat nuanța depreciativă a lui *ne-*.

5. Prefixul *nă-* se atașează de preferință la teme slave. În legătură cu teme de altă origine (cf. *năhui* <magh.) sau moștenite (cf. *năzbate*), pare a fi rar folosit. Constatarea aceasta rămîne însă în mare măsură relativă, originea temei formației fiind în majoritatea cazurilor necunoscută. În *năfîcii*, *năpiști* tema pare onomatopeică.

6. Productivitatea prefixului *nă-* este greu de apreciat. Faptul că nu-l găsim asociat niciodată la teme neologice de origine romanică poate dovedi fie că prefixul a devenit puțin productiv, fie că este simțit strict regional chiar și de cei care îl folosesc.

Un rol important în scăderea productivității prefixului l-a putut avea și concurența cu *în-*, simțit mai literar și, în legătură cu verbul, chiar mai expresiv. În *îngîlvi*, de exemplu, *în-* a putut apărea în locul lui *nă-*, cu rol de indicator pentru sensul de „a aduna, a strînge, a îngîmădi”.

Frecvența prefixului pare a fi însă destul de mare, mai ales dacă ținem seama și de tendința lui *nă-* de a se substitui silabei inițiale a unor cuvinte cu valoare expresivă, ca de exemplu :

năbări (DM, UDRESCU, GL.) „a intra cu forța, a invada”, cf. *tăbări*;
năbravnic (ALR I 1944/100) și *dumbravnic*, nume de plantă;
nădărău (A II 8, Loman-Sebeș) „burlac”, cf. *bădărău* (LEX. REG. II 119) „bărbat necăsătorit”;

năduf (DM) și *zăduf*;

nahău (com. din Straja-Rădăuți, în DA ms., BÎRLEA, B. 60) „nătărău”, cf. *hahău* (ȘEZ. V 229), *pahău* (PAȘCA, GL.);

nănălău (REV. CRIT. IV 145) „prost” și *tălălău* (CADE);

nandralău și *handralău* (UDRESCU, GL.);

năpuc, *repuc* și *zăpuc* (GLOS. REG.) „purcel de un an”;

nărui și *hurui* < scr. *urvatî* „a dărîma”;

născodi (COMAN, GL.) „născoci” și *iscodi*;

năvod (COMAN, GL.) și *zăvod* „dulău”;

năznaie (LEX. REG. II 15) și *trăznaie* etc.

În sfârșit menționăm și existența unui număr mare de cuvinte, neclare ca formație, dar care prin conținutul lor se încadrează în sfera semantică a derivatelor cu *nă-*, ca de exemplu :

năprăvală (ȘEZ. III 82) „vreme rea, vijelie”, cf. *prăvăli* ;

nărăznat (*Velințe rupte și... otrepe nărăznate*. SEVASTOS, N. 307), cf. *razna, rîză* ;

nărujit (NOVACOVICIU, C. B. I 15) „mușcat de cîini”, cf. *rujă* „umflătură roșie și dureroasă în obraz” (LEX. REG. II 117) ;

năsfiros (MAT. DIALECT. I 232) „năzuros”, cf. *fire* ;

nătrăul (CV 1951, nr. 6, p. 30) „dezordonat”, cf. *troală* „femeie neglijentă” (LEX. REG. II 17) etc. etc.

Rămîne de asemenea posibil ca existența unui prefix *nă-* să aducă un punct de vedere nou chiar și în cazul unor etimologii date. Astfel, dintre cuvintele din cuprinsul acestui paragraf :

năduf, explicat prin diferite forme slave derivate cu prefixul *na-* și pe care acad. Al. Graur (*Etimologii românești*, p. 27) îl consideră mai probabil o formație cu *ne-*, pe teren românesc (*neduh*) și

nărui, înregistrat cu etimologia necunoscută în DM și explicat în TDRG ca o formație cu prefixul *în-* (*în-* + lat. *ruo*, *-ere*, la fel ca arom. *nărăescu* < **înărăescu*).

De asemenea :

nălet „prost, spurcat”, explicat prin rus. *nelep* (I. Iordan, *Note de lexicologie românească*, SCL XIV (1963), nr. 1, p. 15), ar putea fi un derivat cu *nă-* de la verbul *oletui* (LEX. REG. I 123) „a se vlăgui”, ca *năgîrd* de la *ogîrdi* (vezi punctul 2 a) ;

nătîng, explicat prin slavă (Al. Graur, *lucr. cit.*, p. 28), poate fi pus în legătură cu *tîngui*, *tîngă*. Pentru evoluția semantică, compară *văierat* „blestemat ; mangosit ; ticălos” (ȘEZ. V 170, VICIU, GL.), „termen de ocară” (COMAN, GL.) ;

năvleag (com. din Loman-Sebeș, în DA ms.) „om bine făcut, dar cam grosolan croit” a putut apărea ca variantă a lui *năvleg* „prost”, acesta din urmă explicat ca un derivat cu *ne-* de la *vlagă* (I. Iordan, *loc. cit.*), dar și ca variantă expresivă a lui *dovleac* „cap de om prost” (DM). Pentru sens, compară *dovlecos* „grosolan, nătîng” (MAT. DIALECT. 227), ca *năvligos* de la *năvleg*.

În ambele cazuri din urmă, formația cu *nă-* a putut apărea paralel cu celelalte.

7. Prefixul *nă-* are un marcat caracter regional. Puținele formații cunoscute și în limba literară (de exemplu *nărui*) sînt neanalizabile și deci nesigure în privința prezenței prefixului.

UNELE ASPECTE ALE FORMĂRII NUMELOR DE MESERII CU SUFIXE ÎN LIMBA ROMÂNĂ CONTEMPORANĂ

DE

ELENA CIOBANU

Metoda cea mai importantă de formare a numelor de meserii cu mijloace proprii limbii române este derivarea cu sufixe.

O problemă pe care considerăm că este cazul să o stabilim privește însăși noțiunea de nume de meserie. Prin *nume de meserie* înțelegem numele dat celui ¹ care are o ocupație ² efectuată în mod obișnuit, care îndeplinește o acțiune determinată, bazată pe o muncă calificată sau dobândită în urma unei practici mai îndelungate, efectuată ca mijloc de trai.

Lucrarea de față urmărește situația derivării numelor de meserii cu sufixe, în etapa actuală, din diverse puncte de vedere: temele la care se atașează diversele sufixe, domeniile de activitate în care se folosesc, productivitatea (urmărind, în special, formațiile noi).

Materialul documentar de bază cercetat pentru elaborarea lucrării de față îl formează două nomenclatoare ale profesiunilor — unul din 1933 ³ și altul din 1965 ⁴ —, *Lexiconul tehnic român* ⁵ și un glosar care cuprinde nume de meserii, de același tip, întocmit pe baza documentelor Arhivelor statului din Iași, pe anii 1914—1934 ⁶. Pe lângă aceste lucrări, fișate exhaustiv, ocazional am folosit și unele publicații recente.

Am folosit aceste lucrări ca bază pentru studiul în discuție, deoarece ele prezintă sistematic și în general unitar cea mai mare parte a numelor de

¹ Termenul mai potrivit ar fi *nume de meseriaș*, dar prin tradiție se întrebuințează abstractul și pentru persoane.

² Vezi A. Graur, *Nom d'agent et adjectif en roumain*, p. 13.

³ *Nomenclatorul profesiunilor și al întreprinderilor cuprinzând și codul profesiunilor*, București, 1933 (abreviat N.P.).

⁴ *Nomenclatorul general și clasificarea zecimală a meseriilor, specializărilor și funcțiilor* (Comitetul de stat pentru probleme de muncă și salarii), București, 1965 (abreviat N.G.).

⁵ Vol. I—VII, București, Editura tehnică, 1949—1955.

⁶ Dan Mănuță, *Note lexicologice*, în *LR X* (1961), p. 230—236. Pentru a preciza perioada atestării vom indica, după pagina revistei, anul înregistrării termenului.

meserii cunoscute în limba română, pe o perioadă de circa 30—35 de ani (între 1933 și 1965).

În legătură cu *Nomenclatorul profesiunilor* din 1933, Șt. Pașca afirma într-o recenzie ⁷ că este o mare contribuție pentru lexicografia românească, întrucât această lucrare oferă cercetătorului „terminologia completă a în-deletnicirilor cunoscute astăzi în cuprinsul pământului românesc”.

Într-un articol publicat în 1959, C. Căpleșcu ⁸ vorbește despre dificultățile legate de studierea terminologiei profesionale din cauza lipsei unei lucrări de specialitate care să cuprindă întreaga terminologie actuală a profesiunilor. Această lipsă, în parte, credem că a fost înlăturată în 1965 prin publicarea nomenclatorului de către Comitetul de stat pentru muncă și salarii.

Referitor la înregistrarea numelor de meserii în cele două nomenclatoare, am constatat că în general a fost făcută corect. O dificultate pe care am întâmpinat-o în problema materialului constă în diferența dintre cele două nomenclatoare în ce privește sfera numelor consemnate: în timp ce N. P. a înregistrat toate numele de meserii, din toate domeniile de activitate, N. G. cuprinde numai termeni din economia națională. Deoarece studiul este făcut comparativ, a trebuit să renunțăm la domeniile din N. P. care nu figurează în N. G.

Chiar și între domeniile care figurează în ambele nomenclatoare există deosebiri, în sensul că N. P. înregistrează termeni atât din industrie, cât și din sectoarele micii producții particulare, sătești etc. Deși situația acestora din urmă nu o putem urmări în stadiul actual al limbii, i-am înregistrat deoarece, uneori, servesc la unele observații asupra anumitor sufixe (-ar, -aș etc.).

Numele de meserii se formează cu următoarele sufixe: -ant, -ar (cu varianta ⁹ -er) ¹⁰, -aș (cu varianta -eș), -er (<fr. *eur*), -giu (cu variantele -agiu, -angiu), -ian, -ier, -ist (cu variantele -agist, -onist), -or, -tor (cu variantele (-a, -ă, -e, -i, -u) -tor) ¹¹, pe care le-am luat în considerație atât în cuvintele create în limba română, cât și în cele împrumutate, analizabile ¹².

Categoriile gramaticale de la care derivă nume de meserii sînt substantive și verbe. Cu totul izolat apare o formație de la un adverb: *contragiu* (< *a ține contra*), glosat „cazangiu contrațînător” (N. P. 22); în N. G. ter-

⁷ DR IX (1936) p. 335—337.

⁸ Pentru studierea vocabularului meseriilor, în LR VIII (1959), nr. 1, p. 66.

⁹ Menționăm că pe parcursul lucrării nu vom face deosebire între sufixe și variantele lor.

¹⁰ Într-un caz este înregistrat în forma dezvoltată -olar: *tabletar*.

¹¹ Alături de acestea, pentru a întregi numărul sufixelor pe care le-am înregistrat în materialele studiate, menționez următoarele două sufixe, care pentru perioada de care m-am ocupat nu sînt caracteristice la nume de meserii; este vorba de -uș și -ean, care apar în următoarele derivate: *cărăuș* și *podgorean* (atestat în N. P.) și *lăcăduș*, folosit și în terminologia actuală a meseriilor.

¹² Referitor la cuvintele analizabile, facem mențiunea că de multe ori e greu de precizat dacă avem creații proprii limbii române sau împrumuturi. Întrucît însă limba română dispune atât de temele respective, cât și de sufixele cu care ar fi putut fi formate, discutăm împrumuturile analizabile, ca și formațiile derivate sigur în interiorul acesteia.

menul nu mai este înregistrat. Nu știm în ce măsură acest derivat a circulat, chiar în perioada în care a fost înregistrat.

Referitor la repartizarea sufixelor pe categorii gramaticale ale temelor, constatăm că acestea sînt :

1. sufixe care formează derivate numai de la substantive : *-ian* ;
2. sufixe care formează derivate numai de la verbe : *-tor* ¹³ ;
3. sufixe care formează derivate și de la substantive, și de la verbe : *-ant*, *-ar*, *-aș*, *-er*, *-giu*, *-ier*, *-ist*, *-or*. Dintre acestea, unele derivă în mod obișnuit de la substantive, altele de la verbe :

a) predomină temele substantivale, dar sînt înregistrate și următoarele derivate de la verbe :

- ar : *cizelar* (N. P. 25) ¹⁴ < *cizela* ¹⁵, glosat „tinichigiu cizelar” ;
confeccionar (ib. 46) < *confecciona* ;
ghioșar (LTR) < *ghioșa* ;
jugănar (popular) < *jugăni* ;
ospătar < *ospăta* ;
poleier (LR X 235, 1919—1923) < *polei* ;
- giu : *confeccionagiu* (LR X 232, 1935—1936) < *confecciona* ;
pavagiu < *pava* ;
- ier ¹⁶ : *brodier* < *broda* ; *cardier* < *carda* ;
distilier (ib. 233, 1939—1940) < *distila* (în franceză este atestată forma *distillateur*) ;
- ist : *brodist* (ib. 231, 1923—1924) < *broda* ;

b) predomină temele verbale, dar sînt înregistrate și următoarele derivate de la substantive :

- er : *miner* < *mină* ;
- or : *electrolizor* (N. G.) < *electroliză* ;
matrișor (N. P. 21) < *matrișă* ;
planimetror (N. G.) < *planimetru* ;
recuzitor < *recuzită*.

La sufixele care au ambele posibilități de derivare, există derivate pentru care nu putem preciza care este tema (substantiv sau verb) :

- ant : *manevrant* < *manevra* sau *manevră* ;
proiectant < *proiecta* sau *proiect* ;
- ar : *asfaltar* (N. P. 39) < *asfalt* sau *asfalta* ;
bobinar (ib. 25) < *bobină* sau *bobina*

¹³ Referitor la derivatele în *-tor* remarcăm că uneori nu este atestat verbul de la care s-au format. Deoarece majoritatea acestor nume au înregistrate în dicționarele de specialitate cuvinte din aceeași familie, și anume numele acțiunii respective, considerăm că există și verbele care au servit ca temă, fără a fi atestate. Dintre acestea menționăm : *gazator*, *gazare* (LTR) ; *honuitor*, *honuire* (ib.) ; *ratinator*, *ratinare* (DER) ; *rezinator*, *rezinare* (ib.) ; *securizator*, *securizare* (LTR) etc. (Pentru problema numelor de acțiune cu formă de infinitiv care nu au atestat verbul, vezi Elena Carabulea și Magdalena Popescu-Marin, *Exprimarea numelui de acțiune prin substantive cu formă de infinitiv lung și de supin*, în SMFC IV, p. 286.)

¹⁴ Pe parcursul lucrării vom indica izvorul numai la cuvintele neînregistrate în dicționarele curente (DA, DLB, DLRC, DM, DN).

¹⁵ Pentru etimologii am folosit dicționarele citate în nota 14.

¹⁶ Exemplele înregistrate infirmă părerea că *-ier* formează derivate numai de la substantive și adjective, părere susținută de Zizi Ștefănescu-Goangă în SMFC I, p. 121.

filetar (ib. 25) < *filetă* sau *fileta*
modelar (ib. 7) < *model* sau *modela*
presar < *presă* (DM) sau *presa*
stivar (N. P. 47) < *stivă* sau *stiva*
șamotar < *șamotă* sau *șamota* (DN);

-aș : *presaș* < *presă* sau *presa*;

-er : *avizer* (N. P. 62) < *aviz* sau *aviza*;

-ist : *asfaltist* (LR X 231, 1916–1917) < *asfalt* sau *asfalta*
emailist (N. P. 90) < *email* sau *emaila*
modelist < *model* sau *modela*;

-or : *cablor* (ib. 24) < *cablu* sau *cabla*

calandror (ib. 51, N. G.) < *calandru* sau *calandra*
frezor < *freză* sau *freza*

mortezor (N. P. 22) < *morteză* sau *morteza*

retușor (N. G.) < *retuș* sau *retușa*

ștanțor (ib.) < *ștanță* sau *ștanța*.

Deși în toate aceste cazuri este greu de precizat tema de la care s-a creat derivatul, presupunem că este cea predominantă pentru sufixul respectiv, și anume : pentru -ar, -aș, -giu, -ier, -ist substantivală, iar pentru -ant, -er, -or verbală.

Originea temelor	Originea sufixelor									
	franceză						latină		turcă	origine contro- versată
	-ant ¹⁷	-er	-ian	-ier	-ist	-or	-ar	-tor	-giu	-aș ¹⁸
latină (moștenite)				2	3		70	79	3	9
slavă							71	31	2	6
maghiară							6	4	1	3
turcă				2	1		21	5	35	2
neogreacă							15	7	2	1
franceză	2	10	5	32	60	36	28	104	12	2
italiană					3		3	2	1	1
germană	1			2	2	4	14	16	1	
engleză					2		1			
comune cu albaneza							5	2	1	
etimologia necu- cunoscută							1	9	1	1
Totalul derivatelor	3	10	5	38	71	40	235	259	59	25

¹⁷ Cf. Iorgu Iordan, *Sufixe românești de origine recentă (neologisme)*, în BPH, VI, 1939, p. 5; unde se consideră că -ant a intrat în limba română prin filieră germană și italiană.

¹⁸ Pentru discuția asupra originii, vezi Ecaterina Ionașcu, *Sufixe ar și -aș la nume de agent*, în SMFC I, p. 80.

Nume de meserii se formează de la teme de origini diferite, unele vechi în limbă, altele de dată recentă.

Din confruntarea originii sufixelor cu cea a temelor, (vezi tabelul de la p. 20) obținem următoarele rezultate :

a) numărul cel mai mare de sufixe este înregistrat la teme de origine franceză ; în acest caz, sufixul care a dat cel mai mare număr de derivate este *-tor*, mai ales în forma *-ator* ;

b) dintre toate sufixele, *-ar* a creat derivate de la cele mai variate teme, predominând derivatele de la teme de origine slavă, urmată de cea latină ;

c) o situație interesantă pentru sufixele mai vechi în limbă (*-ar*, *-aș*, *-giu*) o prezintă posibilitatea de a crea derivate de la teme recente. În privința lui *-ar* credem că o contribuție în acest sens a avut-o redarea fr. *-aire* prin *-ar*¹⁹ ;

d) cazul invers, de atașare a sufixelor mai noi la teme vechi, este mai rar. Menționăm derivarea cu *-ier* și *-ist* de la teme de origine latină (moștenite) și turcă.

În privința lui *-ier*, menționăm faptul că uneori este asimilat la *-er* (<fr. *-eur*)²⁰, ca de exemplu : *magaziner* < fr. *magasinier* ; *marochiner* (N. G.) < fr. *maroquinier* (în DLR este atestată forma cu *-ier*), *perucher* (ib.) < fr. *perruquier* (în DM *peruchier*).

Fenomenul de înlocuire între *-ier* și *-er* se produce și invers, și anume, cuvinte din franceză terminate în *-eur* apar în limba română în *-ier* (sau, uneori, în ambele forme). Avem astfel *brodier* (LR X 233, 1924—1925) < fr. *brodeur* (DA ms. *broder*) ; *cardier* (N. P. 35) < fr. *cardeur* ; *modelier* (N. G.) < fr. *modeleur* (DLR *môdelor*) ; *parfumier* (LR X 235, 1919—1923) < fr. *parfumeur* ; *plafonier* < fr. *plafonneur* ; *retușier* (N. G.) < fr. *retoucheur* etc. Datorită faptului că uneori, paralel, avem și atestări în *-er* sau *-or* (care sînt reflexele românești directe ale fr. *-eur*), am considerat că derivatele cu *-ier* sînt formate în interiorul limbii române ;

e) sufixele de origine franceză *-er*, *-or* (ambele rezultate din fr. *-eur*)²¹ și *-ian* sînt legate de teme de aceeași origine. O singură excepție o face *-or*, în *ștanțor* < *ștanță* (<germ.) sau *ștanța*, și, probabil, *matrișor* < *matriță* (<germ.), pentru care nu am găsit corespondent în dicționarele franțuzești. Între aceste trei sufixe există următoarea deosebire : *-er* și *-or* (cu excepția amintită) au totdeauna corespondente în limba franceză, așa că nu putem ști în ce măsură sînt derivate sigure în limba română, pe cînd la *-ian*, din

¹⁹ Cf. Ecaterina Ionașcu, *op. cit.*, p. 77.

²⁰ Cf. Iorgu Iordan, *op. cit.*, p. 39.

²¹ În privința adaptării lui *-eur* la limba română, am întâlnit în nomenclatoare cîteva cazuri de păstrare a grafiei limbii franceze. O cauză ar putea fi ezitarea stabilirii la o anumită formă. Astfel sînt : *brodeur* (N.G.), *cupeur* (N.P. 37), *decupeur* (ib.), *developeur* (N.G.), *ecariseur* (ib.), *etalonneur* (ib.), *imprimeur* (ib.). Pentru *brodeur* avem în DA ms. atestată forma *broder*.

cele cinci derivate, pe care le are în total, patru sînt creații ale limbii române : *cosmetician, grafician, electrocaustician și pirotehnician*.

În ce privește repartizarea sufixelor pe domenii de activitate, semnalăm faptul că unul și același nume poate apărea în diverse domenii, ceea ce, uneori, creează confuzii. Această situație se întâlnește mai ales la derivatele de la teme verbale, al căror sens este determinat de cel al verbului respectiv, și anume : dacă verbul exprimă o acțiune specială (de exemplu *argăsi*), și numele de meserie este clar ; dacă însă verbul exprimă o acțiune generală, cu sferă largă de aplicare (de exemplu *prepara*), este vag și numele de meserie. În cazul în care numele exprimă o acțiune generală, pentru a se preciza sensul, de obicei derivatul este însoțit de o determinare : *aburitor textile* (N. G.), *aburitor plută (ib.)* ; *acoperitor metale (ib.)*, *acoperitor plăci cu seleniu (ib.)* ; *arzător email (ib.)*, *arzător produse ceramică (ib.)* ; *prăjitor de tablă* (N. P. 23), *prăjitor de cafea (ib.)*. Un alt mijloc de precizare a sensului este contextul, ca, de exemplu, în cazul lui *formator* : *întreprinderea... angajează pentru turnătorie (cuplor electric) maestru, oțelari, formatori și laboranți*. RL 19 III 1968, 4/1. În situația de a exprima acțiuni în general sînt și derivate de la teme substantivale, ca : *șablonar, fochist* etc. Pentru aceasta am păstrat în tabloul statistic de la p. 23 o rubrică din N. G. intitulată „funcții comune”, în care sînt înregistrate nume ca : *ambalator, tocător* etc. În același timp, nume care, deși exprimă noțiuni generale, denumesc meserii legate de anumite specialități au fost incluse în rubrica domeniului respectiv.

Am păstrat, în general, clasificarea din N. G. în ce privește domeniile de activitate, cu două excepții : a) am adăugat cîteva subdiviziuni ale unor domenii din N. P. care există și în N. G. (de exemplu : industria primitivă a lemnului, comerțul ambulant etc.) cînd acestea caracterizează poziția unor sufixe în limbă (de exemplu *-ar, -aș*) ; b) am contopit domeniile de activitate cu profil apropiat cînd am constatat că între ele nu există diferențiere în ce privește denumirea aceluiași meserii (de exemplu „extracția și prelucrarea țigăii”).

Pe baza statisticii constatăm că, în ordinea distribuirii pe domenii, sufixul cel mai frecvent la nume de meserii este *-tor*. Este reprezentat aproape în toate domeniile de activitate, numărul derivatelor fiind în unele domenii foarte mare. Astfel, în industria textilă, în metalurgie etc. numărul derivatelor cu *-tor* întrece cu mult pe al celor formate cu alte sufixe. Numărul mare al acestor derivate se datorește faptului că în principiu de la orice verb se poate crea un derivat care indică pe cel care face acțiunea exprimată de verb. Cu foarte mici excepții, numele de meserii în *-tor* înregistrate de N. P. se mențin în izvoarele recente de care am dispus. În plus, numărul derivatelor de la verbe este în continuă creștere.

Al doilea sufix, în ordinea frecvenței, este *-ar*. Fiind un sufix vechi în limbă, *-ar* a format în special nume care fac parte din terminologia profesională sătască și a micii producții meșteșugărești. Se remarcă faptul că cea mai mare parte a derivatelor sînt nume legate de profesii mai vechi sau

Domenii de activitate	-ant	-ar	-aș	-er	-giu	-lan	-ier	-ist	-or	-lor
industria metalurgică		22	3	1	4		3	11	7	57
ind. construcțiilor de mașini și a prelucrării metalelor		5		1	2		1	3	6	56
ind. sticlei, a porțelanurilor și ceramicii		4		1				1		26
ind. energiei electrice : electro-tehnica		1				2	3	1		6
ind. chimiei și a petrolului		2			2	1	2	1	3	23
ind. săpunului și a cosmeticelor		1				1	1	1		4
silvicultura și ind. de exploatare și prelucrare a lemnului		12	2		3		1	8	4	46
ind. primitivă a lemnului		30								1
lucrări geologice, extracția și prelucrarea cărbunelui, țițeiului etc.		6	5	1			2	1	1	13
ind. textilă		13		2	2		3	1	5	81
ind. pielăriei și a blănurilor		17		1			1		4	23
confecții textile ; confecții pălării		12		1	6		4	2	4	18
confecții blană (țărănești)		5								
construcții ; materiale de construcții		19	1	1	6		4	12	1	21
poligrafie		4	1	1				9	5	15
alimentație		28			20		3	2		14
agricultură		2						1		3
creșterea animalelor		10			1					6
morărit		2								3
transporturi și telecomunicații	2	3		2	2		1	4		12
transporturi cu mijloace rudimentare		4	6		3					
vopsitorie					1			1	1	8
bijuterii ; ceasornicărie		3			1		1	1		2
teatru (machiaj)							1	3		
comerț		1	1	1			2			2
comerț ambulant		4		1						
prestații pentru deservirea populației				1	4			4	2	5
funcții comune	1	3	1	1		1	6		1	8

de teme vechi, chiar și atunci când pătrund în diferite ramuri ale industriei, construcțiilor etc. Un domeniu în care -ar este bine reprezentat în N. P. este cel al prelucrării primitive a lemnului. În general derivatele din acest domeniu nu mai apar în N. G. și în LTR, al căror obiectiv îl formează, în special, producția modernă (excepție fac *dogar, lemnar, tâmplar* etc.). Unele dintre derivatele absente în ultimele lucrări citate s-ar putea să fie folosite și astăzi, limitate la sfera producției sătești; este cazul unor nume ca : *albier, ciubărar, copăier, furcar, fusar, trocar* etc. În aceeași situație se găsesc derivatele din domeniul creșterii animalelor : *berbecar, cârlănar, oier, vițelar* etc., al confecțiilor (de blană) țărănești : *căciular, chimirar, cojocar, zăbunar* etc. și al cărăușiei : *cotigar, ghiocer* etc. Datorită faptului că unele meserii din domeniul pielăriei aparțin micilor meșteșugari, acesta rămâne reprezentat numai prin doi termeni : *cizmar* și, cu circulație restrânsă, *curelar*.

Referitor la domeniile în care -ar s-a păstrat, în general, în nomenclatura actuală, constatăm că acestea sînt : industria, construcțiile și poligrafia. Dăm cîteva exemple de nume înregistrate de N. G. : (ind. textilă) *bumbăcar, frînghier, piuar*; (ind. alimentară) *berar, brutar, mățar, mezelar, pivnicer*; (ind. metalurgică) *arămar, ciocănar, cuptorar, fierar, țevrar*; (ind. sticlei și a porțelanului) *oglințar, sticlăar*; (construcții) *cărămidar, ipsozar, pietrar, podar, scărar*; (poligrafie) *ghioșar, rotar* etc.

Alături de -ar poate fi adus în discuție -aș, care a creat derivate folosite mai ales popular și regional. Sufixul -aș a format puține nume de meserii în limba română. Acestea fac parte în primul rînd din domeniul transporturilor pe ape cu mijloace rudimentare : *barcaș, luntraș, plutaș* etc. și al cărăușiei : *căpraș* (N. P. 62), *căruțaș*.

În nomenclatura actuală, sufixul -aș este foarte slab reprezentat. El s-a păstrat numai în cîteva derivate mai vechi care se folosesc și astăzi. Pentru ilustrarea acestei afirmații voi da toate derivatele înregistrate în N. G. și în LTR : (prelucrarea lemnului) *caretaș, plutaș*; (lucrări geologice) *băieș, bărdăș, ciocănaș, rîznaș*. Singurul derivat în -aș foarte frecvent este numele generic *meseriaș* care, uneori, urmat de determinări, poate indica o anumită funcție : (transporturi) *meseriaș întreținere cale (CFR), meseriaș întreținere poduri*, ambele înregistrate în N. G.

Un alt sufix mai vechi în limbă este -giu. El este legat mai ales de nume din mica producție particulară, din domeniul alimentației (*bragagiu, halvagiu, rahagiu, telemegiu* etc.) și de meserii care astăzi nu se mai practică (*calpagiu, șalvaragiu* etc.).

Numărul derivatelor în -giu care s-au menținut în nomenclatura actuală este mic față de cel din N. P., totuși, în domeniile în care s-au păstrat, au o poziție stabilă. Astfel, în N. G. și în LTR sînt înregistrate : (ind. textilă) *abagiu*; (construcții) *binagiu, geamgiu, pavagiu*; (ind. metalurgică) *cazangiu, tinichigiu*; (alimentație) *cafegiu, canagiu*; (creșterea animalelor) *herghelagiu*; (transporturi) *macagiu*; (prelucrarea lemnului) *cherestegiu*; (funcții comune) *cantaragiu, macaragiu, pompagiu, rampagiu* etc.

În privința sufixelor neologice -ier, -ist și -or, constatăm că sînt folosite în mai multe domenii de activitate, fără a fi caracteristice pentru un anumit

domeniu. De obicei derivatele formate cu aceste sufixe înregistrate în N. P. apar și în N. G.

Sufixul neologic *-er* este foarte slab reprezentat. Dintre numele înregistrate în materialele cercetate, *confectioner* este cel mai frecvent, el aparținând în mai multe domenii de activitate: industria sticlei, industria textilă, industria pielăriei, construcții, confecții.

O parte dintre numele înregistrate în nomenclatorul din 1933 nu apar în noul nomenclator. Dintre acestea, unele s-ar putea să fie încă folosite, dar fac parte din sectoare ale economiei neprevăzute în N. G. (de exemplu sectorul producției sătești și al micii producții în general), iar altele au fost scoase din uz.

O serie de nume de meserii, neînregistrate de nomenclatorul nou, continuă să circule în limbă. Printre acestea sînt: *cravatier(ă)* (N. P. 37, LR X 233, 1916 — 1917), *jaluzier* (N. P. 106) etc.

În cazul unor derivate în *-tor*, numele acțiunii figurînd în dicționarele de specialitate, presupunem că și numele meseriei continuă să fie folosit: *caustificator* (N. P. 40), *caustificare* (LTR); *dresator* (laminaj, N. P. 23), *dresare* (LTR); *șlițuitor* (N. P. 39), *șlițuire* (LTR) etc.

Cauzele pentru care unele nume nu mai apar în izvoarele recente sînt:

1) dispariția meseriilor pe care le denumeau. În această situație sînt nume derivate cu următoarele sufixe: *-ar*: *cotar*, *mantier*, *mălăier*; *-giu*: *bulgaragiu* etc.;

2) înlocuirea cu alți termeni. Schimbarea numelui meseriei, la rîndul ei, este provocată de următoarele cauze:

A) încercarea de modernizare a terminologiei. În acest scop sînt folosite cuvinte independente neologice sau sintagme. Este posibil ca unele dintre aceste nume noi să se impună, pe măsura răspîndirii terminologiei moderne în limbajul popular. Dintre acestea dăm cîteva exemple, opunînd numele din materialele mai vechi, celor din N. G.:

a) înlocuirea cu sintagme: *bombonar/preparator de bomboane*; *brînzar*, *cășar/preparator de brînzeturi*; *năsturar/confectioner nasturi*; *păsărar/crescător păsări*; *rămar/încadrator tablouri*; *halvagi*, *rahagi*/*preparator halva și rahat*; *revolverist/strungar la strung revolver* etc.; b) înlocuirea prin cuvinte simple, neologice: *păsărar/avicultor*; *prisăcar*, *stupar/apicultor* etc.;

B) înlocuirea unor nume învechite sau regionale: *drotar/arcurar*, *băițuitor/vopsitor* etc.;

3) dispariția unor nume derivate de la teme neobișnuite: *contragiu*.

Sufixe de care ne ocupăm, avînd valoare identică, de multe ori intră în concurență la numele aceleiași meserii. Se observă că sînt numeroase cazurile în care, de la aceeași temă, s-au format, cu sufixe diferite, derivate paralele, exprimînd aceeași noțiune. Pentru a putea avea o privire de ansamblu asupra acestei probleme, voi înregistra toate exemplele întîlnite în materialele studiate:

Concurență a două sufixe :

-ar/-ist

arămar, *arămist* (LR X 231, 1916—1917)
focar (N. P. 6), *fochist* (*ib.* 61, N. G.)
jogărar (N. P. 31), *jogărist* (*ib.*)
stereotipar (N. G.), *stereotipist* (N. P. 52)
tablotar (N. P. 25, glosat „electrician tablotar”), *tablonist* (*ib.*)

-ar (-er)/ -(a)giu

bocîncar (DA), *bocangiu* (LR X 231, 1919—1923)
camionar (N. P. 62, DM), *camionagiu* (DM)
căzănar (LR X 232, 1919—1923), *cazangiu* (N. G.)
gemar (N. P. 58), *geamgiu* (*ib.*, N. G.)
mangalar (N. P. 33), *mangalagiu* (DLR)
mezelar (N. P. 49, N. G.), *mezelgiu* (N. P. 49)
sifonar (IORDAN, LRA 159, DM), *sifonagiu* (IORDAN, LRA 159)

-ar/-aș

rîznar (LTR), *rîznaș* (N. P. 19, LTR)

-ar/-tor

bobinar (N. P. 25, electricitate), *bobinator* (N. G., LTR, același domeniu)
cizelar (N. P. 25), *cizelator* (N. G.)
poleier (LR X 235, 1919—1923), *poleitor* (N. P. 32, 35, N. G.)

-ar/-or

forjar (DM, DN), *forjor* (N. G.)
ștanțar (*ștănțar*) (LR X 236, 1929—1930, N. P. 46), *ștanțor* (N. G.)

-or/-tor

ambalor (N. P. 7, 10), *ambalator* (*ib.* 33, N. G.)
ambutisor (LTR), *ambutisator* (N. G.)
apretor (*ib.*), *apretator* (LR X 230, 1919—1923)
cablor (N. P. 24), *cablator* (N. G.)
finisor (*ib.*), *finisator* (*ib.*)
montor (N. P. 32, N. G.), *montator* (N. P. 39, N. G.)
rafinor (N. P. 42, N. G.), *rafinator* (N. P. 42, N. G.)

-ier/-tor

cardier (N. P. 35), *cardator* (N. G.)
distilier (LR X 233, 1939—1940), *distilator* (DA ms., DM)

-ier/-giu

bufetier (DM), *bufegiu* (LR X 231, 1934—1935)
tinichier (N. P. 29), *tinichigiu* (*ib.* 6, 26, N. G.)

-ier/-ist

betonier (DM), *betonist* (N. P. 38, DM)

-ist/-agiu

gratarist (LR X 233, 1923—1924), *grataragiu* (*ib.*, N. P. 50)

-(a)giu/-aș

barcagiu (N. P. 64, DM), *barcaș* (N. P. 64)

-giu/-tor*pavagiu* (ib. 107, DM), *pavator* (N. G., LTR)

Concurență a trei sufixe :

-ar/-aș/-tor*presar* (N. P. 47, 51, LTR), *presaș* (V.Ș. 13 XII 1966, 1/2), *presator* (N. G.)**-ar/-ier/-or***șamotar* (DN), *șamotier* (N. P. 39, DN), *șamotor* (RL, 14 IV 1968, 4/1)**-ar/-er/-giu***confeccionar* (N. P. 46), *confeccioner* (N. G.), *confeccionagiu* (LR X 233, 1935—1936)**-ar/-or/-or + -ist***frezar* (N. P. 105), *frezor* (ib. 22, N. G.), *frezorist* (N. P. 31)**-ier/-ist/-er***brodier* (LR X 231, 1924—1925), *brodist* (ib.), *broder* (DA ms., în N. G. scris *brodeur*)**-or/-er/-ier***retușor* (N. G.), *retușer* (N. P. 52), *retușier* (N. G.)**-or/-ist/-tor***emailor* (DA ms., DM), *emailist* (N. P. 90), *emailator* (N. G.)

Concurență a cinci sufixe :

-ar/-ist/-ier/-or/-tor*modelar* (N. P. 7), *modelist* (DM), *modelier* (N. G.), *modelor* (N. P. 40), *modelator* (ib. 25, N. G.)

În sfârșit, deși problema se detașează de cea a concurenței sufixelor, pentru a putea trage unele concluzii cu privire la tendințele de formare a numelor de meserii am înregistrat câteva derivate sinonime de la teme diferite, din aceeași familie. Este vorba de unele derivate în *-tor*, de la teme verbale, care au corespondente formate de la substantive, cu alte sufixe. În această situație ar putea fi și unele exemple anterioare, la care nu se poate preciza categoria gramaticală a temei. Derivatele aici în discuție sînt următoarele :

dăltuitor (N. G.), *dăltar* (N. P. 23)*tăbăcitor* (N. G.), *tăbăcar* (N. P. 45, DM)*văltuitor* (N. P. 21, 22, 23, 47), *văltar*, *valțar* (N. G.), *valțier* (N. P. 47)*stivuitor* (ib. 31, N. G.), *stivator* (LTR), *stivar* (N. P.)

Din cele prezentate, se desprind cîteva concluzii :

Sufixul *-ar* intră cel mai des în concurență cu alte sufixe, dar, de cele mai multe ori, este înlocuit. Se remarcă faptul că este înlocuit nu numai de sufixe neologice, ci chiar în cazurile de concurență cu sufixe mai vechi sînt preferate acestea din urmă (*cazangiu*, *mangalagiu*, *tinichigiu* etc.). În privința dubletelor cu sufixe neologice, în unele cazuri circulă paralel, în aceeași perioadă (*jogărar*, *jogărist*; *tablotar*, *tablonist*), dar, de cele mai multe ori, în lucrările recente apar derivatele cu sufixe noi (*cizelar*, *cize-*

lator; *ștănțar*, *ștanțor*; *frezar*, *frezor* etc.). Cazurile de înregistrare a unor nume derivate recent în *-ar*, față de derivatele existente în vechiul nomenclator, sînt rare (*stereotipar* față de *stereotipist*).

Un alt sufix care intră des în concurență este *-tor*. De cele mai multe ori, derivatele în *-tor* sînt formații recente (*cizelator* față de *cizelar*; *ambalator* față de *ambalor*; *cardator* față de *cardier*; *distilator* față de *distilier* etc.). Se remarcă, în limba actuală, tendința de formare a numelor de meserii deverbale în *-tor*, uneori în dauna celor derivate de la substantive cu alte sufixe (*dăltuitor*, *tăbăcitor* etc.). Referitor la tendința de derivare în *-(a)tor*, în dauna celor formate cu alte sufixe, amintim observația făcută de acad. Al. Graur, într-o notă publicată în 1939: „pînă nu de mult se zicea *patinor*; de la o vreme se răspîndește *patinator*”²².

Sufixul *-giu*, în concurență cu alte sufixe, are o poziție stabilă; rareori se întîmplă să fie înlocuit (*pavagiu*, *barcagiu* etc.).

În privința sufixelor neologice se observă că intră des în concurență, mai ales între ele. Explicația poate fi influența limbii franceze, din care pătrund, pe diverse căi, cuvinte cu sufixele respective (*modelist* < fr. *modéliste*, *modelor* < fr. *modeleur*), ca și posibilitatea de a se forma de la o temă derivate cu mai multe sufixe.

În legătură cu aceasta, facem remarcă că derivatele de la teme neologice intră mai des în concurență, uneori cu un număr de patru-cinci sufixe (vezi *modelist*, *emailist*), decît cele de la teme mai vechi.

Dintre sufixele neologice, cel mai des intră în concurență *-or*. În general, derivatele în *-or* sînt recente și apar, în noile materiale înregistrate, în locul altora formate cu sufixe fie vechi, fie noi (*ștanțor* pentru *ștanțar*, *frezor* pentru *frezar*, *retușor* pentru *retușer* etc.).

Sufixul *-ist* nu intră prea des în concurență cu alte sufixe. Ceea ce este mai interesant pentru *-ist*, sufix productiv în limbă, este faptul că, de cele mai multe ori, cîștigă teren dubletele cu alte sufixe (*frezorist* față de *frezor*, *brodist* față de *broder*, *emailist* față de *emailator*, *emailor* etc.). Chiar atunci cînd a fost folosit în locul unor sufixe mai vechi, înregistrate în jurul anului 1925, nu s-a menținut (*gratarist* pentru *grataragiu*).

De problema concurenței sufixelor se leagă crearea unor nume de la aceeași temă, cu sufixe diferite, pentru desemnarea unor meserii deosebite. Uneori, domeniile de activitate din care fac parte aceste nume nu sînt comune. Am considerat util să izolez această problemă de cea a concurenței propriu-zise dintre derivate sinonime deoarece, în cazul de față, folosirea sufixelor diferite este cerută de evitarea polisemiei. În materialele de care am dispus, am găsit următoarele exemple:

- ciocănar* „muncitor care lucrează la un ciocan mecanic”
- ciocănaș* „muncitor care sparge sarea cu ciocanul, în ocne”
- căldărar* „meșteșugar care face sau repară căldări și alte vase de aramă”

²² „Tempo”, anul II, nr. 1728, 26 februarie 1939.

- căldăraș* „muncitor care curăță de zgură căldarea de turnat oțel”
(LTR)
mîglar „persoană care cîntărește (sarea)”
mîglaș „muncitor care taie, transportă și depozitează sarea din mină la suprafață”.

Discutînd productivitatea sufixelor, am în vedere în primul rînd numărul de atestări noi, în materialele recente de care m-am ocupat. Este posibil ca unele dintre numele pe care le-am găsit atestate pentru prima dată în aceste materiale să circule de mai multă vreme în nomenclatura de specialitate. Datorită faptului că sînt legate, în general, de neologisme de dată recentă în limbă, este posibil să fie creații noi. Unele concluzii cu privire la productivitatea sufixelor se pot trage și din concurența discutată pînă acum.

Se observă că sufixul cel mai productiv la nume de meserii este *-tor*, mai cu seamă în varianta *-ator*. Numărul formațiilor recente cu acest sufix este foarte mare, circa 100. Productivitatea mare a lui *-tor* a reieșit și din concurența sufixelor, unde s-a arătat că uneori, în limba actuală, se creează derivate care iau locul altora, din aceeași familie de cuvinte, formate cu sufixe diferite sau de la categorii gramaticale diferite (vezi p. 27—28).

Al doilea sufix, în ordinea productivității, după *-tor* este *-ist*. Productivitatea lui *-ist* este demonstrată de faptul că a dat un număr mare de creații recente. De asemenea, constatăm că permanent apar formații noi în *-ist*.

Sufixul *-ar* a fost foarte productiv în limba română, dînd un număr mare de nume de meserii. În limba actuală este mai puțin productiv. În materialele recente am găsit nouă derivate neatestatate în izvoarele anterioare. Scăderea productivității lui *-ar* este demonstrată și de faptul că, intrînd în concurență cu alte sufixe, a fost, de cele mai multe ori, înlocuit. Productivitatea scăzută a lui *-ar* este greu de explicat, deoarece s-a văzut că s-a atașat la neologisme, prin urmare are posibilitatea de a se adapta noilor situații ivite în limbă. De asemenea, dat fiind că a fost utilizat în domenii de activitate cu o mare dezvoltare astăzi (ca, de exemplu, industria metalurgică, construcții etc.), nu se poate susține că s-a specializat numai pentru anumite domenii.

Sufixul *-ier* este puțin productiv la nume de meserii²³. Este adevărat că s-au creat o serie de nume în *-ier*, dar numărul acestora este destul de mic. În plus, se adaugă faptul că în materialele recente este atestat un singur derivat nou, anume *vitrier* (INF. BUC., 14 II 1968, 3/5). Alături de acesta ar putea fi adus *chesonier*, pe care DM îl derivă din *cheson* + *ar*²⁴.

Printre sufixele puțin productive, la nume de meserii, se înscrie și *-aș*. Deși cîteva nume în *-aș* au pătruns în nomenclatura actuală a meserii-

²³ Pentru părerea că *-ier* e productiv, vezi Zizi Ștefănescu-Goangă, *op. cit.*, p. 121.

²⁴ Nu cred că în acest caz este vorba de *-er*, varianta lui *-ar*, ci de sufixul neologic *-ier*.

lor, caracteristica lui esențială rămâne limitarea la folosiri populare și regionale. În materialele recente sînt atestate două derivate care, nefiind atestate în izvoarele anterioare, pot fi creații noi, anume *căldăraș* (LTR) și *presaș* „presator” (v. ș. 13 XII 1966, 1/2). De asemenea, formație nouă poate fi *bătăiaș* „persoană care lucrează la combaterea dăunătorilor din agricultură” (LTR), deoarece semantic nu se explică din cuvîntul mai vechi *bătăiaș* „gonaci”.

Într-o lucrare publicată în primă ediție în anul 1943, acad. Iorgu Iordan observa că *-giu* este „neobișnuit de viguros”²⁵. Se constată însă că, în ultimii ani, a pierdut această calitate la numele de meserii. Un sprijin în susținerea acestei afirmații poate fi faptul că în ultimii 20—25 de ani nu s-a înregistrat nici un derivat nou în *-giu*. Este adevărat însă că, în formațiile existente, *-giu* este frecvent. Cauza scăderii productivității lui *-giu* ar putea fi creșterea valorii peiorative, valoare pregnantă astăzi în limba română.

De asemenea, puțin productive sînt sufixele neologice *-ant* și *-ian*, care, deoarece au creat un număr foarte mic de nume de meserii, nu sînt caracteristice pentru acest domeniu al limbii.

Referitor la sufixele neologice *-er* și *-or*, nu cred că putem vorbi de productivitate, deoarece majoritatea numelor sînt împrumutate din franceză. Chiar atunci cînd nu am găsit corespondente în dicționarele franțuzești, presupun că există și că, probabil, din limbajul profesional francez au pătruns în limba română. Constatăm că, în limba actuală, apar frecvent nume cu aceste sufixe, mai ales cu *-or*.

În concluzie, constatăm următoarele :

1. formarea numelor de meserii cu ajutorul sufixelor este un procedeu viu în limba română actuală;
2. originea sufixelor folosite este diferită, începînd cu sufixe moștenite în limba română și terminînd cu cele neologice; în perioada actuală se remarcă un mare număr de sufixe neologice;
3. categoriile gramaticale de la care se derivă nume de meserii sînt substantivul și verbul;
4. derivatele se formează de la teme de origini diferite, predominînd cele de la teme neologice;
5. nume de meserii cu sufixe se creează în toate domeniile de activitate;
6. cazurile cele mai numeroase și mai variate de concurență între sufixe se înregistrează la derivatele cu teme neologice;
7. sufixele cele mai productive, în limba actuală, sînt *-tor* și *-ist*;
8. în perioada actuală unele sufixe nu mai sînt productive (este cazul lui *-giu*) sau și-au slăbit productivitatea (*-ar* și *-aș*).

²⁵ *Limba română actuală*, ediția a doua, București [1948], p. 158.

ANEXĂ

Anexa cuprinde întreg materialul folosit în elaborarea studiului de față.

La cuvintele înregistrate în dicționarele curente ale limbii române (DA, DLR, DM, DN și în LTR) nu se indică atestarea.

-ant

manevrant
manipulant
proiectant

-ar

acar
albier
alvișar
arămar
arcurar (N.G.)
argintar
asfaltar (N.P. 39)
barocar (N.P. 32)
berar
berbecar
birjar
blănar
bobinar (N.P. 25, LR x 231)
bogasier
bombonar
bretelar (LR x 231)
brînzar
brudar
brutar
bucătar
bucelar (N.P. 33)
bumbăcar
calapodar
camionar
căretar (LR x 232)
căbănicer
căciular
călăburar (N.P. 33, 107)
căldărar
cărămidar
cărbunar
cășar
căzănar (LR x 232)
ceainar (N.P. 56)
ceaprazar
ceasornicar
chimirar
cilindrar (N.G.)
ciocănar
ciorăpar
ciorbar (N.P. 50)
ciubărar
ciubucar (N.P. 33)
ciurar
cizelar (N.P. 25)
cizmar
cîrciumar
cîrlănar
cîrnășar

cobzar (N.P. 32)
cocsar (N.G.)
coșelar
cojocar
consecionar (N.P. 46)
copăier
copier (N.G.)
corșar
cornar
costorar
coșar₁
coșar₂ („hornar”)
coșercar (N.P. 33)
cotar
cotigar
covrigar
cozoroicar (N.P. 37)
crupar (N.P. 111)
cufărar
cuptorar
curelar
cursar
cușmar
cuzar
dantelar
dăltar (N.P. 22)
dogar
drănicer
drojdier
drolar
drumar (N.P. 14)
dubar (N.P. 45)
dubălar
faianșar
fascinar (N.G.)
făurar
fierar
filetar (N.P. 24)
fintănar
focar
forfecar
forjar
frezar (N.P. 105)
frînar
frînghier
fructar (N.P. 56)
furcar (N.P. 34)
fugar
găinar (N.P. 60)
găitănar
gărdinar
găzar
gemar (N.P. 58)
ghiocer (N.P. 62, 118)

ghioșar
ghipsar (N.P. 40)
grăjdar
gurar
hăinar
hămurar
hornar
ipsozar
ișlicar
jghebar
jogărar
jugănar
lăptar
lemnar
lighenar (N.P. 104)
luminărar
mangalar
mantier (LR x 234)
matrișer
măldier
mănușar
măsar
mătricer
măturar
mățar
mețrar
mezelar
mîglar
modelar
mozaicar
nădrăgar
năsturar
năvodar
odgonar
oglindar
oier
opincar
ospătar
oșelar
pantalonar
pantofar
papucar
parchetar
pădurar
pălărier
păpurar
păsărar
pecetar (N.P. 53)
periar (N.P. 46)
perier
pielar
pieptănar
pietrar
piuar

pivnicer
 plăcintar
 plăpumar
 ploşcar
 podar
 poleier (LR X 235)
 portofelar (LR X 235)
 postăvar
 poşetar (LR X 235)
 potcovar
 presar
 prisăcar
 prunar
 prundar
 puşar
 rachier
 răchitar (N.P. 33, 106)
 rămar
 rîndelar
 rişnişar
 riznar
 rogojinar
 rolar
 saltele (N.P. 36, 108)
 săpunar
 scăfar (N.P. 33, 107)
 scărar
 scăunar
 sculer
 sforar
 sifonar
 silozar (N.G.)
 silar
 sîrmar
 sobar
 spîrlar
 stereotipar (N.G.)
 sticlă
 stivar (N.P. 47)
 străchinar
 strungar
 slupar
 sumănar
 şablonar
 şamotar
 şelar
 şepcar
 şifar
 şlanşar (LR X 236)
 ştânşar (N.P. 46)
 ştempar
 tapetar
 tăbăcar
 tălpar
 timplar
 tocilar
 trăistar
 trocar
 turtar

ţapinar (N.P. 14)
 ţevar
 ţiglar
 ţuicar
 uleier
 ulucar
 umbrelar
 untar
 vagonelar
 vâlţar (N.G.)
 vârar
 velnişar
 vestar (N.P. 36)
 vier
 vişelar
 zăbunar
 -aş
 barcaş
 băiaş
 băieş
 bărdăş
 bătdiaş
 bollaş (N.P. 39, 107)
 caretaş
 căldăraş
 cămăraş (N.P. 19)
 căpraş (N.P. 62, LR X 231)
 căruşaş
 chingaş
 ciocănaş
 cosaş
 cubitaş (N.P. 31)
 cutiaş
 lotcaş
 luntraş
 măglaş
 meseriaş
 plutaş
 presaş (v.ş. 13 XII, 1966, 1/2)
 rîndeaş (N.P. 22)
 rîznaş
 rolaş
 târbuntaş
 -er
 avizer (N.P. 62)
 broder
 condişioner (N.G.)
 confecşioner (N.G.)
 frizer
 magazinier
 magazinier
 miner
 reluşer (N.P. 52)
 tricoler
 -giu
 abagiu
 asfaltagiu (N.P. 39)
 badanagiu (N.P. 46)
 barcagiu

binagiu
 bocangiu (LR X 231)
 bolangiu
 bragagiu
 bufegiu (LR X 231)
 bulgaragiu (N.P. 38)
 cafegiu
 calafagiu (N.P. 28, 33)
 calpagiu (N.P. 37)
 canagiu
 canalagiu
 cantaragiu
 carmacgiu
 catranagiu (N.P. 33, 106)
 cazangiu
 cherestegiu
 cherhanagiu
 chirigiu
 confecşionagiu (LR X 232)
 contragiu (N.P. 22)
 gardagiu
 geamgiu
 giuvaergiu
 grataragiu
 halvagiu
 harabagiu
 herghelegiu
 iaurgiu
 lampagiu
 laptagiu
 limonagiu
 lustragiu
 macagiu
 macaragiu
 mangalagiu
 mantalagiu (N.P. 37)
 mezelgiu
 mindirigiu
 parlagiu
 pastramagiu
 pavagiu
 perdelegiu
 pompagiu
 povarnagiu
 probagiu (N.P. 42)
 rahagiu
 rampagiu
 salamagiu (N.P. 49)
 sifonagiu
 şalvaragiu
 telemegiu
 tinichigiu
 toptangiu
 undelemnagiu
 zarzavagiu
 -ian
 electrician
 cosmetician
 electrocaustician (N.G.)

grafician	copist	-or
pirotehnician	decantorist (RL, 19 III 1968, 4/2)	acordor
-ler	dozatorist (RL, 19 III 1968, 4/2)	ajustor
arămier (N.P. 24)	electrocarist (RL, 19 III 1968, 4/2)	ambalor (N.P. 7, 10)
armurier	electronist	ambutisor
artificier	emailist (N.P. 90)	apretor
betonier	extractorist (N. G.)	asfaltor
bijutier	fochist	cablör (N.P. 24)
brichetier	frezorist (N.P. 31)	calandror (N.P. 51, N.G.)
brodier (LR x 231)	frigoriferist (N.G.)	coafor
bufetier	frigorist (N.G.)	corector
cantonier	funicularist (N.G.)	corodor (N.G.)
cardier (N.P. 35)	furnalist	croșetor (N.G.)
carimbier	galanterist (N.P. 25)	drenor (N.G.)
cauciuchier (SMFC I 120)	gaterist	electrolizor
carosier	gazogenist (N.G.)	emailor
chesonier	gratarist (LR x 233)	finisor
ciocolatier	heliografist (N.P. 7, N.G.)	forjor (N. G.)
ciorăprier (N.P. 37)	jogărist (N.P. 31)	frezor
corsetier (SMFC I 119)	laminorist	gravor
costumier	lampist	machior
cravatier (ă) (SMFC I 119, LR x 233)	linolist (v.ș. 9 V 1967, 4/4)	masor
distilier (LR x 233)	linotipist	matisor
echipier (N.P. 29)	macaragist (de fereastră) (v.ș. 25 IX 1967, 3/1)	matrișor (N.P. 21)
fructier (N.P. 49)	machetist (N.G.)	modelor
garderobier	malaxorist (RL, 19 III 1968, 4/2)	montor
glucozier	manichiurist	mortezor
gradier (N.P. 42)	melanjorist (N.G.)	pirogravor
grădier	modelist	planimetrör (N.G.)
jalușier (N.P. 106)	modist	plior (N.G.)
marochinier	monotipist	plisor (N.G.)
modelier	motorist	polizor (N.P. 22)
parfumier (LR x 235)	ortopedist	presor
peruchier	pedichiurist	rabolor
plafonier	petrolist	rafinor
potcapier	protecționist (N.G., INF. BUC. 14 II 1968, 3/5)	recuzitor
relușier (N.G.)	radiofonist	reglor (N.P. 29, N.G.)
șamotier	radiotelegrafist	retușor (N.G.)
tinichier (N.P. 29)	recepționist	sudor
valșier (N.P. 47)	revolverist	șamotor (RL, 14 IV 1968, 4/1)
vitrinier	sanitarist (RL, 19 III 1968, 4/1)	ștanșor (N.G.)
-ist	screperist (RL, 19 III 1968, 4/1)	-tor
aglomeratorist (N.G.)	semnalist (N.G.)	aburitor (N.G.)
aramist (LR x 231)	sensitometrist (N.G.)	acoperitor
asfaltist (LR x 231)	stereotipist (N.P. 52)	afumător
baragist (N.P. 30)	tablotist (N.P. 25)	albitor
betonist	tasterist	alegător (N.P. 51)
bombonist (LR x 231)	telefonist	alimentator
brodist (LR x 231)	telegrafist	altoitor
buldozerist (RL, 19 III 1968, 4/1)	teracotist	ambalator
caloriferist	focătorist	ambutisator (N.G.)
capitonagist (LR x 231)	tractorist	apretator (LR x 230)
cartonagist	tratamentist	aranjator
cinematografist	turbinist (RL, 19 III 1968, 4/1)	argășitor
circularist	ventilatorist (v.ș. 23 VIII 1967, 4/5)	argintator (N.G.)
colorist		armator (de izolatori) (N.G.)
compresorist (N.G.)		aruncător (N.P. 21)
concasorist (N.G.)		arzător
		ascușitor

asafaltator (N.G.)
 asortator (N.P. 23)
 auritor
 băișuitor (N.P. 32)
 bălător
 blocator (N.G.)
 bobinator
 brichetator (N.G.)
 broșator (N.G.)
 cablator (N.G.)
 calcinator
 canetator (N.G.)
 capsulator (N.P. 36)
 carbonizator
 cardator
 cartator (N.P. 36, N.G.)
 cașerator (N.G.)
 caustificator (N.P. 40)
 călcător
 călătuitor
 călitor
 centrator (N.G.)
 cenușeritor (N.G.)
 ceruitor
 chituitor (N.P. 33)
 ciocănit (N.P. 29)
 cionolitor (N.G.)
 cioplitor
 cititor
 cizelator (N.G.)
 cîntărit (N.P. 4, 47)
 cleitor (N.P. 32, 35)
 cloșator (N.G.)
 cocător
 compactor
 concentrator (N.G.)
 condensator (N.G.)
 corhănit (N.G.)
 creponator (N.G.)
 crescător
 croitor
 croșetor (N.G.)
 culegător
 curățitor
 cusător
 dăltuitor
 dărăcitor
 debavurător (N.G.)
 debitator (N.G.)
 decantator (N.G.)
 decapsulator (N.P.)
 decatranizator (N.G.)
 decorticator (N.G.)
 decupator (N.G.)
 decusculor (N.G.)
 degomator (N.G.)
 degresator (degresător) (N. G.)
 depanator
 depănător

depărător (N.P. 45)
 descăișător (N. G.)
 descărcător
 descleietor (N. G.)
 destrămător (N. G.)
 devulcanizator (N. G.)
 dezbălător (lingouri) (N. G.)
 discuitor (N. G.)
 distilator
 dizolvator (N. P. 40)
 dozator (N. G.)
 dresator (N. P. 23)
 dublator (dublător) (N. P. 23, N. G.)
 dusisator (N. G.)
 eboșator (N. G.)
 echilibrator (N. G.)
 emailator
 evaporizator (N. P. 40)
 fasonator
 fășuitor
 fermentator
 fierbător
 fierestruitor (N. P. 90)
 finisator (N. G.)
 fixator
 formator
 frământător (N. P. 47)
 furniruitor
 galvanizator (N. P. 26, N. G.)
 gardinitor (N. G.)
 gazator (N. G.)
 găuritor
 ghemuitor (N. P. 35, N. G.)
 glazurator (N. G.)
 gradator (N. G.)
 granulator (N. G.)
 grăduitor (N. P. 42)
 grunduitor (N. P. 33)
 gudronator (N. G.)
 honuitor (N. G.)
 impregnator (N. G.)
 imprimător (N. P. 34)
 instalator
 împachetator (N. P. 10, 66, N. G.)
 împăietor (N. P. 46, 109)
 împisitor (N. G.)
 impletitor
 încadrator
 încălător (N. P. 52)
 încălzitor (N. P. 22, 26, 62)
 încărcător
 încheietor
 încheietor (N. G.)
 înđoitor (N. P. 32, 105)
 îngreunător
 îngrășător (N. P. 15)
 îngrijitor
 înnobilitator (N. G.)

înnodător (N. P. 34, N. G.)
 însofitor
 întinzător (N. G.)
 laminator
 lăcuitor
 legător
 lepuitor (N. G.)
 lipitor
 lustruitor
 mangalizator (N. G.)
 măcinător (N. G.)
 măsurător
 melifactor
 mercerizator (N. G.)
 mestecător (N. P. 21, 40)
 metalizator (N. G.)
 miezuitor (N. G.)
 mlnător
 mlnuitor
 modelator
 montator
 mulgător
 multiplicator (N. G.)
 năvădător
 nelezitor
 nichelator
 nituitor
 paginator
 pardositor
 pasteurizator (N. G.)
 pavator
 păzitor
 perietor
 pieptănător
 pilitor
 pîslitor (N. G.)
 platator (N. G.)
 plumbuitor
 poleitor (N. P. 32, 35, N. G.)
 polizator (L.R. X 235)
 prăjitor
 pregătitor
 prelucrător
 preparator
 presator (presător)
 presărător (N. P. 45)
 producător
 puitor
 punctator (N. P. 22)
 rafinator (rafinător)
 ratinator (N. G.)
 răsucitor
 răzuitor (N. G.)
 recoltator (N. G.)
 rectificator (R.L. 3 II 1968, 2/7)
 recuperator (N. G.)
 refulator (N. G.)
 reparator
 retezător (N. P. 31)

rezinator (N. G.)
 rihtuitor
 rișnilor (N. P. 112)
 rostogolitor
 rupător
 sablator (N. G.)
 săpător
 sărător
 scămoșetor (N. G.)
 scărmandător
 scindator (N. G.)
 sculuitor (N. G.)
 scurgător (N. P. 18, 42)
 scuturător (N. G.)
 securizator (N. G.)
 sinterizator (N. G.)
 smălțuitor
 smântînitor (N. G.)
 sortator
 spălător
 spoitor
 sterilizator

stivator
 stivuitor
 storcător
 strîngător
 sucitor (N. P. 108)
 suflător
 șănuitor (N. P. 46)
 șlefuitor
 șnuruitor (N. G.)
 știțuitor (N. P. 39)
 tăbăcitor
 tăietor
 tălpuitor
 lencuitor
 tipăritor (N. P. 20, 40, 43, N. G.)
 titrator (N. P. 40)
 tocător
 topitor
 torcător
 traforator
 transportor
 trasator

trăgător
 trefilator
 tubulator (N. G.)
 tunzător (N. P. 35, N. G.)
 turnător
 țesător
 țințuitor
 uleiilor (zdrobitor) (N. G.)
 umezitor
 umplutor (sifoane) (N. G.)
 ungător
 urzitor
 uscător
 valorificator (N. G.)
 vaporizator
 vâlțuitor
 vinificator
 vînzător
 vopsitor
 vulcanizator
 zdrobitor
 zincuitor

SUFIKE SUBSTANTIVALE CU -R- EXPRESIV

DE

LAURA VASILIU

1. Acad. Al. Graur¹ a demonstrat ideea că în limba română există „procedee regulate, morfologice, pentru a degaja valoarea simbolică a grupurilor de sunete” prin studiul unui mare număr de cuvinte care conțin grupurile consonantice *rl* și *rț*. D-sa atrage atenția asupra faptului că apariția acestor grupuri poate fi a) întâmplătoare sau b) provocată. În primul caz, grupurile *rl*, *rț* pot fi cu sau fără valoare expresivă. În cel de-al doilea, ele au totdeauna valoare expresivă, rațiunea apariției lor fiind tocmai intenția de obținere a expresivității.

2. În cele ce urmează vom încerca să lărgim discuția prin atragerea unui număr mai mare de grupuri consonantice cu primul element *r* care apar în cuvinte cu valoare expresivă. Am izolat în felul acesta grupurile :

-*re*- : *băbîrcă* — epitet depreciativ aplicat femeilor trecute², *poșîrcă* „băutură alcoolică de calitate inferioară”;

-*rd*- : *ciomîrdă* „femeie murdară, destrăbălată”, *țopîrdău* „cel care țopăie cînd merge” (LEX. REG. I);

-*rg*- : *lefîrgău* „clevețici, intrigant”;

-*rl*- : *ciomîrlă* „mocirlă”, *țopîrlă*;

-*rn*- : *fofîrnă* — epitet depreciativ dat unei femei (cîrne?) care vorbește pe nas;

-*rș*- : *iepîrșă* — epitet injurios dat unei femei destrăbălate (UDRESCU, GL. 125);

-*rț*- : *mîrțînă* — epitet depreciativ dat unei femei lungi și uscate (UDRESCU, GL. 169), *mocîrțan*.

3. După modul cum poate (sau nu poate) fi explicată prezența grupurilor consonantice în discuție, cuvintele de tipul celor de mai sus se împart în mai multe categorii :

¹ Grupuri simbolice în fonetismul românesc, în SCLX (1959), p. 205—210, publicat și în *Recueil d'études romanes*, București, 1959, p. 73—78. Vezi în acest loc și o bogată bibliografie generală pentru „simbolismul fonetic”.

² În tot cursul lucrării, am glosat numai cuvintele necunoscute în limba standard și am dat trimiteri numai în cazul cuvintelor sau sensurilor extrase din alte izvoare decît DA (tipărit sau manuscris), DLR sau DM.

a) cuvinte care au structura și etimologia neclare: *ciomîrdă*, *mîrîină* (cf. totuși *Мрътвѣца* „mort” la Al. Graur, *Note etimologice*: *mortăciune*, în SCL VII (1956), 3-4, p. 273), etc.;

b) cuvinte neanalizabile, la care apariția grupului se explică etimologic: *cobîrlău* „vagabond” < magh. *koborló*, *bahadîrcă* < ucr. *базамурка* sau pol. *bohaterka*, *lefîrdău* < magh. *lehordó*; *zămurecă* < *zamă* + *-ur(i)* + *-că*;

c) cuvinte la care apariția grupului se datorește introducerii unei consoane alături de cealaltă deja existentă: *împelîțat* < *împelițat*, *chior-țai* < *chiorăi*³;

d) cuvinte la care apariția grupului se datorește atașării, la o temă analizabilă, a unui segment fonetic mai lung (conținând grupul respectiv): *băbîrcă* < *babă*, *țopîrlan* < *țoapă*⁴ sau *țop* — poreclă dată moșului.

4. Din punctul de vedere al derivării interesează numai derivatele din categoria *d*. De aceea în cele ce urmează ne vom ocupa numai de ele. Întrucît însă, în principiu, și printre cuvintele despre a căror etimologie nu știm nimic pot (a) să fie unele care, de fapt, se încadrează în categoria discutată de noi, le înregistrăm, separat, și pe acestea, pentru a servi, eventual, ca punct de plecare pentru cercetări ulterioare.

Inventarul care va sta la baza cercetării va cuprinde deci formații expresive analizabile într-o bază care apare sau nu apare și independent și un segment care cuprinde unul dintre grupurile consonantice enumerate sub § 2.

Excludem grupul *-rg-* din discuție, întrucît unicul exemplu pe care îl avem, *lefîrgău*, este variantă a lui *lefîrdău*, în care grupul consonantic se explică etimologic (cf. § 3, b).

-re- :

-îrcă, -arcă, -ircă : *băbîrcă* — *babă*, *bulearcă* — termen depreciativ dat unui om moale, prăpădit... (UDRESCU, GL. 24) — *bulească*, *ciotîrcă* „pom foarte cioturos și urît” și *Ciotîrcă* (DO) — *ciot*, *codîrcă* (depreciativ) „coadă” (LEX. REG. II 58) — *coadă*, *hohîrcă* — epitet depreciativ dat unei femei care vorbește pe nas — *hohăni*⁵ „a necheza”, *mijoarcă* „mijă” — *mijă*, *moacă* „femeie butucănoasă, fată neîndemînică” — *moacă*, *moacă* — epitet depreciativ pentru o persoană bleagă, *poghîrcă*, *bobîrcă* „fire de cîneapă răsărite tîrziu și rămase nedevelopate” și epitet dat unui om mic de statură, pipernicit — *boghi* — pl. palatalizat al lui *bob* (etimologie propusă cu rezerve de Al. Graur (ET. 63); pentru forma *poghîrcă*, care trebuie să fie secundară, formulăm și noi o rezervă cu privire la trecerea *b > p*, neobișnuită în limba română), *pohîrcă* „povidlă” — *pohîrlă*, *șchiopîrcă* — *șchiop*, *tăbîrcă* „sac mic de pînză” — *tăbîltoc*, *țopîrcă* — *țop*, *țoapă*, *zămîrcă* „zeamă lungă”, epitet dat unui om bleg și leneș — *zamă* (sau modificarea lui *zămurecă*);

-îrcea : *Topîrcea* (DO) — *topor*, *Toporcea*, *zămîrcea* — epitet (UDRESCU, GL. 294) — *zămîrcă*;

³ Cf. Al. Graur, *lucr. cit.*, p. 208, 210.

⁴ Cf. id. *ib.*, p. 209.

⁵ DA îl consideră „formație spontană” din *hohăni* și *htică*.

— formații neclare: *ctrched* „secătură” (LEX. REG. II 58), *coptrcie* „(femeie) înaltă și subțire”, *coltrcă* „om cocirlat” (UDRESCU, GL. 60) — cf. totuși *coltrcă* „coșar pentru păstrat porumbul, coș de nulele” < scr. *kolarka*, *momarcă*, *momtrcă* „femeie greoaie, urtă și proastă” — cf. *mimarcă* — numele nevestei lui Scaraotchi și *mămăhoarcă* „babă meșteră” (explicat prin contaminare — de fapt compunere — din *mamă* și *hoarcă* de DRL, s.v.), *pașircă* „persoană lipsită de seriozitate”, *poșircă*, *poștrcă*, *Pottrcă*, *Potărcă*, *Potărcan* (DO), *solodtrcă* „femeie depravată”, *tăgtrcie* „uncaltă de lemn în formă de T cu care se toarce...” (LEX. REG. II 113), *zgăbtrcea* — epitet depreciativ dat unui om prăpădit, zbircit, cu ochii zgliți ... (UDRESCU, GL. 299, cu indicația greșită: articulat);

-rd-

-irdău: *țopîrdău* — *țop* (interj.), *țopăi*;

— formații neclare: *Cioctrdel*, *Cioctrdești*, *Cioctrdia* (DO), *ciomtrdă*, *poptrdă* — nume de cline, epitet dat unui om leneș, „fată dezmiardată, obraznică și gureșă”, *Șovtrdea* — poate „suedez” — cf. *Șovedria* — numele Suediei în epica populară (DO), *lăpîrdea* — epitet dat unui om iute, lăndăros (UDRESCU, GL. 277, cu indicația greșită: articulat) — cp. cu *țoptrdău*, *găbîrdă* (*zgăbîrdă*) „urdoare”, *zgăbîrdea* — epitet depreciativ dat unui om care are ochii „zgăbîrdați” = urduroși — cf. *zgăbîrdă* (UDRESCU, GL. 299);

-rl-

-îrlă, -arlă, -ărlă, -irlă: *botîrlă* — epitet dat unui om cicălitor — *botă* „bîță”, *cocearlă* „javră” — *cuciu*, *cochirlă* „sanie mică...” — *cucă*, *cocîrlă* — „parte a unui obiect adusă în formă de cîrlig; sanie mică”; fig. „vacă slabă” (UDRESCU, GL. 53, LEX. REG. II 23), *Cocîrlă* — *cucă*, *codîrlă*, *codîrlă* „partea de dinapoi a unui car...”; fig. „codaș” — *coadă*, *cotarlă*, *cotîrlă* — epitet batjocoritor dat cînelui, *Cotărlă*, *Cotîrla* (DO) — *cotei*, *măîrlă* „ament de alun” — *mîț* (cf. L. Seche, *Note etimologice*, LR XII (1963), nr. 3, 262—263), *modîrlă* „bădăran” — *modîrlan*, *Șchiopîrlă* (citată de M. Avram, SMFC II 160) — *șchiop*, *șopîrlă* — *șopă* (ȘAINEANU, D., s.v.), alb. *shapë* (cf. Al. Graur, SCL X 209), *țopîrlă* — *țop*, *țopă*;

-îrlac: *ciopîrlac* „trunchi” — *ciopată* „bucată de carne”⁶;

-îrlan, -ărlan: *ciobîrlan* — *cioban*, *codîrlan* „cățel de cîteva luni” — *coadă*, *codîrlă*, *Cotărlan* (DO) — *cotarlă*, *dodîrlan* „prost” — *dod* „idem”; *godîrlan* „porc mistreț tînăr” — *godac*, *godană* „purcea tînără”, *modîrlan* — *modoran*, *motîrlan* „motan voinic și gras; bădăran”; numele diavolului — *motan*, *șchiopîrlan* — *șchiop*, *șchiopîrlă*, *țopîrlan* — *țop*, *țopă*, *țopîrlă*;

-îrlănoi: *ciobîrlănoi* — *ciobănoi*;

-îrlaș: *codîrlaș* „codaș” — *coadă*, *codaș*, *codîrlă*;

-îrlăie: *coșîrlăie* „horn” — *coș*;

-îrlău: *ciobîrlău* — *ciobîrlan*, *ciocîrlău* „deal” — *cioacă* „colină”, *codîrlău* — epitet dat unui om care se ia întotdeauna după cineva — *coadă*, *codîrlă*, *codîrlău* „încordătoare” — *cordar* „răsucitoare”, *modîrlău* — *modîrlan*, *scobîrlău* „gaură în fîn” — *scobi*, *țopîrlău* — *țopîrlan*;

-îrlea, -irlea: *Cocîrlea* (DO) — *cocîrlă*, *Stoichirlea* (DO) — *Stoica*, *șchiopîrlea* (UDRESCU, GL. 254) — *șchiop*, *șchiopîrlă*, *șchiopea*;

⁶ Deoarece cuvîntul e atestat numai într-o ghicitoare (șez. VII 124), DA formulează ipoteza că ar putea fi și „o greșală de tipar pentru *ciopîrlac*”, mai bine atestat.

-irleată: *cocîrleată* — poreclă dată unui om cocîrlat (UDRESCU, GL. 53) — *cocîrlă*;

-ărleci: *cotărleci* (DO) — *cotarlă*;

-irleț: *cotîrleț* „coșar”, *Cotîrlețu* — *coteț*, *cotarlă*;

-irlic: *poșîrlic* „mulțime de copii; copil mic” — *poșidic* sau, mai probabil (cf. N. Drăganu, *Etimologii*, DR III (1923), 716), cu înlocuirea magh. -*adék* (din *posadék*) cu magh. -*alék* și intercalarea lui *r*;

-irlic: *ciocîrlic* „nuia cu funie la un capăt” — *cioacă* „cîrlig...”, *scăfîrlic* — *scafă* sau *scăfălie* (puțin obișnuit, ALR I, h. 7/79—cf. S. Pușcariu, *Limba română* II, 1959, p. 224);

-irloi: *ciobîrloi* — *ciobîrlan*;

— formații neclare: *ciocîrlan* (cf. totuși *cioc* „moț” — SCRIBAN, D. s.v., *Ciocîrlă* (DO), *ciocîrleț* „scorțar” (ornit.), *ciocîrlie* „pasăre...” (cf. *ciocîrlan*) și n. pr. (DO 239), *ciomîrlă*, *Ciovîrlă* (DO), *cociorlie* „coteț pentru găini”, *cotîrlău* „adăpost unde se bagă găinile sub vatră; fig. băiețandru fără mustață” — cf. *coteț*, *collon*, *colligan* „feciorandru”, *foșîrlica*, *godîrlău* „fundătură, ungher”, *hohîrlă* „muchie pe acoperișul caselor...”, *jopîrlan* „iepure mare”, *momîrlan* s.m. „bădăran” (Scriban susține că ar proveni dintr-o rădăcină *mom-*, fără să arate însă din ce se poate izola această rădăcină) și s.n. „moviliță...; mănunchi de zdrențe folosit ca semn de hotar sau ca sperietoare” — cf. *momîie*, *motîrlău* „numele diavolului” — cf. *motîrlan*, *năgîrlău* „năting” — cf. *năgîrd*, *năturlic* „drac rău”, *năvîrlie* (mai ales la pl.) „năbădăi toane” (UDRESCU, GL. 181), *n(i)ofîrlan* „șoarece, șobolan”, *pocîrlă* „rachiu de proastă calitate”, *popîrlan* „joc țărănesc (de flăcăi)”, *totîrlă* „roțiță care schimbă itele la războiul de țesut”, *zăgîrlă* „săculeț...” — *zăgîrîndă* „id.” (Intrucît etimologia lui *zăgîrîndă* nu e clarificată⁷, putem presupune în aceeași măsură că prima formă a fost derivată din cealaltă sau invers);

-rn-

-îrnă: *fofîrnă* — *fonf* (DA, s.v. îl explică prin contaminare între *fonf* și *cîrn*), *jăcîrnă* „traistă mai mare și plină de lucruri” — *jacă* „sac scurt”;

— formații neclare: *bobîrnă* — epitet depreciativ dat unei femei care vorbește pe nas — cf. *bobîrnac*, *cobîrnă* „colibă mică și săracăcioasă”, *dăsgîrnă* „răscruce”, *sumîrnă* „coastă rea”, *zăgîrnă*;

-rș-

-îrșă: *iepîrșă* — *iapă*;

— formații neclare: (nă)*pirșă* (UDRESCU, GL. 206) „pațachină”;

-rî-

-îrî: *băbîrî* „femeie rea” — *babă*, *mocîrî* „bădăran” și epitet (glumet) dat unei fete neglijente — *moacă*, *mocîrîan*;

-îrî: *popîrîac* s.m. — *popă*, *popîrîac* s.n. „prăjină în formă de crăcană ..., parte a căruței...”; fig. „om mic de stat” — *pop*;

-îrî: *popîrîache* (la Al. Graur, SOL X 210) — *popîrîac*;

-îrî: *mocîrîan* „mocan, bădăran” — *moacă*, *mocan*, *mocîrî*;

⁷ C. Diclescu, *Elemente vechi grecești în limba română*, în DR IV (1924—1926), p. 453, trimite la gr. *σάρκας*, -*ίδοος* „id.”, recunoscînd el însuși că finala -*îrnă* rămîne nerezolvată. Observăm însă că nici măcar explicația pentru eventualul radical nu e satisfăcătoare, întrucît s-*nu* putea deveni *z-*.

—formații neclare: *coclră* „mîncare făcută din urdă dulce și zer acru”; epitet dat unui om uscat, cocirlat (UDRESCU, GL. 53), *Coclră* (DO), *coclrău* „dumicați de pline sau mămăligă” — cf. *coclră*, *mîrtnă*, *năpîr*, -ă „(om) mare și prost, nătărău”.

5. Analiza structurii cuvintelor inventariate sub § 4 arată că: grupurile consonantice cu valoare expresivă -*rc-*, -*rd-*, -*rl-*, -*rn-*, -*rs-*, -*rt-* apar precedate de -*i-* (cele mai multe exemple), -*a-*, -*ă-* și -*i-* și urmate de -*ă* (care poate fi desinență sau sufix) sau de sufixele (simple sau compuse) -*ac*, -*ache*, -*an*, -*aș*, -*ăie*, -*ănoi*, -*ău*, -*ea*, -*eață*, -*eci*, -*eș*, -*ic*, -*ie*, -*oi*.

Raportarea cuvintelor în -*îrcă*, -*îrcea* etc. la cuvintele cu care au fost puse în legătură de noi permite formularea cîtorva căi posibile de formare a primelor din ultimele:

a) atașarea segmentului care conține unul din grupurile -*rc-* etc. la o temă consonantică: *băb-îrță*, *ciot-îrcă*, *dod-îrlan*⁸;

b) înlocuirea unui sufix sau a unui segment final considerat în mod greșit sufix: *bule-arcă*: *bule-așcă*, *tăb-îrcă*: *tăb-îltoc*;

c) intercalarea grupului consonantic precedat de vocală (sau, eventual, și urmat de vocala *ă*, care dispare la joncțiunea elementelor) în interiorul unui cuvînt: derivat (între temă și sufix: *moc-îrț(ă)-an*, *cod-îrl(ă)-aș*) sau nederivat (*ciob-îrl(ă)-an*, *cot-îrl(ă)-eș*); înlocuirea unui segment din interiorul unui cuvînt cu unul din grupurile consonantice precedat de vocală (și urmat sau nu de *ă*) *mod-or-an*: *mod-îrl(ă)-an*.

d) înlocuirea vocalelor -*o-* sau -*u-*, care precedă grupul -*rc-* în tema unui cuvînt, prin -*i-*, realizîndu-se, în felul acesta, segmentul -*îrc-*: *Top-îrcea*: *Top-o-rcea*, *zăm-i-rcă*: *zăm-u-rcă*;

e) derivarea (progresivă sau regresivă) a unui cuvînt conținînd unul din grupurile consonantice -*rc-* etc. precedat de vocală, de la alt cuvînt care conține același grup: *zămîrcea* < *zămîrcă*, *ciobîrlănoi*, *ciobîrlău*, *ciobîrloi* < *ciobîrlan*, *popîrșache* < *popîrșac*; *modîrlă* < *modîrlan*, *modîrlău*⁹ etc.

6. Cazurile care se încadrează în situațiile de sub *a* și *b* justifică izolarea unor sufixe de tipul -*îrcă*, -*îrlan* etc.

Cazurile de sub *c* permit izolarea unor elemente de tipul -*îrl-* sau -*îrlă-* cu funcție de interfix sau/și infix¹⁰: interfix, în cazurile în care elementul e intercalat în interiorul unor cuvinte analizabile într-o temă și un sufix (*cod-îrl-aș*) și, eventual, infix, în cazurile în care elementul e intercalat în interiorul unor cuvinte a căror structură, neclară, este considerată indivizibilă (*ciob-îrl-an*).

⁸ Am încadrat aici și o formație raportabilă la tema unui verb derivat cu sufix lexical (*lopîrdău*: *șop-ăi*), deoarece poate fi raportată și la interjecția *șop* (care este și baza verbului). Am procedat în același fel cu *hohîrcă* (: *hoh-ăni*) pentru că, deși neatestată, interjecția *hoh* e presupusă de verbele *hohăni* și *hohoti*.

⁹ În unele cazuri putem presupune mai multe posibilități de derivare. De ex.: *moctră* poate fi derivat progresiv cu -*tră* de la *mo(a)c(ă)* sau regresiv de la *moctrăan*.

¹⁰ Pentru distincția dintre interfix și infix, v. Yakov Malkiel, *Los interfixos hispanicos*, în *Miscelánea homenaje a André Martinet „estructuralismo e historia”*, t. II, Laguna-Canarias, 1957, p. 3, 10, pass.

Cazurile de sub *d* sînt, cel mult, o dovadă că segmentul, *-îrc-*, urmat de una sau mai multe vocale (*îrcă*, *îrcea*), este interpretat de vorbitorii limbii române ca element de derivare.

Cazurile de sub *e* nu dovedesc nimic cu privire la statutul segmentelor *-îrcă* etc. în sistemul derivativ al limbii române.

7. Sub *a* și *b*, deci interpretabile ca sufixe, se încadrează următoarele segmente :

- îrcă : *băbîrcă*, *hohîrcă* etc. ;
- arcă : *bulearcă* ;
- ircă : *poghîrcă* ;
- îrlă : *botîrlă* etc. ;
- arlă : *cocearlă*, *cotarlă* ;
- îrnă : *fofîrnă*, *jăcîrnă* ;
- îrșă : *iepîrșă* ;
- îrță : *băbîrță* ;
- îrlac — discutabil : unicul exemplu, *ciopîrlac*, e nesigur (v. § 4, p. 39) ;
- îrțac : *popîrțac* ;
- îrlan : *dodîrlan* ; *codîrlan*, *șchiopîrlan* și *țopîrlan* pot fi formate cu *-îrlan* de la baze nesufixate (*coadă*, *șchiop*, *țo(a)p(ă)*) sau, mai probabil, cu *-an* de la formațiile în *-îrlă* (*codîrlă*, *șchiopîrlă*, *țopîrlă*) ; *godîrlan* poate fi format cu *-îrlan*, de la *godac*, sau cu *-îrl-* de la *godană* ;
- îrțan — discutabil : singurul exemplu, *mocîrțan*, poate fi format de la *moacă*, dar și de la *mocan* prin intercalarea lui *-îrț(ă)*- sau de la *mocîrță* cu *-an* ;
- îrdău : *țopîrdău* ;
- îrlău : *ciocîrlău*, *scobîrlău* ; *codîrlău* poate fi format cu *-îrlău* de la baza nesufixată *coadă* sau cu *-an* de la formația în *-îrlă*, *codîrlă* ;
- îrcea — discutabil : *Topîrcea* poate fi format de la *topor* prin înlocuirea finalei, dar și de la *Toporcea* prin înlocuirea celui de-al doilea *o* (cf. § 5, *d*), iar *zămîrcea*, mai mult ca sigur, este derivat de la *zămîrcă* ;
- îrlea — discutabil : *șchiopîrlea* poate fi format cu *-îrlea* de la *șchiop*, cu *-ea* de la *șchiopîrlă* sau cu *-îrl(ă)*- de la *șchiopea* ;
- îrlea : *Stoichirlea* ;
- îrlie : *ciocîrlie*, *scăfîrlie* ¹¹.

Sub *c*, deci interpretabile ca interfixe sau/și infixe, se încadrează segmentele *-îrl(ă)-* și *-îrț(ă)-* : *cod-îrl-aș*, *moc-îrț-an* ; *ciob-îrl-an*, *mot-îrl-an*.

Restul segmentelor izolate sub § 4 apar exclusiv în formații derivate de la baze care conțin și ele grupul consonantic respectiv (cf. § 5, *e*).

8. Așadar inventarul elementelor derivative care formează cuvinte expresive este următorul :

¹¹ N-am înregistrat segmentele detașabile exclusiv din formații neclare.

-lrl(ă)-			-lr(ă)-		
-lrcă	—	-lrlă	-lrlă	-lrsă	-lrță
-arcă	—	-arlă	—	—	—
—	—	-ărlă	—	—	—
-ircă	—	-irlă	—	—	—
—	—	*-lrlac ¹²	—	—	*-lrțac
—	—	-lrlan	—	—	-lrțan
—	—	-lrlăie	—	—	—
—	-lrdău	-lrlău	—	—	—
*-lrcea	—	*-lrlea	—	—	—
—	—	-lrlea	—	—	—
—	—	-lrlie	—	—	—

Între acestea, unele (cele dintre liniile demarcative) sînt sufixe simple, altele (cele de dedesubtul liniei), sufixe compuse din sufixe din prima categorie și sufixe oarecare : -ac, -an, -ăie, -ău, -ea, -ie (remarcăm că toate aceste sufixe au printre întrebuintările lor formarea de epitete sau de nume de obiecte).

Unul singur, -lrdău, pare a fi compus dintr-o bază, *-lrdă, care nu apare printre sufixele simple. E posibil : a) să fi existat cuvinte în -lrdă care să justifice detașarea sufixului și să fi dispărut ; b) să existe (asemenea cuvinte) și să nu le cunoaștem noi ; c) să fie analizabilă într-o temă și sufixul -lrdă vreuna din formațiile neclare înregistrate (v. § 4, p. 39). Valabilitatea oricăreia din aceste ipoteze ar demonstra existența unui sufix -lrdă. Este posibil însă și ca explicația dată de noi pentru *topîrdău* să nu fie corectă, să se demonstreze că este provenit dintr-o formație în -dău, de ex., în care s-a introdus -r- pentru expresivitate. În cazul acesta, cuvîntul s-ar încadra printre formațiile menționate la § 2, c, deci n-ar fi constituit cu un sufix.

Aproximativ aceeași situație nesigură o are și sufixul -lrsă, care apare într-o singură formație și nu are nici un compus.

De aceea, înregistrăm sufixele -lrsă și -lrdău cu toată rezerva.

Pe -lrlă, deși reprezentat prin numai două formații apreciate de noi ca fiind clare, îl considerăm mai sigur pentru că una din ele (*jăcîrlă*) este nume de obiect (v. mai jos care este rolul formațiilor nume de obiecte în constituirea funcției de sufix a segmentelor -lrcă etc.).

9. Din punct de vedere semantic, derivatele sufixelor -lrcă etc. formează două categorii mari : epitete (*băbîrcă, botîrlă, iepîrșă* etc.) și nume de obiecte (*codîrlă, cocîrlă* etc.). Aceste categorii însă nu sînt absolute. Astfel, unele dintre numele de obiecte sînt folosite, figurat, ca epitete (*codîrlă „codaș”, cocîrlă „vacă slabă”*). Unele din formațiile cu valoare de epitete sînt exclusiv nume proprii sau măcar folosite ca atare. De la *cocîrlă* se formează numele proprii *Cocîrlea* și *Cocîr-*

¹² Elementele notate cu * sînt cele discutabile (cf. § 7).

leată¹³; acest fapt este semnificativ și prin aceea că atestă conținutul expresiv al bazei lor¹⁴.

Epitetele au toate conținut expresiv prin excelență. Și printre numele de obiecte sînt însă unele al căror conținut, raportat la sensul bazelor lor, prezintă un plus expresiv: *scăfîrlie* „creștetul capului; cap”/scafă „strachină de lemn” și cele două formații cu sens augmentativ — *jăcîrnă/jacă*, *măfîrlă/mîț*¹⁵ (v. și, mai sus, numele de obiecte întrebuintate ca epitete). Iar la celelalte (nume de obiecte), care nu au conținut expresiv identificabil în definițiile sensurilor lor, este sensibilă, deși greu sau, poate, imposibil de precizat, o notă expresivă¹⁶. Aceasta se deduce din compararea acestor formații cu formații oarecare sinonime cu ele: *coțîrleț/coșar*, *ciocîrlău/deal*, *scobîrlău/gaură* etc. De aceea se poate spune că trăsătura semantică caracteristică sufixelor în discuție este expresivitatea.

Formațiile nume de obiecte consolidează, în principiu, statutul de sufix ale elementelor segmentate din formațiile epitete. Ele dovedesc că apariția segmentelor care conțin grupurile consonantice *-rc-* etc. nu este legată exclusiv de expresivitate. Deci că segmentele respective sînt mijloace de derivare (sufixe) în sine¹⁷.

10. Pentru etimologia lui *-îrlă* și *-irlă* feminin, G. Pascu trimite la *-ilă* fără să facă nici o observație cu privire la apariția lui *r*.

S. Pușcariu (*loc. cit.*) dă ca posibilă proveniența lui *-îrlă* din *-ilă*, cu *l* „despicat” în *rl*.

Referindu-se la „*-îrlă* masculin dintr-un derivat ca *Șchiopîrlă*”, M. Avram¹⁸ îl consideră „un sufix asemănător cu *-ilă* și poate dezvoltat din el”. De data aceasta se întreprinde și explicarea lui *r*, în vederea căreia se recurge la teoria acad. Al. Graur¹⁹ asupra valorii expresive a grupurilor de tipul lui *-rl-*. Acad. Graur însuși, discutînd diversele etimologii care s-au propus pentru s.r. *mocîrlă* (ET. 116—117), ajunge la concluzia că formația conține sufixul *-ilo* (în forma slavă de sud) cu *r* de origine expresivă²⁰.

¹³ De remarcat că și printre formațiile neclare sînt unele folosite și ca nume proprii.

¹⁴ Apelativele care stau la baza numelor proprii au adesea conținut expresiv; v., de ex., Al. Graur, *Nume de persoane*, București, 1965, p. 70—72.

¹⁵ Cf. L. Seche, *lucr. cit.*; v. și PRODAN-BUIA, F. 104, 116: amentul de alun (*măfîrla*) este lung, spre deosebire de amentul de salcie, de ex., care este scurt.

¹⁶ Printre formațiile neclare sînt nume de păsări care, eventual, au conținut onomatopeic.

¹⁷ Sufixe *-îrlă* și *-irlă* exclusiv feminine (deci nu și în nume proprii) sînt semnalate de G. Pascu (s. 267) și admise ca atare de Al. Graur (*lucr. cit.*), iar *-irlă* apare și la S. Pușcariu *loc. cit.* Ele mai apar în prezentarea unor etimologii izolate: *mocîrlă* (G. Mihăilă, *Imprumuturi vechi sud-slave în limba română*, 1960, p. 100), *măfîrlă* (L. Seche, *lucr. cit.*) sau în diverse dicționare ca SCRIBAN, D., TDRG, DA, DLR etc.; *-îrlă* masculin este semnalat de M. Avram (SMFC II, p. 160, în numele propriu *Șchiopîrlă*). *-îrlan* este semnalat de Alexandru Philippide (*Istoria limbii române*, vol. I, *Principii de istoria limbii*, 1894, p. 150) și apoi de G. Pascu (*lucr. cit.*), care îl explică ca sufix compus din *-îrlă* și *-an*. Atît el, cît și *-îrlie* apar în diverse etimologii susținute de dicționare ca cele menționate mai sus. Iorgu Iordan (*Les dénominations du „crâne” d'après l'ALR*, în BL VIII (1940), p. 132—33) obiectează etimologiei *scafă + îrlie* dată de Tiktin pentru *scăfîrlie* faptul că în română nu există sufixul *-îrlie*. În același loc însă, acceptă etimologia *cioc + îrlie* pentru *ciocîrlie*, deoarece „nu există alta mai bună”.

¹⁸ *Lucr. cit.*, p. 160.

¹⁹ *Lucr. cit.* din SCL, p. 209.

²⁰ I. Iordan, în recenzie la GRAUR, ET, (LR XII (1963), 6, p. 661 susține că *r* din *mocîrlă* e extins din sinonimele *moceră*, *mocerîță* prin contaminare.

Așadar sufixul *-îrlă* este format pe teren românesc din *-ilă* prin introducerea lui *r* pentru crearea grupului expresiv *-rl-*.

Această etimologie se bazează pe împrumuturi, neanalizabile cel puțin în faza contemporană a românei, ca :

— *cobirlă* : bg. *kobula*, ucr. *кобула* ²¹,

— *mocirlă* : pol. *moczydło*, ceh. *močidlo*, ucr. *мочило* (cf. Al. Graur, ET., loc. cit.), scr. *močilo*, rus. *мочило* (cf. M. Avram, lucr. cit., p. 162 ; pentru apariția lui *-r-* aici se face referirea, totuși, și la bg. *мочур*, *мочурлак*, propuse, în același timp, și de G. Mihăilă, în lucr. cit., p. 100 ; cf. și *moceră*, *mocerită*, la acad. I. Iordan, loc. cit.),

— *povirlă* : ucr. *носу́дло*, pol. *powidło* ²²

și este susținută prin paralelismul semantic dintre *-îrlă* și :

-ilă masculin : compară valoarea de epitet (mai ales depreciativ), care apare la *-îrlă* în apelative feminine și în numele propriu masculin *Șchiopîrlă*, cu valoarea de „epitete acordate unor persoane” din care s-au putut dezvolta „porecle devenite nume proprii de familie”, care apare în *Cocoșilă* etc. (cf. M. Avram, lucr. cit., p. 150, 152) ;

-ilă feminin : compară numele de obiecte în *-îrlă*, avînd în vedere nota expresivă pe care o conțin ele în general, cu numele de obiecte expresive de tipul *iepilă* (cf. M. Avram, lucr. cit., p. 162).

11. Forma așteptată din *-ilă* este *-irlă*, care apare în *cobirlă*, *povirlă* și *mocirlă*. Forma *-îrlă*, care îl dublează întotdeauna pe *-irlă* (*cobîrlă*, *pohîrlă* ²³ ; cp. și cu derivatele românești *cochirlă/cocîrlă*, *codirlă/codîrlă*, *zăghirlă/zăgîrlă*), ar fi deci secundară, provenită din transformarea lui *i* în *î*.

Transformarea lui *i* în *î* se poate explica, eventual, prin influența vecinătății consoanei *r* ²⁴, prin analogie cu situațiile în care *r* + consoană e precedat de *i* (în aceste cazuri *i* se dezvoltă, de obicei, dintr-un *r* din slava comună : *mîrșav* < vsl. *мршакъ*, *dîrz* < vsl. *дръзъ* ²⁵ sau / și prin valoarea expresivă pe care o are *î* (v., de ex., sufixul onomatopeic *-îi*, care are și varianta, mult mai slabă, *-ii* ; trebuie avut în vedere, de asemenea, faptul că toate sufixele expresive care formează obiectul cercetării de față au o formă (uneori aceasta este singura) cu vocala *-î-*).

Forma *-arlă* (*cotarlă*, *cocearlă*) se poate explica, în același fel cu *-irlă*, din *-ală*. Acesta are aceeași valoare ca *-ilă* masculin și amîndouă provin din sl. *-lo*, care avea două variante diferite după vocala tematică, *-alo* și *ilo* (cf. M. Avram, loc. cit., p. 175).

²¹ DA S.V. îl consideră rezultatul unei contaminări între *cobilă* și *codîrlă* ; Al. Graur, lucr. cit. din SCL, p. 208, îl identifică cu *cobilă*, avînd forma „schimbată intenționat ca să permită formarea unui grup expresiv *rl-*”.

²² Aceste etimologii sînt sprijinite prin exemple de cuvinte expresive care nu conțin sufix, rezultate din introducerea unui *r* în cuvinte care nu-l au decît pe *l* ; v. Al. Graur, lucr. cit. din SCL și § 3 din lucrarea de față.

²³ Eventual și *mohîrlă*, la care însă nu putem explica transformarea lui *ě* în *h*.

²⁴ Sugestie dată oral de acad. Al. Graur.

²⁵ V. Emanuel Vasiliu, *Fonologia istorică a dialectelor dacoromâne*, București, 1968, p. 64 ; pentru tratamentul lichidelor silabice din slavă, v. Al. Rosetti, *Istoria limbii române*, II, *Limbile slave meridionale*, București, 1964, p. 104—105.

12. Pentru explicarea sufixelor *-îrcă*, *-îrnă* și *-îrță* s-ar putea recurge, în mod similar cu procedeul aplicat pentru *-îrlă*, la sufixele tot de origine slavă *-că*²⁶, *-ină*²⁷ și *-iță*. Această asociere s-ar baza pe unele asemănări de sens care se pot stabili între cele trei sufixe menționate și seria sufixelor *-îrcă* etc. Astfel *-că* și *-iță* derivă diminutive, *-ină* augmentative și toate trei nume de persoane (avînd prin aceasta caracter expresiv); *-ină* și *-iță* derivă nume de instrumente (deci nume de obiecte)²⁸. Nu am găsit însă nici un exemplu de cuvînt în *-îrcă*, *-îrnă* sau *-îrță* care să poată fi explicat prin etimon slav în *-ka*, *-ina* sau *-ița* (ca *mocirlă* etc.) sau, eventual, de dublet românesc în *-că/-îrcă* etc., care să ateste legătura presupusă între cele două serii de sufixe. De aceea asociația sugerată mai sus rămîne, chiar în ceea ce ne privește, în stadiul de ipoteză, foarte hazardată.

²⁶ Aici trebuie explicată și vocala.

²⁷ M. Avram, *lucr. cit.*, p. 164, a relevat paralelismul existent între sufixele *-ină* și *-ilă*.

²⁸ Cf. PASCU, s. 227–230, 212–213, 254–260.

SUFIXELE -MÎNT ȘI -MENT

DE

ELENA CARABULEA

1. Sufixul latinesc *-mentum* are, în limba română, două reflexe: unul moștenit, *-mînt*, celălalt împrumutat, *-ment*. Tratarea împreună a celor două sufixe menționate se justifică prin aceea că în istoria lor au avut loc unele interferențe din care au rezultat fie unele adaptări ale sufixului *-ment* la *-mînt*, fie forme duble (în *-mînt* și *-ment*; vezi mai departe).

2. Sufixul *-mînt* este moștenit în cuvinte neanalizabile, ca *mormînt* < *monumentum*, *pămînt* < *pauimentum*, sau analizabile: (a) *coperămînt* < *cooperimentum*, *jurămînt* < *iuramentum*¹ etc.

Spre deosebire de *-mînt*, *-ment* este un sufix neologic, cu origine multiplă. El a pătruns în limba română prin împrumuturi latino-romanice, sub forma sa originară (fr. *-ment*, lat. *-mentum*, ital. *-mento*).

Sufixul se întâlnește în formații neanalizabile în română, ca *aliment*, *apartament*, *supliment*, sau analizabile: *clasament*, *deghizament*, *pansament*, *rafinament* etc. Toate formațiile analizabile au corespondente în limbile franceză, italiană sau latină, contribuția cea mai mare fiind, fără îndoială, cea a limbii franceze. O parte dintre cuvintele în *-ment*, ca *postament*, *sortiment*, există și în limba germană și ele au putut pătrunde prin această filieră².

Primele atestări sporadice de care dispunem pentru neologismele în *-ment*, de origine latină, sînt din a doua jumătate a secolului al XVII-lea la DOSOFTEI: *testament* (M. 151; la același autor apare însă forma românizată *testamînt* PAR. III/8), *firmament* (v.s. III/127, glosă marginală)³, la MIRON COSTIN: *testament* (II 42)⁴, și din secolul al XVIII-lea, la CANTEMIR: *fundament* (HR. 6), la NECULCE: *testament* (L. 355) și în URICARIUL: *regulament* (XVI 180/21, a. 1788). Ele apar în număr mai mare în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și în secolul al XX-lea. Prin urmare, limba română a împrumutat sufixul, pe care îl avea deja sub altă formă, o dată cu împrumuturile latino-romanice. Dar nu

¹ Cf. PASCU, s. 47-50.

² Cf. Iorgu Iordan, *Sufixe românești de origine recentă*, în BPh VI (1939), p. 23-25.

³ Citate după acad. Al. Rosetti, B. Cazacu, *Istoria limbii române literare vol. I*. Editura științifică, București, 1961, p. 127, 310.

⁴ La B. Cazacu, *Influența latină asupra limbii și stilului lui Miron Costin*, în „Cercetări literare” București, 1943, p. 62.

totdeauna neologismele în *-ment* au intrat cu forma originală, unele dintre ele fiind modelate după forma moștenită a sufixului (la fel cu *-ți(un)e* devenit *-ciune*). Astfel, începînd cu secolul al XIX-lea, grupa derivatelor în *-mînt*, moștenite sau formate pe teren românesc, se întărește prin „românizarea” unor neologisme latino-romanice în *-ment*. Faptul că s-a aplicat unor neologisme același tratament fonetic pe care l-au suferit cuvintele moștenite în epoca de formare a limbii române își găsește explicația în principiile puriste ale unor reprezentanți ai curentului latinist⁵. Așa, de exemplu, apar adaptări de tipul *împortemînt* cf. fr. *emportement*, *movemînt* cf. fr. *mouvement*, ital. *movimento*, *stabilemînt* cf. ital. *stabilimento*⁶ etc.

Din amestecul lui *-ment* neologic cu *-mînt* moștenit au rezultat și forme duble care au circulat în limbă, unele mai mult, altele mai puțin: *nutrimînt/nutrimet*, *simțămînt* (și *presimțămînt*)/*sentiment*, *despărțămînt/departament*, *legămînt/ligament*, *cauționămînt/cauționament*, *obligămînt/obligament*, *șezămînt/sediment*, (s)*tîmpărămînt/temperament*. Uneori ambele substantive sînt ieșite din uz: *cauționament/cauționămînt*, *obligament/obligămînt*, altele se folosește numai substantivul în *-ment*: *departament*, *ligament*, *sediment*, *temperament*. Singurele formații paralele folosite în limba contemporană cu aceeași valoare sînt *simțămînt* (calc) și *sentiment* (împrumut).

Se pare că, în perioada menționată, „românizarea” neologismelor latino-romanice a căpătat o mare extindere. Așa se explică de ce N. Bălășescu, vorbind, în gramatica sa, despre pluralul substantivelor în *-mînt*, recomandă încadrarea în această grupă și a formațiilor în *-ment*, analizabile sau neanalizabile, intrate recent în limbă: „După această analogie [a derivatelor în *-mînt*, de tipul *îmbrăcămînt*, *scăpămînt* n.n.] se pot face toate cele acestor asemenea, dar mai de curînd intrate în limbă, pe care voiesc unii a le pronunția după cum sînt scrise cu litere, adecă în *mentă*, precum :

Este mai bine așa :

argumentă
documîntă
firmamîntă
fragmîntă
lacsamîntă
monumîntă
ornamîntă
pavimîntă
rudimîntă
sacramîntă
testamîntă
tormîntă
elemîntă
instrumîntă

Dar unii voiesc a zice așa :

argumentă
documentă
firmamentă
fragmentă
lacsamentă
monumentă
ornamentă
pavimentă
rudimentă
sacramentă
testamentă
tormentă
elementă
instrumentă

⁵ Vezi și Iorgu Iordan, *loc. cit.*, p. 21; N.A. Ursu, *Formarea terminologiei științifice românești*, București, 1962, p. 120 și urm.

⁶ Paul Iorgovici, la N.A. Ursu, *Un calendar istoric literar publicat de ...*, LR XII (1963), nr. 3, p. 288.

fundamîntu
departămîntu
appartamîntu
regimîntu
tractamîntu
regulămîntu
guvernămîntu

fundamentu
departamentu
appartementu
regimentu
tractamentu
regulamentu
guvernamentu”⁷.

Adaptări ca cele menționate nu au rămas în limbă, cu excepția lui *guvernămînt*, dar procedeul de modelare a cuvintelor franceze, mai rar italiene sau latine, este viu; el este mai frecvent la sfîrșitul secolului al XIX-lea și a continuat și în secolul al XX-lea. Aceste formații au pătruns în limbă și au circulație largă; ele sînt fie simple „românizări” ale cuvintelor străine corespunzătoare, analizabile în limba română: *discernămînt*, cf. fr. *discernement*, ital. *discernimento*, *guvernămînt* cf. fr. *gouvernement*, *îngrășămînt* cf. ital. *ingrassamento*⁸, *oseminte* (folosit numai la plural) cf. fr. *ossements*, lat. *ossamenta*, *recensămînt* cf. fr. *recensement*, *simțămînt* cf. fr. *sentiment*, ital. *sentimento*, *vărsămînt* cf. fr. *versement*, ital. *versamento*, fie calcuri totale, cum e *deznodămînt*, care redă cu elemente românești pe *dénouement*, *dezbrăcămînt* pe *déshabillement*, *învățămînt* pe *enseignement* și *zăcămînt* pe *gisement*, fie calcuri parțiale, cum sînt *consimțămînt* cf. fr. *consentement*, *resimțămînt* cf. fr. *ressentiment*, *presimțămînt* cf. fr. *pressentiment* (la toate fiind vorba de o modelare a cuvintelor, cu păstrarea intactă a prefixelor respective)⁹.

3. DI înregistrează 45 de derivate analizabile formate cu sufixul -mînt (sînt incluse aici atît cuvintele moștenite sau formate pe teren românesc, cît și adaptările sau calcurile discutate mai sus, la care adăugăm următoarele formații întîlnite în alte izvoare (de asemenea formații românești sau adaptări): *însurămînt* GR. BĂN. 192, *cuntirimînt* „muștrare” PH XVII 16, la DENSUSIANU, HLR II 330¹⁰, *giudecămînt* DOSOFTEI, M. 112, *mijlocimînt* id. ib. 33¹¹, *rezemînt* HELIADE, O. I 220, *stîmpărămînt* „temperament” RIP I 192, la URSU, T. 288, *ascunzămînt*, *crescămînt*, *frecămînt*, *pogorămînt*, *scăpămînt* Bălășescu, loc. cit., *compunămînt*, *zicămînt* „verb” și *azicămînt* „adverb”¹².

⁷ Gramatică română pentru seminarii și clase mai înalte lucrată de Nicolau Bălășescu, București, ed. I, 1848, ed. a II-a 1850; citat după ed. a II-a, p. 37.

⁸ G. Pascu (lucr. cit., p. 49) afirmă că *îngrășămînt* e făcut după fr. *engraisement*, ital. *ingrassamento*, la fel cu *simțămînt* (fr. *sentiment*, ital. *sentimento*). Acad. Iorgu Iordan, lucr. cit., p. 25, arată însă, pe bună dreptate, că *îngrășămînt* nu poate proveni din fr. *engraisement*, care nu înseamnă „îngrășămînt”, pentru această noțiune întrebuițindu-se numai *engrais*; de aceea îl derivă de la *îngrășa*, care, la rîndul lui, a căpătat sensul „a face gras pămîntul” de la fr. *engraisser*. El poate fi însă apropiat de ital. *ingrassamento*, care are și sensul aici în discuție.

⁹ Vezi și Th. Hristea, *Tipuri de calc lingvistic*, în SCL XVIII (1967), nr. 5, p. 519–526.

¹⁰ Cu o deviere a sensului propriu al verbului din care derivă (conteni „a interzice”).

¹¹ Ambele la Al. Rosetti, B. Cazacu, op. cit., p. 130.

¹² Vasiliu Janoviciu, *Gramăteca limbii românești*, Viena, 1851, p. 119, respectiv, 13, 56.

Într-o oarecare măsură este analizabil și *acrescămînt*, calc după fr. *accroissement* „drept prin efectul căruia partea unui moștenitor sau legatar crește de pe urma faptului că unul sau mai mulți dintre comoștenitori nu vin la succesiune sau renunță la ea și la legat” (DER, s.v.), care poate fi raportat la *cresc-*; *rezemînt* e format prin haplologie de la *rezema*.

Derivatele în *-mînt* sînt substantive neutre și pot fi analizate în raport cu următoarele teme:

A. **V e r b e**, cu preponderență de conjugarea I (*apărămînt*, *așezămînt*, *învățămînt*, *vindecămînt* etc.), urmate, la distanță mare, de cele de conjugarea a IV-a (*acoperimînt*, *simțămînt* etc.), a III-a ((în)*crezămînt*, *discernămînt* etc.) și a II-a (*căzămînt*, *scăzămînt* etc.).

B. **A d j e c t i v e**: *greumînt* (*greomînt*), *lărgămînt*. Ultimul poate fi raportat și la verbul *lărgi* (ipoteză mai puțin probabilă).

C. **S u b s t a n t i v**: *oseminte* ¹³.

Din cele expuse rezultă că substantivele în *-mînt* sînt, de obicei, deverbale, ele apărînd în legătură cu teme nominale cu totul incidental ¹⁴.

4. Sufixul *-mînt* se prezintă și sub formele *-ămînt*, *-emînt*, *-imînt*, *-minte*, *-ment*.

Cu excepția lui *greumînt* și *veș(t)mînt*, formate cu *-mînt*, la celelalte substantive se detașează variantele *-ămînt*, *-emînt*, *-imînt*.

În cazul formațiilor raportabile la teme verbale de conjugarea I și al cîtorva de conjugarea a IV-a, formele sufixului sînt motivate fonetic, vocala de legătură fiind vocala conjugării: *ă*, la cele de conjugarea I, *i*, la cele de conjugarea a IV-a, de unde derivatele în *-ămînt*, *-imînt* (*așezămînt*, *mijlocimînt* etc.). De la substantivele legate de verbe de conjugarea I, care sînt și cele mai numeroase, s-a desprins varianta *-ămînt* cu care s-au format toate substantivele raportabile la verbe de conjugarea a II-a și a III-a, unele din cele legate de verbe de conjugarea a IV-a (*simțămînt* — cu familia *consimțămînt*, *presimțămînt*, *resimțămînt* — și *despărțămînt*) și *lărgămînt*, care e legat probabil de o temă nominală ¹⁵.

Varianta *-emînt* apare, sporadic, la cîteva substantive a căror temă este legată de un verb de conjugarea a IV-a, totdeauna corespunzîndu-i și forme în *-imînt* sau în *-imînt* și *-ămînt*: *nutremînt*/*nutrimînt*; (*a*)*cope-remînt*/*(a)coperămînt*, *descoperemînt*/*descoperimînt*/*descoperămînt*. Ultimele două formații în *-emînt* sînt vechi: (*a*)*coperemînt* e atestat la CORESI, EV. 38/39, DOSOFTEI, V.S. 159 etc., *descoperemînt* în BIBLIA (1688), la TDRG, iar *nutremînt* e neologic (HPP 5, FDB 25 etc., la URSU, T., s.v.).

¹³ O formație neclară, care ar putea fi pusă în legătură cu substantivele în *-mînt*, este *căsămînturi*, atestat numai la plural, cu variantele *casamenturi* și *căzămant*, consemnate în CHEST. II 53/328, 259, 265 a, ca răspuns la întrebarea „cum i se zice unei case mari?”.

¹⁴ Și în latină *-mentum* este legat rar de teme nominale: *capillamentum*, *ferramentum*, *paludamentum* (cf. Istoria limbii române, I. Limba latină. București, 1965, p. 75).

¹⁵ Pentru explicarea formelor cu *ă* la alte conjugări decît conjugarea I cf. A. Graur, *Sur les changements de conjugaison en roumain*, în BL IV (1936), p. 189—193; id., *Notes d'étymologie roumaine*, în BL V (1937), p. 75—76; id., *Notes de morphologie et de syntaxe roumaines. Incorporation des dérivés dans le système verbal*, în BL VIII (1940), p. 205.

Varianta cu *e* este nemotivată fonetic; probabil că avem a face cu forme dialectale (pronunțarea cu *e* pentru *ă* după consoana *r*).

Cu *-minte* (*-ăminte*, *-îminte*) DI înregistrează șapte substantive feminine analizabile. Dintre acestea, șase sînt raportabile la un verb de conjugarea I (toate avînd și forme paralele în *-mînt*): *îmbrăcăminte*, *încălțăminte*, *îndurăminte*, *îngropăminte*, *rugăminte*, *scăpărăminte*. DI inserează și substantivul *arzăminte* (cu varianta *arziminte*), care poate fi pus în legătură cu tema *arz-*, formă iotacizată a indicativului prezent al verbului *a arde*. *Arzăminte* e singurul derivat care nu are atestată forma în *-mînt*, fiind făcut, probabil, după modelul altor derivate în *-minte*.

Forma *-minte* se explică prin pluralul lui *-mînt* (*-minte*), după care s-a refăcut un singular în *-minte*¹⁶.

Formele cu *-ment* în loc de *-mînt* (*lărgămentă* PS. XXX 9, *veșmentă* TB 460) sînt explicate de O. Densusianu ca „fonetisme anormale refăcute după plural (*lărgămente*, *veșmente*)”¹⁷.

5. Derivatele în *-mînt* exprimă:

a) Acțiunea: *ascultămînt*, *guvernămînt*, *însurămînt*, *vindecămînt*.

b) Acțiunea și rezultatul ei, uneori concretizat: *învățămînt* „acțiunea de a învăța, de a instrui; învățătură, normă după care te poți conduce”, *jurămînt* „afirmare solemnă mai ales în fața unei instanțe judecătorești; afurisenie, blestem”, *scăzămînt* „scădere; partea care se reduce, se pierde” etc.

c) Rezultatul acțiunii verbului, uneori concretizat: *deznodămînt* „modul în care se termină, se încheie o întîmplare, o acțiune, o afacere, o piesă de teatru, un roman etc.”, *zăcămînt* „acumulare naturală de minerale” etc. Apropiat de derivatele cu această valoare este *greumînt*, abstract al calității („chin, muncă, greutate, necaz”).

d) Instrumentul, obiectul prin intermediul căruia se realizează acțiunea verbului de bază: (*a*) *coperămînt* „ceea ce acoperă sau cu care se acoperă ceva; înveliș”, *îmbrăcăminte*, *încălțăminte*, *îngrășămînt*, *rezemînt* „spătar, spetează” etc.

e) Valoare colectivă: *îmbrăcăminte*, *încălțăminte*, *oseminte*; la ultimul, folosit numai la plural, nu se poate preciza dacă valoarea colectivă este exprimată prin plural sau și prin sufix.

f) Locul rezultat din..., legat de realizarea acțiunii sau de însușirea indicată de adjectivul de bază: *așezămînt* „loc de așezare, poziție”, (*a*) *coperemînt* „loc de adăpost, azil, protecție, ocrotire”, *despărțămînt* „despărțitură administrativă”; *lărgămînt* „loc larg, întins” (CORESI, PS. 336).

Majoritatea substantivelor în *-mînt* au mai multe valori: acțiunea și rezultatul ei; acțiunea, rezultatul, obiectul (și locul) etc.

6. DI înregistrează 69 de formații analizabile în *-ment*, la care adăugăm pe *avortament* (IVA 7, la URSU, T., s.v.), *degajament* (DN; sub forma

¹⁶ Cf J. Byck et A. Graur, *De l'influence du pluriel sur le singulier des noms en roumain*, în BL I (1933) p. 33-34.

¹⁷ HLR II, p. 57.

degagement: PFHM I 3, 19, la URSU, T., s.v.) și *atîrnament*, formație glumeață, familiară, folosită pe de o parte cu sensul de „mică podoabă care a tîrîna pe o bluză, pe reverul unui taior etc.” și pe de alta în expresiile *a avea atîrnament* (la tramvai), *a merge cu atîrnament*, „a călători fără bilet, agățat de un vehicol” (în expresiile citate formația se explică prin analogie cu *abonament*).

Analizabile, într-o oarecare măsură, sînt și *instrument*, care poate fi raportat la verbul *instrui* (de care e diferențiat semantic), și *regiment*, cu tema *reg-* comună cu alte cuvinte, ca *regiza*, *regie*.

Formațiile în *-ment* sînt substantive neutre (cu o excepție, *rulment*, s.m.) care pot fi puse în legătură cu :

A. Verb

a) de conjugarea I (majoritatea): *abonament*, *amenajament*, *cantonament*, *virament* etc.; se includ, în această grupă, *cazarmament* și *eșapament*, cu tema verbală neatestată, care pot fi raportate la infinitivele *cazarmare* și *eșapare*; la rîndul lor, aceste infinitive presupun existența verbului respectiv;

b) de conjugarea a IV-a (rar): *nutriment*, *simțiment* (*simțăment*), *stabiliment*.

B. Substantiv: *asolament* (cf. *sol*), *baracament*, *coronament*¹⁸.

În cîteva cazuri tema poate fi legată fie de verb, fie de substantiv (ultima alternativă este mai puțin probabilă, majoritatea formațiilor în *-ment* fiind raportabile la un verb): *armament* cf. *arma*, *armă*, *mobilament* cf. *mobila*, *mobila*, *regulament* cf. *regula*, *regulă*, *semnalment* (și *signalment*) cf. *semnala*, *semnal*, *terasament* cf. *terasa*, *terasă*.

C. Adjectiv sau verb: *sacrament*.

Singura formație românească este *atîrnament*.

Toate celelalte formații în *-ment*, deși pot fi raportate la o temă românească, au corespondente în limbi străine, mai ales în franceză. Din punct de vedere fonetic au servit ca model mai ales formațiile latinești, italienești și uneori cele nemțești ale acestui sufix¹⁹. Cele mai multe au fost luate însă direct din franceză, dar sub forma în care apar scrise în această limbă, nu pe cale orală.

Singurul cuvînt în *-ment* asupra căruia există discuții dacă e românesc sau împrumutat este *cazarmament*; DM îl derivă de la *cazarmă*, dar DA, pe bună dreptate, îl pune în legătură cu fr. *casernement*.

Cîteva substantive au intrat în limba română cu forma din franceză: *amortisment*, *avertisment*, *ramolisment*.

7. Sufixul se prezintă sub formele *-ment*, *-ament*, *-iment*, *-ement*. Formații în *-ment* sînt puține: *agrement*, *nivelment*, *semnalment*²⁰ (*signalment*), *instrument*, *regiment*, *rulment*. Cele mai multe sînt formate cu *-ament* adaptat după limba franceză: formațiile franțuzești în *-ement*, cele mai multe

¹⁸ Aici s-ar încadra și *casament* (folosit numai la plural), pentru care vezi nota 13.

¹⁹ Cf. Iorgu Iordan, *lucr. cit.*, p. 24.

²⁰ Apare și varianta *semnalament* (BL VIII, p. 205).

provenind de la verbe de conjugarea I în -er, au corespondente în română în -ament, legate de asemenea de verbele de conjugarea I ²¹.

Prin analogie cu cuvinte ca *apartament*, *atașament*, *regulament* apar cu -ament și alte formații, neliterare, la care -a nu se justifică, cuvintele corespunzătoare din franceză sau italiană fiind cu e accentuat sau cu i: *dezagrement*, pentru *dezagrement* (cf. fr. *désagrément*), *compartament*, *stabilament*, în loc de *compartiment*, *stabiliment* (cf. fr. *compartiment*, ital. *compartimento*, *stabilimento*) ²².

Cu -iment apar puține substantive, unele raportabile la verbe de conjugarea a IV-a: *nutriment*, *simțiment*, *stabiliment*, altele la cele de conjugarea I: (a) *sortiment*, *paviment*, *procediment*; ultimele se explică prin aceea că formele străine, legate de verbe de alte conjugări decât conjugarea I, nu au fost românizate.

O variantă neromânizată a lui -ment, care reflectă ezitățile în redarea formelor franțuzești, este -ement din substantive ca *amendement* (BRA 27), *degagement* (PFIM I 3, 19, PFM 85), *raționement* (PGL 61, BLA 163), toate la URSU, T., s.v., *nivelement* (P. ANTONESCU, A. 263 în DA ms.). În limba contemporană aceste substantive s-au încadrat în seria largă a substantivelor în -ament. *Reglement*, variantă învechită a lui *regulament* (cf. însă verbul *a reglementa* folosit și astăzi), este dat de unele dicționare ca provenind din fr. *règlement* (ȘĂINEANU, D., CADE), de altele din rus. *pezzamen* (SCRIBAN, D., DM). Pare mai plauzibilă prima soluție, forma cu a, care ar justifica filiera rusă, nefiind atestată în română ²³.

8. Substantivele în -ment au mai multe valori, ca și cele în -mînt. Adesea aceeași formație exprimă acțiunea și rezultatul ei, acțiunea, rezultatul și locul, acțiunea și obiectul etc.

a) Acțiunea este văzută mai ales în aspectul ei punctual, terminativ ²⁴, de unde se detașează rezultatul acțiunii, adesea concretizat; circa jumătate din formațiile în -ment exprimă ambele valori: *acompaniament*, *amendament*, *amortisment*, *antrenament*, *bombardament*, *clasament*, *deranjament*, *terasament* etc.

b) Unele exprimă numai rezultatul acțiunii: *abonament*, *avertisment*, *atașament*, *asolament*, *rafinament*, *raționament*, *temperament* etc.

c) Cîteva substantive exprimă, pe lângă alte valori, locul unde se petrece acțiunea: *amplasament*, *cantonament*, *comandament*, *degajament* etc.; altele exprimă numai locul: *acostament*, *stabiliment*.

d) Obiectul (instrumentul): *coronament*, „ornament”, *lineament*, „linie prin care se conturează ceva”, *ornament*, „lucru care ornează”, *fundament*.

²¹ Vezi și A. Graur, în BL V, p. 76.

²² Vezi Gh. Reviga, *Puțină gramatică*, în „Tempo”, nr. 1713 (1939), p. 1.

²³ De altfel, în *Regulamentul organic*, publicat pentru prima oară în 1832, nu se întâlnește varianta *reglement*. Chiar Scriban, care indică filiera rusă, datează pe *reglement* „cam pela 1848”, cu aproape 20 de ani mai târziu decât *regulament* (în realitate *regulament* este atestat la sfîrșitul secolului al XVIII-lea; vezi și p. 47).

²⁴ Aspectul punctual sau terminativ al unei acțiuni este exprimat și de substantivele în -ment din franceză (cf. Ch. Bally, *Linguistique générale et linguistique française*, Paris, 1932, p. 152).

„fundatie”, *postament* „placă care serveşte ca bază de susţinere, pedestal” etc.; altele exprimă acţiunea, rezultatul şi instrumentul cu ajutorul căruia se realizează acţiunea: *nutriment* „alimentaţie” şi „hrană”, *pansament* „acţiunea de a pansa, rezultatul acţiunii, materialul întrebuinţat în acest scop”.

e) Valoare colectivă: *asortiment*, *baracament*, *cazarmament*, *deghizament*, *echipament*, *mobiliament*, *nivel(a)ment*, *regulament*; câteva exprimă acţiunea şi colectivitatea de obiecte: *eşapament* „eşapare” şi „ansamblul organelor de evacuare a gazelor arse într-un motor cu ardere internă”, *populament* „acţiunea de a popula un teren cu arbori” şi „mulţime de arbori de aceeaşi vîrstă, arboret”.

În ce priveşte valorile, se constată că cele două sufixe au aceleaşi valori, diferenţiindu-se uneori doar prin distribuţia acestora: ambele exprimă acţiunea, dar mai ales rezultatul ei, adesea concretizat²⁵, sau cumulează două sau mai multe valori. În materialul cercetat nu apare nici un substantiv în *-ment* numai cu valoare abstractă, dar asemenea exemple se pot întîlni printre derivatele în *-mînt*, chiar dacă acestea sînt învechite pentru limba contemporană sau regionale (*ascultămînt*, *însurămînt*, *vindecămînt*). De asemenea, ambele sufixe au valoare colectivă, dar prin *-mînt* se exprimă rar această valoare, în timp ce cu *-ment* apar mai multe formaţii de acest fel. Aceeaşi remarcă se poate face şi în legătură cu valoarea locală.

În latină *-mentum* a fost unul dintre sufixele frecvent folosite pentru formarea numelor abstracte de la teme verbale, valoare care s-a transmis tuturor limbilor romanice²⁶. Acelaşi sufix latin apare şi cu valoare colectivă, pe care limbile romanice au dezvoltat-o pornind de la forma de plural a sufixului²⁷.

În limba română se întîlnesc derivate colective formate atît cu sufixul moştenit, cît şi cu cel neologic²⁸. E de remarcat, în ce priveşte derivatele colective formate cu sufixul moştenit, existenţa formelor duble în *-mînt* şi *-minte*, ultima fiind legată probabil de ideea de plural. În limba contemporană se folosesc numai cele în *-minte* (*îmbrăcămintele*, *încălţămintele*).

Valorile de obiect şi loc nu sînt menţionate în lucrările privitoare la limba latină pe care le-am avut la îndemînă; este posibil ca ele să se fi

²⁵ Tot cu această valoare este folosit mai mult şi în franceză (cf. Jean Dubois, *Étude sur la dérivation suffixale en français moderne et contemporain* I, Paris, 1962, p. 31). În limba italiană însă *-mento* e dat, alături de *-anza*, *-enza* şi *-zione*, ca sufix caracteristic pentru exprimarea acţiunii (cf. S. Battaglia, V. Pernicone, *La Grammatica italiana*, seconda edizione migliorata, Torino, 1960, p. 143).

²⁶ Cf. W. Meyer-Lübke, *Grammaire des langues romanes* II. *Morphologie*, 1895, p. 535—537; Stolz-Schmalz, *Lateinische Grammatik*, neubearbeitet von Manu Leumann und J. B. Hofmann, München, 1928, p. 242; *Istoria limbii române* I. *Limba latină*, Bucureşti, 1965, p. 75.

²⁷ Aşa cum s-a văzut, limba română nu face excepţie, în această privinţă, cum credea W. Meyer-Lübke (*lucr. cit.*, p. 536).

²⁸ De aceea este curios faptul că atît *-mînt*, cît şi *-ment* lipsesc din studiul Florenţei Sădăanu, *Sufixele colective din limba română cu specială privire asupra repartiţiei lor*, în SMFC III, p. 41—87, deşi autoarea are o concepţie foarte largă asupra noţiunii de colectiv, incluzînd printre colective derivate deverbale ca *cicăleală*, *flecăreală*, *alesătură*, *cositură*.

dezvoltat pe terenul limbii române din valoarea de acțiune și, mai ales, din cea de rezultat al acțiunii.

9. Derivatele vechi în *-mînt*, *-minte* au ca temă cuvinte vechi, majoritatea moștenite (*asculta*, *cădea*, *larg*, *ruga* etc.). *Îngropa* provine de la o temă, probabil, autohtonă (*groapă*, cf. alb. *gropë*); *rezema* are origine obscură.

Derivatele în *-mînt* adaptate sau calchiate după formații romanice pot fi raportate la teme care, la rîndul lor, sînt cuvinte neologice (*discerne*, *guverna*, *nutri* etc.) sau verbe vechi, de obicei moștenite (*deznoda*, *îngrășa*, *învăța*, *simți*, *ședea*, *zăcea* etc.).

Temele care se desprind din cuvintele în *-ment* sînt în marea lor majoritate neologice. Pot fi interpretate ca formate cu elemente vechi (dar tot latinești) *armament* (cf. *armă*, *arma*, dar și fr. *armement*, lat. *armamentum*), *simțiment* (cf. *simți*), românizare a fr. *sentiment* și *casament* (cf. *casă* ?); *atîrnament* este singurul exemplu sigur de formație românească în *-ment* (de la *atîrna*, cu tema de origine slavă).

10. Multe dintre derivatele în *-mînt* sînt învechite (*apărămînt*, *ascultămînt*, *căzămînt*) sau regionale (*greumînt*, *însurămînt*, *păsămînt*); în limba contemporană sufixul se întâlnește mai ales cu substantive care exprimă rezultatul acțiunii (*așezămînt*, *crezămînt*, *jurămînt*, *legămînt*, *rugămînt* etc.) sau obiectul (uneori și cu valoare colectivă: *îmbrăcămînt*, *încălțămînt* etc.). Cu unele excepții, formațiile cu corespondente neologice au circulație largă și în limba de astăzi, mai ales în limba literară (*deznodămînt*, *discernămînt*, *guvernămînt*, *îngrășămînt*, *recensămînt*, *învățămînt*, *zăcămînt*, (con-, pre-) *simțămînt*).

Fără să formeze derivate prea multe, sufixul *-mînt* a fost productiv în limba veche și, prin faptul că cu ajutorul lui s-au calchiat sau s-ar putea calchia unele formații străine, este, într-o oarecare măsură, productiv și în limba contemporană.

Formațiile în *-ment* se întâlnesc atît în stilul științific, cît și în vorbirea uzuală, în aceasta din urmă mai ales cu valoare de rezultat al acțiunii.

Existența unei serii relativ numeroase de neologisme analizabile, ca și existența formației românești *atîrnament* (poate și *casament*) și a semicalcului *simțiment* îndreptățesc afirmația că *-ment* este simțit ca sufix de vorbitorii limbii române. El nu a fost însă și nu este productiv în limba română ²⁹.

²⁹ Nici în alte limbi romanice *-mentum* nu a fost prea productiv (cf. Meyer-Lübke, *lucr. cit.*, p. 614, *Grammaire Larousse du français contemporain*, Paris, 1964, p. 53, Jean Dubois, *lucr. cit.*, p. 31).

SUFIXUL -OL

DE

FULVIA CIOBANU

1. În denumirile de circulație internațională din domeniul chimiei organice, ca de exemplu : *benzol*, *etanol*, *eucaliptol*, *fenol*, *furfurol*, *indol*, apare terminația -ol. Ea se întâlnește destul de des și în unele nume de medicamente (actuale sau ieșite din uz) : *asclerol*, *gomenol*, *pluriglandol* etc., ca și în unele nume de produse chimice industriale de larg consum : *albol*, *apretol*, *azurol*, *deruginol* etc.

Asupra denumirilor de acest fel atrage atenția pentru prima dată în literatura noastră de specialitate Vasile Bogrea, care, într-o notă privitoare la originea expresiei *a da rasol*, consideră că *rasol* „numele unui preparat chimic destinat rasului” este format de la *ras* (*a rade*) + -ol „prin asemănare cu alte numiri de preparate uzuale în -ol : *odol*, *lysol*, *menthol*”¹.

Mai recent, Th. Hristea², discutînd etimologia termenului *albol*, semnalează și el, cu această ocazie, existența „unui nou sufix (-ol³), care tinde să devină foarte productiv în limba română actuală”. Cît privește proveniența sufixului, el menționează că -ol este de origine franceză și germană și a fost detașat din neologisme ca : *benzol*, *mentol*, *terpinol*, *vitriol*.

Datele oferite de Hristea conțin și cîteva inexactități. Una dintre ele, și anume cea referitoare la vechimea sufixului -ol, a mai fost semnalată⁴. O altă inexactitate constă în faptul că alături de derivate ca : *albol*, *durol*, *azurol* au fost incluse formații care nu aparțin acestei serii. *Dermacol* „clei de piele” și *osacol* „clei de oase măcinate” sînt compuse cu tema *col-* (din gr. *κόλλα* „clei”) ⁵. Cît despre *vitriol* (< fr. *vitriol*),

¹ Vasile Bogrea, *Articole mărunte*. *A o da rasol*, în DR IV, partea a 2-a (1924—1926), p. 902—903.

² *Note etimologice și lexicale*, în LR XIV (1965), nr. 6, p. 657; cf. și *Probleme de etimologie*, București, 1968, p. 36—37, 237, lucrare apărută după trimiterea la tipar a volumului de față și pe care, din această cauză, nu am putut-o avea în vedere.

³ Aldin în text.

⁴ Cf. Stelian Dumistrăcel, *Observații pe marginea unor contribuții lexicologice*, în LR XV (1966), nr. 6, p. 590.

⁵ O altă denumire mai veche (astăzi dispărută) de același fel este : *pantocol* „numele unei paste de lipit”.

la origine lat. medieval *vitriolum*, el trebuie exclus din seria derivatelor în -ol, de tipul *albol*, deoarece este derivat de la lat. *vitrum* cu sufixul adjectival diminutival -eolus, -iolus⁶.

2. Jean Dubois, în *Étude sur la dérivation suffixale en français moderne et contemporain* (Paris, 1962, p. 20), notează printre sufixele aparținând domeniului chimiei organice și pe -ol din derivate ca: *éthanol*, *phénol* etc. În ce privește originea acestui sufix, constatăm cu surprindere că, fără nici o explicație din partea autorului, se dau de fapt două etimologii diferite. Într-un capitol al lucrării (p. 58), -ol este amintit printre sufixele savante grecești și latinești, iar într-altul (p. 88) se afirmă că el reprezintă o trunchiere a finalei substantivului *alcool*, care, după cum se știe, provine din arabul *al-koh'l*.

Mai multe date privitoare la originea lui -ol ne oferă *The Oxford English Dictionary* (vol. III, 1961, s.v. -ol). Aici se menționează sub 1 că -ol folosit la formarea numelor de alcooli sau de compuși analogi alcoolului (*carbinol*, *glycol*, *naphthol*, *phenol* etc.) a fost izolat din finala termenului *alcohol*. Sub 2 se arată că, de la denumirea *phenol*, -ol a fost transferat numelor de corpuri aparținând grupului fenolilor (de exemplu: *arthrol*, *cresol*, *eugenol*, *guaiacol*, *thymol*). În sfârșit, sub 3 se notează că în câțiva termeni (ca: *furfurol*, *indol*, *pyrrol*, *terpinol*), -ol, pentru care de această dată se recomandă forma -ole⁷, este derivat din lat. *oleum* „ulei”.

Făcând abstracție de -ol din denumirile fenolilor, întrucât este același cu cel din denumirile alcoolilor, rezultă din datele expuse mai sus că -ol care apare în terminologia chimică internațională provine, pe de o parte, din *alcool*, iar pe de alta, din lat. *oleum*. În lumina acestor precizări s-ar putea explica și dubla etimologie dată de Dubois sufixului -ol.

3. Examinând mai îndeaproape materialul oferit de *The Oxford English Dictionary* (vol. I—XII, 1961), Paul Robert, *Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française* (vol. I—VI, 1953—1964), *Grand Larousse encyclopédique en dix volumes* (Paris, 1960—1964), *Lexikon A—Z in einem Band* (Leipzig, 1953), *Meyers Neues Lexikon in acht Bänden* (Leipzig, 1961—1964), în legătură cu modul de formare a termenilor menționați la punctul precedent (și a altora de același fel), constatăm că, după originea finalei, ei pot fi grupați în două categorii:

a) Există unele denumiri de substanțe din domeniul chimiei organice în care -ol reprezintă la origine finala lui *alcool*. Printre cele mai vechi formații de acest fel se numără *fenol*⁸, numele unei substanțe înrudite cu

⁶ *Vitriol* face parte dintre derivatele cu sufixul neologic diminutival de origine latină -(e/i)ol, -(e/i)olă, ca și: *aculeol*, *alveolă*, *absidiolă*, *arteriolă*, *gloriolă*, *gladiolă*, care nu formează obiectul lucrării de față. Acest sufix se deosebește de -ol din derivatele de tipul *albol* nu numai ca origine, ci și ca forme și valori.

⁷ Pe care însuși *The Oxford English Dictionary* ezită în a o adopta, cuvântul -titlu fiind fără -e (vezi și discuția de mai jos, p. 60).

⁸ Am folosit în această parte a lucrării forma românească a termenilor internaționali discutați, care diferă foarte puțin (aproape numai sub aspect ortografic) de cea din alte limbi, menționând însă, ori de câte ori a fost necesar, formele străine ale anumitor cuvinte.

alcooolul, descoperită în 1843, în care prima parte vine din gr. φαίνειν „a străluci”. O formație asemănătoare este *glicol*, nume rezultat din alăturarea fragmentului inițial *glic-* din *glicerină* (poate și sub influența elementului de compunere *glic(o)-*, din gr. γλυκός „dulce”) și a finalei *-ol* din *alcoool*. Substanța, descoperită în 1855 de Wurtz, a fost numită astfel datorită proprietăților ei intermediare între *glicerină* și *alcoool*. Cu același *-ol* se consideră că avem de-a face și în denumirile unor alcooli sau fenoli, ca : *butanol*, de la *butan*, *ciclohexanol*, de la *ciclohexan*, *etanol*, de la *etan*, *eucaliptol*, de la *eucalipt*, *santalol*, de la *santal*.

b) Într-altă serie de denumiri ale unor substanțe din chimia organică, dicționarele menționează că *-ol* (în franceză și engleză și în forma ortografică *-ole*) provine din lat. *oleum*, folosit ca element de compunere. Cea mai veche denumire în care apare *-ol* (în forma *-ole*) este fr. *pétrole*, provenit din lat. medieval *pétroleum* (< *petra* „piatră” + *oleum* „ulei”, adică „ulei de piatră”). Ea a servit drept model altor formații, ca de exemplu : *furfurol* „substanță lichidă fabricată din deșeuri agricole bogate în pentozani”, în care prima parte este lat. *furfur* „tărițe”; *ihtiol*⁹ „substanță uleioasă extrasă din șisturi sau roci care conțin fosile de pești”, din gr. ιχθύς „pește”, *pirol* „compus organic (sub formă de lichid incolor) produs prin distilarea uleiului de oase”, din gr. πυρρός „roșu”. Din această categorie mai fac parte și denumiri ca : *indol*, de la *indigo*, *terpinol* sau *terpineol*, de la *terpin* etc. În denumiri de acest fel, *-ol* nu mai indică neapărat o substanță uleioasă, ci orice fel de substanță (lichid neuleios, cristale etc.) extrasă din ceva.

După cum se poate observa din compararea celor două serii de formații prezentate mai înainte, între ele există mari asemănări nu numai de natură semantică (și unele și celelalte sînt nume din domenii foarte apropiate ale chimiei organice), ci și de structură. Atît numele terminate în *-ol* < (*alco*)*ol*, cît și cele în *-ol* < *oleum* sînt formate de la radicale sau cuvinte grecești ori latinești (compară *fenol* și chiar *glicol*, în care *-ol* < (*alco*)*ol*, cu *ihtiol*, *pirol* sau *furfurol*, în care *-ol* < *oleum*), de la nume de substanțe chimice (compară *etanol*, de la *etan*, cu *terpinol*, de la *terpin*).

Datorită acestor asemănări, între termenii aparținînd celor două serii s-au putut produce confuzii în ce privește finala *-ol*. De exemplu un nume ca *terpinol*, format cu *-ol* < *oleum*, a putut fi confundat cu numele unor alcooli, pentru că *terpinolul* este extras din *terpin*, ca și *etanolul* din *etan* sau *butanolul* din *butan*. La rîndul lor, termeni ca *eucaliptol* sau *mentol*, în care *-ol* < (*alco*)*ol*, nume de substanțe de tipul fenolilor aromatici, extrase din eucalipt sau mentă și avînd uneori aspect uleios¹⁰, au putut fi interpretați ca denumiri ale unor uleiuri extrase din eucalipt sau mentă, avînd finala *-ol* < *oleum*, ca și *petrol* sau *furfurol*.

Confuzia aceasta se oglindește uneori și în dicționarele cercetate, care dau etimologii diferite pentru finala *-ol* a aceleiași denumiri.

⁹ Cf. și germ. *Karwendol* „substanță de tipul ihtiolului, extrasă din roca de Karwendel, munți în Alpii Calcaroși”.

¹⁰ Unele se numesc chiar uleiuri eterice.

Benzol „hidrocarbură lichidă obținută, printre altele, din rășina numită *benzoe*, secretată de unii copaci orientali” (termen creat în 1833 de Mitscherlich) este interpretat de *Meyers Neues Lexikon* drept un cuvânt în care *-ol* este de origine latină, în timp ce *Oxford English Dictionary* menționează că *-ol* provine din *alcohol*, fiind uneori confundat cu cel din *oleum*, fapt care a determinat și scrierea englezească greșită *benzole*, în loc de *benzol*. Aceeași neconcordanță între cele două dicționare amintite apare și în cazul termenului *thymol*.

Este edificatoare din acest punct de vedere și situația din franceză. În această limbă, după cum am mai arătat, lat. *-oleum* (*petroleum*) a devenit mai întâi *-ole* (*pétrole*), inițial deosebindu-se astfel grafic de *-ol* din *alcohol*. Confuzia dintre cei doi *-ol* nu a fost însă împiedicată de această diferență de scriere. Ea a avut drept urmare impunerea formei *-ol* alături de *-ole*. Întîlnim astfel grafii duble ca : *furfurol* și *furfurole*, *indol* și *indole*, *terpinol* și *terpinole*, existînd tendința de generalizare a formei fără *-e*. Engleza prezintă și ea, la denumiri ca cele de mai sus, probabil sub influența francezei, alături de formele în *-ol*, pe cele în *-ole*, considerate drept corecte și recomandate ca atare ¹¹.

Faptele acestea demonstrează că din contopirea celor doi *-ol* de origini diferite (terminația *-ol* din *alcohol* și elementul de compunere *-ol* provenit din lat. *oleum*), dar folosiți la formarea unor denumiri asemănătoare ca structură și aparținînd aceluiasi domeniu semantic, a rezultat un singur sufix *-ol*, specific chimiei organice. Procesul nu s-a petrecut în limitele unei anumite limbi, în sensul că, fiind vorba de termeni de circulație internațională, au participat la el mai multe limbi : latina și araba, care au oferit materialul din care s-a format sufixul, franceza, germana, engleza etc., în care a avut loc concomitent contopirea celor două elemente într-unul singur. Din acest punct de vedere se poate considera că sufixul *-ol* are etimologie multiplă ¹².

De la nume din domeniul chimiei organice, *-ol* a început să fie folosit la denumiri de produse farmaceutice, uleioase sau nu, fabricate adeseori din substanțe cu nume terminate în *-ol*, și apoi la denumiri de produse industriale de larg consum. Fr. *goménol*, numele unui preparat farmaceutic sub formă de lichid uleios, folosit în special împotriva guturaiului, a fost creat la sfîrșitul secolului trecut de la *Gomen*, localitate din Noua Caledonie. *Dontalol* este numele unui produs german de dinaintea celui de-al doilea război mondial; dezinfectant al cavității bucale și faringiene. De aceeași origine sînt și *Rivanol* și *Flavitrol*, două nume ale aceluiasi medicament (primul mai vechi, celălalt mai nou), despre care nu am putut afla cum sînt formate. *Albertol*, denumire comercială a unei rășini fenolice modificate, reprezintă o creație de la numele celui care a fabricat produsul. (Dintre aceste denumiri, *gomenol*, *rivanol* și *albertol* au pătruns și în terminologia românească de specialitate.)

¹¹ Vezi nota 7 și discuția de mai sus în legătură cu *benzol* și *thymol*.

¹² Pentru această noțiune vezi acad. Al. Graur, *Studii de lingvistică generală*, București, 1960, p. 67–68, 75.

De obicei denumirile de medicamente și de produse industriale, lipsite de stabilitate din diferite motive (cum ar fi: permanentele descoperiri tehnico-științifice care duc la apariția unor produse noi, superioare; schimbarea, din motive comerciale, a unor nume vechi cu altele noi, deși produsul rămâne același), nici nu sînt înregistrate în dicționare.

În ciuda lipsei de durabilitate a formațiilor de acest fel, sufixul devine astăzi din ce în ce mai productiv. Afirmatia are în vedere în special limba română, întrucît pentru denumirile străine de același fel posibilitățile de informare au fost mai reduse.

4. În cele ce urmează mă voi opri la situația acestui sufix în limba română¹³.

Dintre termenii românești în -ol, cei mai vechi sînt *petrol* și *alcool*. Acesta din urmă apare mai întîi în forma *alcohol* (în AR 1832, 268, la N. A. Ursu, *Formarea terminologiei științifice românești*, București, 1962, p. 144, care pentru originea acestei forme citează germ. *Alkohol*). *Petrol* are atestări ceva mai vechi (sfîrșitul secolului al XVIII-lea sau începutul celui următor). Primele forme în care îl întîlnim ne arată însă că era simțit și analizat în această perioadă drept compus: *petroleu* (cf. lat. *petroleum*, germ. *Petroleum*) și *petrolei* (ambele la Șincai, *Istoria naturii sau a firei*, p. 37, care și glosează termenul: „petroleiul sau oleiul de piatră”¹⁴). La începutul secolului nostru, se mai folosește încă forma *petroleu*, alături de care apare acum și *petrol*, care ulterior reușește să se impună. Ezitări în acest sens întîlnim, de exemplu, în *Curs metodic de chimie și mineralogie pentru licee și cursuri speciale*, de dr. C. I. Istrati și G. C. Longinescu (ed. a IV-a, București, 1908, p. 265—268). Atît *alcool*, cît și *petrol* reprezintă însă două formații neanalizabile. Alături de ele apar și formații analizabile ca: *etanol*, *metanol*, *propanol*. Despre acestea din urmă se arată chiar în tratatul amintit (p. 275) că sînt nume ale hidraților, formate de la denumirea hidrocarburii respective cu sufixul -ol.

Deci la începutul secolului nostru denumiri de substanțe chimice în -ol sînt atestate în lucrările de specialitate, unele dintre ele fiind probabil cunoscute încă de la sfîrșitul secolului trecut. De atunci încoace ele s-au înmulțit considerabil, ca urmare a descoperirii și sintetizării pe cale chimică de noi și noi substanțe.

În ce privește originea termenilor în -ol întîlniți în limba română, un loc important îl ocupă împrumuturile. Deși dicționarele consideră de cele mai multe ori că nume ca *benzol*, *fenol*, *formol*, *mentol* provin din franceză¹⁵, este probabil ca unele dintre formațiile de acest fel, de circulație

¹³ De această dată materialul a fost extras mai ales din *Lexiconul tehnic român*, vol. I—XVIII, ed. a II-a, București, 1957—1966, și din *Manualul inginerului chimist. Tabele fizico-chimice și tehnice* [de] prof. dr. ing. Costin D. Nenișescu, ing. Viorica Ioan, vol. I [București], 1951.

¹⁴ Cf. Gheorghe Șincai, *Opere*, I. *Hronica românilor*. Tom. I. Ediție îngrijită și Studiu asupra limbii de Florea Fugariu. Prefață și note de Manole Neagoe [București], 1967, p. CLXXI și CLXXXIV.

¹⁵ Vezi, de exemplu, CADE, DA, DM, S.V.

internațională, să ne fi venit și din alte limbi, în primul rând din germană. Astfel *etanol* a putut veni nu numai din fr. *éthanol*, ci și din germ. *Äthanol* (cf. și engl. *ethanol*, rus. *этанол*), *fenol*, din fr. *phénol* sau germ. *Phenol* (cf. și engl. *phenol*, rus. *фенол*), *mentol*, din fr. *menthol* sau germ. *Menthol* (cf. și engl. *menthol*, rus. *ментол*, magh. *mentol*). Situațiile în care putem considera drept sigură o anumită etimologie sînt rare și se bazează fie pe un indiciu formal, fie pe un fapt extralingvistic (este vorba de un produs comercial pe care nu l-am putut importa decît dintr-o anumită țară). De exemplu termenul *gaiacol* vine din franceză, în care întîlnim forma identică, *gaiacol*. Varianta *guaiacol* vine probabil din germ. *Guajakol*, deși se întîlnește și în alte limbi (cf. engl. *guaiacol*, magh. *guajakol*). Un nume ca *gomenol* nu poate veni decît din franceză, în timp ce *sulfatiazol*, numele unui cunoscut medicament de fabricație germană, și *zephirol*¹⁶, denumirea comercială a unei substanțe detergente de aceeași origine, sînt, ambele, împrumuturi din germ. *Sulfathiazol* și *Zephirol*.

Multe dintre împrumuturi pot fi analizate în românește de orice vorbitor, deoarece există și baza de la care au fost formate sau un derivat din aceeași familie: *benzol* (cf. *benzoe*, *benzen*, *benzină* etc.), *cedrol* (cf. *cedru*), *etanol* (cf. *etan*), *eucaliptol* (cf. *eucalipt*), *fenol* (cf. *fenic*), *formol* (cf. *formic*, *formiat*), *gaiacol* și *guaiacol* (cf. *gaiac*, *guaiac*), *mentol* (cf. *mentă*), *naftol* (cf. *naft*), *pentanol* (cf. *pentan*) etc.

Unele dintre împrumuturi, mai ales cele formate de la nume savante de plante, sînt analizabile pentru specialiști: *carveol* (cf. *Carum Carvi*), *citronelol* (cf. *Citronella de Jawa*), *eugenol* (cf. *Eugenia Caryophyllata*), *timol* (cf. *Thymus Vulgaris*).

În sfîrșit unele împrumuturi formate de la cuvinte străine care nu fac parte din terminologia de specialitate sînt neanalizabile chiar și pentru specialiști, de exemplu: *furfurol*, *ihtiol*, *pirol*, *rivanol*. Neanalizabil poate fi considerat și *gomenol*, împrumutat din franceză, deoarece numele propriu *Gomen* nu este cunoscut vorbitorilor români și nici nu este înregistrat în dicționarele noastre enciclopedice.

Cele mai multe împrumuturi în *-ol* sînt nume de substanțe din chimia organică, numele de preparate farmaceutice și de produse industriale de larg consum fiind mai puține.

Derivatele în *-ol* create în limba noastră după model străin sînt în special nume de medicamente și de produse chimice de larg consum. De aceea o denumire ca *ocimenol* „alcool extras din substanța numită *ocimen*”, deși nu apare în dicționarele de tip enciclopedic consultate, este mai curînd un împrumut decît o formație românească. Dintre creațiile românești în *-ol*, amintesc următoarele: (dintre cele două războaie mondiale) *capol* „medicament sub formă de pilule împotriva durerilor de cap”, folosit astăzi numai glumeț cu sensul de „orice fel de medicament în pilule pentru combaterea durerilor de cap”, *rasol*¹⁷; (de după 1950, unele deri-

¹⁶ Cf. *Manualul inginerului chimist*, tabelul alfabetic de la p. 766 și urm.

¹⁷ Citez acest derivat după Bögrea (vezi discuția de la începutul acestei lucrări). Celelalte derivate mai puțin recente (astăzi ieșite din uz) au fost găsite în agende medicale și în nomenclatoare ceva mai vechi.

vate fiind deja ieșite din uz în momentul de față): *asclerol* „medicament folosit în tratamentul sclerozei”, *bronzol* „produs care ajută la bronzarea pielii”, *dermatol* „produs pentru vopsitul și întreținerea obiectelor de piele”, *durol* „produs pentru vopsit anumite suprafețe”, *emulsol* „vopsea pe bază de ulei emulsionat”, *impregmol* „produs destinat impregnării impermeabilizantelor”, *luxol* „produs pentru lustruit mobile”, ca și *albol*, *apretol*, *azurol*, *deruginol*, amintite la începutul acestei lucrări.

În ultimul timp au apărut unele formații ca: *mentola* „numele unei băuturi răcoritoare cu gust de mentă”, *fructola* „numele unui fel de bomboane”, în care este posibil să avem de-a face cu o variantă *-ola*, probabil recentă, a sufixului *-ol*. Apariția ei s-ar putea explica fie prin influența variantei *-ole* pe care o prezintă sufixul *-ol* în alte limbi (franceză, engleză), fie prin analogie cu forma feminină *-(e/i)olă* (*-(e/i)ola*, în alte limbi romanice, de exemplu în italiană, ca și în substantivile românești articulate) a sufixului diminutival neologic *-(e/i)ol*¹⁸.

După cum se poate constata din toate creațiile românești amintite, derivatul a fost format fie de la un cuvânt românesc (*capol*, de la *cap*, *impregmol*, de la *impregna* etc.), fie de la un cuvânt străin, folosit în terminologia comercială (*dermatol*, din tema grecească *dermat-* a gr. *δέρμα* „piele”, *luxol*, de la lat. *lux* „lumină, strălucire”).

În cazul unora dintre formații, *-ol* a fost adăugat unor fragmente de cuvinte sau unor teme compuse: *anghirol* „medicament fabricat din anghinare” este alcătuit din părți ale cuvântului *anghinare* + *-ol* (după modelul lui *cinarol*), *somnurol* „calmant pe bază de bromisovalerianil-uree”, din *somn* + *ur[ee]* + *-ol*; *vitadol* „soluție uleioasă conținând vitaminele A și D₂”, din *vit[aminele]* A, D + *-ol*. Denumirea *astmosedol* „medicament folosit împotriva astmei” constă din cuvântul *astm(ă)* + vocala de legătură *-o-* + *sed[ativ]* + *-ol*; în *fitosedol* „sedativ pe bază vegetală” și *gastrosedol* „sedativ gastric”, *fito-* și *gastro-* sînt elemente de compunere de origine greacă. *Pluriglandol* „medicament preparat din extractul mai multor glande” este format din *pluri-* + *gland[ă]* + *-ol* sau poate de la adjectivul *pluriglandular*, cu înlăturarea finalei. *Sirocol* „sirop de tuse conținând gaiacol” este o contaminare între *sirop* și *gaiacol*.

Dacă avem în vedere formațiile analizabile, împrumutate sau create în românește, constatăm că sufixul *-ol* apare atașat la:

1) Teme simple:

a) substantivale (nume de substanțe chimice, de plante, dar și nume aparținînd altor categorii semantice): *acidol*, *butanol*, *cedrol*, *coriandrol*, *decanol*, *eucaliptol*, *propanol*, *santalol*; *ascaridol*, *azurol*, *zephyrol* etc.

Într-un compus ca *borneol*, sufixul apare atașat la un nume propriu geografic (*Borneo*; cf. și *Gomenol*);

b) adjectivale: *durol*;

c) verbale: *impregmol*;

d) substantivale sau verbale: *apretol*, *bronzol*, *lustrol*;

e) adjectivale sau verbale: *albol*.

¹⁸ Vezi nota 6.

Cele mai numeroase, după cum reiese și din materialul prezentat, sînt derivatele de la teme substantivale.

2) Teme prefixate sau compuse: *asclerol*, *axeroftol* (unul dintre numele date vitaminei A, a cărei carență provoacă xeroftalmia), *deruginol*; *gastrosedol*, *somnurol*, *vitadol* (vezi alte formații de acest fel la p. 63).

Trebuie remarcat faptul că formațiile prefixate menționate aici conțin prefixe negative.

Sufixul *-ol* exprimă următoarele valori:

1. proveniența, originea: *butanol*, *etanol*, *eucaliptol*, *metanol*, *pluriglandol*, *santalol*;
2. agentul: *albol*, *apretol*, *impregnotol*, *lustrol*;
3. destinația, scopul: *retinol*, *somnurol*;
4. opoziția activă (remediu contra unei boli, a unui fenomen distructiv): *ascaridol*, *asclerol*, *axeroftol*, *capol*, *deruginol*.

Dintre aceste valori, prima se întâlnește mai ales la formații împrumutate, pe cînd celelalte trei apar mai ales la creații românești.

5. Din faptele prezentate în lucrarea de față se desprind următoarele concluzii cu privire la sufixul *-ol*:

a) Este un sufix specific terminologiei chimice internaționale, folosit cu precădere pentru a forma denumiri din domeniul chimiei organice.

b) Provine din suprapunerea a două elemente, dintre care nici unul nu este la origine sufix: finala *-ol* a cuvîntului *alcool* și *-ol* din lat. *oleum*, folosit ca element de compunere. Suprapunerea aceasta a fost facilitată de faptul că amîndouă elementele s-au folosit inițial în legătură cu termeni din domenii apropiate ale chimiei organice.

c) Ca sufix, *-ol* este o creație relativ recentă (a apărut pe la mijlocul secolului trecut), fără să se poată spune cu precizie cărei limbi i se datorește apariția lui.

d) În limba română, despre existența sufixului *-ol* se poate vorbi aproximativ de la începutul acestui secol, deși unii termeni în *-ol* (*alcool*, *petrol*) circulau încă mai de mult. Acest sufix a pătruns o dată cu denumirile internaționale din domeniul chimiei organice și cu numele unor preparate străine chimico-farmaceutice, importate în țara noastră. El a devenit productiv pe teren românesc în denumiri de produse farmaceutice și chimice de larg consum (ca: *albol*, *apretol*, *lustrol*, *pluriglandol*), caracterizate printr-un vădit aspect „fabricat”, „artificial” și lipsite de stabilitate.

CINE - ELEMENT DE COMPUNERE ÎN LIMBA ROMÂNĂ

DE
LUCREȚIA MAREȘ

Apariția cinematografului mai întâi în Franța (1895) și apoi, la scurt interval, și în alte țări a dus la formarea unei bogate terminologii de specialitate.

Pentru limba franceză, termenii referitori la cinematograf și la cinematografie au fost studiați de Jean Giraud într-o amplă lucrare¹, în care numai pînă la 1930 sînt înregistrate circa 800 de cuvinte, dintre care 194 compuse cu *cine/ma/to-*. Pentru a da imaginea ritmului în care s-a îmbogățit vocabularul cinematografic, autorul consemnează riguros și data apariției fiecărui termen. *Cinématographe*, format din gr. *κίνημα*, gen. *κινήματος* și *-γραφος* (<*γραφειν*), apare în 1895. Sînt semnalate apoi derivatele: *cinématographique* și *cinématographiste* în 1896, *cinématographie* și *cinématographier* în 1897. De la *cinématographe*, prin abreviere (procedeu frecvent în limba franceză), se formează *cinéma* (1900), iar acesta, abreviat la rîndul lui, a dat *ciné* (1905)². Se formează apoi succesiv: 1912 *cinéphile*, 1917 *cinégraphie*, *cinégraphier*, *cinégraphiste*, 1920 *ciné-club*, 1921 *cinéman*, 1922 *cinéaste* ș.a.

Paul Robert în *Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française*, Paris, 1967, înregistrează separat de substantivul *ciné* și elementul de compunere *ciné-* din cuvinte ca: *cinéaste*, *ciné-club*, *cinéphile*, *ciné-roman*.

Vocabularul cinematografic format în franceză a fost împrumutat de diverse limbi. Dictionarele înregistrează atît elementul de compunere, cît și numeroase formații cu *cine-*. În *Dizionario enciclopedia Sanzoni*, Firenze, 1954, sînt înregistrate: *cinedilettante*, *cinedrama*, *cineromanza*³ etc.; în *Grande enciclopédia portuguesa e brasileira*, Lisboa, Rio de Janeiro

¹ *Le lexique français du cinéma des origines à 1930*, [Paris] 1958; vezi și recenzia acestei lucrări semnată de B. Quemada, în „Le français moderne”, 1960, nr. 1, 71–73.

² În *Nouveau dictionnaire étymologique et historique*, par Albert Dauzat, Jean Dubois, Henri Mitterand, Paris, 1964, se indică pentru *ciné* 1917.

³ În lucrarea lui Alberto Menarini, *Il cinema nella lingua, la lingua nel cinema*, Roma, 1955, sînt amintite și periodicele: *Cine-Magazzino* (p. 177) și *Cine Illustrato* (p. 194).

ș.a. : *cinejurnal*, *cinefilia* (< *cine*, abreviere de la *cinema*, și gr. φίλος) ș.a. Pentru limba germană am consultat *Meyers Neues Lexikon*, Leipzig, 1962, care înregistrează substantivul *Kino* „cinematograf” și următoarele compuse : *Kinomaschine*, *Kinoorgel*, *Kinopanorama*, *Kinoscheinwerfer*, *Kinotechnik*. *Словарь современного русского литературного языка*, Москва—Ленинград, 1956, menționează elementul de compunere *кино-*, precum și 44 de compuse, printre care : *киноактёр*, *кинокадр*, *киносеанс*, *киносеансёр*, *киноотеатр*, *кинофильм*. Se poate afirma că în limba rusă *кино-* este productiv chiar și numai pe baza numărului mare de compuse înregistrate în dicționarul amintit. Limba engleză și-a format o terminologie cinematografică proprie (derivate de la cuvinte cu sensul de „mișcare”). Dicționarele pe care le-am consultat (Dr. Ernest Klein, *A Comprehensive Etymological Dictionary of the English Language*, Amsterdam—London—New York, 1966 și W. Little, H. W. Fowler, J. Coulson, *The Shorter Oxford English Dictionary*, Third edition) înregistrează pe *cinema* și *cinematograph* împrumutate direct din franceză, cu derivatele : *cinematographic*, *cinematographical*, *cinematographically*, *cinematography*, *cinematographer*, iar H. W. Fowler, în *A Dictionary of Modern English Usage*, Oxford, 1966, menționează și abrevierea *cine-* de la *cinema*, folosită în compuse ca *cine-consumator*, *cine-projector* etc.

E probabil ca în toate aceste limbi formațiile cu *cine-* să fie mult mai numeroase, dar dicționarele le înregistrează numai pe cele mai frecvente.

În România, după cercetările de pînă acum, primele știri despre apariția cinematografului și despre proiecțiile cinematografice au fost difuzate începînd din 1896, în ziarul de limbă franceză „L'indépendance roumaine”⁴. Publicații românești consacrate în întregime cinematografului au apărut numai după 1910. Parcurgînd cîteva reviste de acest fel, apărute în perioada 1916—1930, anume „Cinema”. Revistă umoristică. Rîmnicu-Vîlcea, 1916, „Cinematografia”. Revistă ilustrată. București, 1922, „Cinema”. Revistă cinematografică bilunară. București, 1924, „Cine-film”. București, 1927—1929, am înregistrat următorii termeni, împrumutați din franceză : *cineast* („Cine-film”, septembrie 1927, 25/1); *cinefil* („Cinema”, 1925, nr. 5, 263); *cinegrafic* (*ib.*, 1925, nr. 6, 283/1); *cinegrafie* (*ib.*, 1925, nr. 12, 887/1); *cinegrafist* (*ib.*, 1925, nr. 12, 885/1); *cinema*, *cineman*, *cinemană* („Cine-film”, septembrie 1925, 7/1); *cinematist* („Cinema”, 1916, 8/1); *cinematograf*; *cinematografia* (cu derivatele *cinematografiere* și *cinematografiat*); *cinematografic*; *cinematografie*; *cinematografist* („Cinematografia”, 1922, nr. 1, 41/2). Dintre aceștia limba română contemporană a reținut pe *cineast*, *cinefil*, *cinematografic*, *cinematografie*. Verbul *a cinematografia* este înlocuit, probabil tot sub influența limbii franceze, de *a filma*. În ultima vreme se încearcă introducerea adjectivului *filmic*⁵ pentru *cinematografic*.

⁴ Pentru istoricul cinematografiei în țara noastră vezi Ion Cantacuzino, *Momente din trecutul filmului românesc*, București, 1965.

⁵ Cf. Iorgu Iordan, *Unele aspecte ale formării cuvintelor în limba română actuală*, în SCL xv (1964), nr. 4, p. 418.

Dicționarele românești apărute pînă acum nu menționează elementul *cine-* printre elementele de compunere. *Dicționarul universal* al lui L. Săineanu înregistrează în ediția a opta (1930) numai cuvîntul *cinematograf*; CADE adaugă și cuvintele *cinematografia* și *cinematografie*, iar DA îmbogățește numărul formațiilor, înregistrînd și cuvintele *cinema*, *cinematografist*, precum și derivatele verbului *cinematografia* (*cinematografiare* s.f., *cinematografiat* s.n., *cinematografiat*, -ă adj.). În DM, pe lîngă cuvintele menționate pînă acum, apare *cineast*⁶ și *cinefil*, la care se adaugă în DN *cineclub* (cu derivatul *cineclubist*), *cinemascop*, *cinepanoramic*, *cinerama*⁷.

Această scurtă privire istorică ne relevă un ritm lent în dezvoltarea vocabularului cinematografic românesc. Putem spune totuși că limba română a împrumutat din franceză, eventual și din italiană, un număr destul de mare de cuvinte formate cu *cine/ma-*⁸ neanalizabile sau semianalizabile.

Este evident că limba română a putut împrumuta sau calchia formații de felul acesta și din alte limbi. Influența unor limbi ca rusa și germana, de exemplu, a putut contribui la formarea sau la întărirea acestui tip de compunere în limba noastră, cu toate că în aceste limbi elementul de compunere este *kuho-*, respectiv *Kino-*.

În ultimii ani, în articolele de critică cinematografică, datorită, fără îndoială, dezvoltării intense a cinematografeiei în țara noastră, a apărut un număr relativ mare de cuvinte compuse cu *cine-*. Unele dintre ele sînt și în alte limbi:

cinefob (fr. *cinéphobe*) — este semnatarul unei epigrame din INF. BUC., 1968, nr. 4505, 2/3.

cinemiracol⁹: *Mai mare decît cinerama, sistemul cinemiracol (ciné-miracle) va fi inaugurat la Paris în Sala Empire.* CONTEMPORANUL, 1962, nr. 5 (799), 5/7.

Altele, fără a fi atestate în dicționarele altei limbi, pot fi deopotrivă atît formații străine, împrumutate sau calchiate, cît și formații pe teren românesc. Pot fi împrumuturi mai ales cuvintele în care *cine-* a fost alăturat unui neologism. În atestările de mai jos *cine-* a format compuse cu împrumuturi din franceză. Cele mai multe par a avea un caracter ocazional.

cineamator: (subst.) *Există numeroși cineamatori pasionați.* SCÎNTEIA, 1966, nr. 6980. (adj.) *Participarea mișcării noastre cineamatoare.* ib.

cineamatorism: *Cineamatorismul e un fenomen mereu viu și actual.* LUCEAFĂRUL, 1966, nr. 21 (212), 8/3. *Au loc... festivaluri naționale de cineamatorism.* CONTEMPORANUL, 1967, nr. 47 (1102), 5/1.

cine-animator: *Eroii plăsmuiți de clasicii noștri continuă să fie ocoliți, ignorați de cine-animatorii români.* SCÎNTEIA, 1967, nr. 7361, 4/6.

⁶ Pentru etimologia acestui cuvînt vezi și Flora Șuteu, *Un contrast cu -ist și -ast*, în „Presa noastră”, 1967, nr. 5 (133), p. 26—27.

⁷ Pentru felul în care s-a format cuvîntul *cinerama*, vezi Al. Graur, *Cuvinte rău formate*, în LR VII (1958), nr. 2, p. 2.

⁸ Compusele cu *cine/ma-* au fost semnalate de Iorgu Iordan în *Limba română actuală*, ediția a II-a, București [1948], p. 218.

⁹ Termen citat de Fl. Dimitrescu, *Tendințe ale formării cuvintelor în limba română actuală*, în LL X (1965), p. 233.

cine-animație — titlul unui articol din CINEMA, 1967, nr. 9 (57), VIII/5 supl.

cine-aperitive — titlul unui articol din CINEMA, 1968, nr. 6 (66), 15.

cine-atmosferă : *Anumite apariții drăgălașe înviorează, ce e drept, cine-atmosfera epocii, dar strălucirea lor apare dimineața și pălește la asfințit.* CINEMA, 1967, nr. 2 (50), 6.

cine-consumator : *O publicitate care contează pe infantilismul cine-consumatorului.* CINEMA, 1967, nr. 2 (50), 5.

cinedestin : *Se consideră răspunzători de cinedestinul omenirii.* CONTEMPORANUL, 1967, nr. 18 (1073), 5/2.

cine-documente „documente referitoare la trecutul cinematografiei (în țara noastră)”. Este titlul unei rubrici din CINEMA, 1967, nr. 11 (59), 2.

cine-crezii — titlul unui articol din CINEMA, 1967, nr. 6 (54), XV supl.

cine-final, subtitlul articolului „București—Los Angeles și retur” de Gh. Vitanidis din CINEMA, 1968, nr. 1 (61), 23/3.

cine-foto-club : *În cadrul noului club... a fost organizată o secție de cine-foto-club care a fost înzestrată cu filme.* SCÎNTEIA, 1960, nr. 4786, 1/4.

cine-frescă : *Mărturisește capacitatea de a cuprinde într-un fel de cine-frescă o bogată diversitate de tipuri și de situații.* LUCEAFĂRUL, 1967, nr. 51 (295), 8/1.

cineidee — în revista CINEMA există o rubrică intitulată *Cronica cineideilor*.

cineinformații — titlul unei rubrici în care se dau informații referitoare la cinematografie. CINEMA, 1968, nr. 2 (62), VIII supl.

cinemeridiane — titlul unei rubrici de noutăți cinematografice. DRUMUL SOCIALISMULUI, Deva, 1967, nr. 3799, 2.

cine-panoramă : *Liz Taylor a fost cea mai picantă cine-panoramă a ultimilor ani.* CONTEMPORANUL, 1967, nr. 19 (1074), 5/4.

cineparabolă : *Această originală cineparabolă Godard o intitulează...* CINEMA, 1967, nr. 11 (59), 22/1.

cinepictură : *Regal de cinepictură*, titlul unui articol din CINEMA, 1968, nr. 1 (61), XI/1 supl.

cinepoezie ¹⁰ : *Calcul și cinepoezie*, titlul unui articol din CONTEMPORANUL, 1962, nr. 3 (797), 5/1—3.

cineprotecție : *Mai există și alte forme de cineprotecție.* CONTEMPORANUL, 1967, nr. 18 (1073), 5/4.

cineprotecționist : *Micul ecran a creat... stare de alarmă și a determinat o serie de măsuri cineprotecționiste.* CONTEMPORANUL, 1967, nr. 18 (1073), 5/4.

cine-relief : *Noul ecran „cine-relief”... și-a făcut de curînd apariția.* CINEMA, 1948, nr. 1, 4/1.

cinerestaurant ¹¹ : *Un cinerestaurant în care, fără a se întrerupe dejunul sau cina, poți vedea ultimele filme.* CONTEMPORANUL, 1960, nr. 49 (738), 5/7.

¹⁰ Termen citat de Fl. Dimitrescu în art. cit., p. 242.

¹¹ Termen citat de Fl. Dimitrescu în *Cuvinte și sensuri noi în presa actuală*, LXI (1962), nr. 2, 134.

cine-șomaj — titlul unei informații din CINEMA, 1967, nr. 8(56), IX/3 supl.

cine-telegrame — titlul unei rubrici cu scurte informații cinematografice. FLACĂRA, 1967, nr. 17, 20/1 și *ib.*, 1968, nr. 14, 12/2.

Dar **cine-** a format compuse și cu unele cuvinte vechi ale limbii române. Această poate fi o dovadă a formării lor pe teren românesc. Nu este însă exclusă posibilitatea calchierii unor formații străine.

cineînvățămînt — titlul unui articol din LUCEAFĂRUL, 1966, nr. 21 (212), 8, în care sensul cuvîntului reiese din următorul context: *ni se înfățișează cu toată vigoarea problema învățămîntului cinematografic. ib.*, 8/4.

cinelimbă „limbaj cinematografic”: *fie că au tratat, fie că n-au tratat direct probleme de cinelimbă, rapoartele... vor trebui... consultate. LUCEAFĂRUL, 1967, nr. 35 (279), 8/6. Studenții... au dovedit... că știu să facă uz de cinelimbă, ib.*, 1967, nr. 48 (292), 8/1. *Saltul de calitate al cinelimbii practicate în raport cu generațiile anterioare e real și eficace. ib.*

Grupez separat cîteva compuse cu **cine-** pe care le-am întîlnit în traduceri din limba rusă. Cele mai multe provin dintr-un articol publicat în revista „Secolul 20”, 1967, nr. 10. Consider important faptul că a fost posibilă traducerea compusului și nu o traducere prin perifrază.

cine-adevăr (format, probabil, după fr. *ciné-vérité*): *Despre „cine-adevăr”. SECOLUL 20, 1967, nr. 10, p. 85.*

cine-foto: *Scotea pe atunci revista „Cine-foto”. ib.*, p. 86.

cine-front — titlul unei reviste. *ib.*, p. 92.

cine-gamă: *Pentru a putea înfățișa pe o foaie de hîrtie un studiu dinamic trebuie să avem semnele grafice ale mișcării. Noi sîntem în căutarea „cine-gamei”. ib.*, p. 85.

cineinginer: *Cineinginerii noștri au inventat așa-numitul efect al prezenței spectatorului pe ecran. VEAC NOU, 1968, nr. 14 (1203), 5/4.*

cine-material: *Pentru a realiza o operă cinematografică e nevoie de un „cine-material” de bună calitate. SECOLUL 20, 1967, nr. 10, p. 88.*

cine-ochi (luat, probabil, din fr. *ciné-œil*): *Cine-ochi este arta de a organiza mișcările necesare ale obiectelor în spațiu. ib.*, p. 84. *Din punctul de vedere al ochiului înarmat cu aparat cinematografic („cine-ochi”). ib.*, p. 93. Și derivatul **cine-ochist**: *„Cine-ochistul”... trebuie să... noteze exact. ib.*, p. 84.

cine-poem *ib.*, p. 84.

cinesurogat: *Susțin prepararea unor asemenea cinesurogate la noi. ib.*, p. 86.

Din prezentarea făcută mai sus se observă că: a) toate compuse sînt substantive (uneori folosite adjectival); b) atestările sînt foarte noi; c) majoritatea cuvintelor sînt formații ocazionale, efemere.

Inconsecvența cu care sînt ortografiate în presă compusele discutate mai sus (în prezentarea de față am păstrat ortografia textelor) ne-a determinat să spunem cîteva cuvinte în legătură cu ortografierea în limba română a compuselor în structura cărora apare elementul **cine-**. Potrivit normelor ortografice în vigoare, cuvintele compuse cu un element de com-

punere nu se separă cu cratimă¹². Scrierea într-un singur cuvânt a compuselor discutate aici este susținută și de faptul că, indiferent de natura sunetului inițial al cuvintelor cu care formează compuse, *cine-* rămâne neschimbat. Scrierea lor cu cratimă se poate explica, de cele mai multe ori, prin apariția lor recentă în limbă. De obicei se scriu cu cratimă cuvintele noi, mai puțin sudate, cuvintele analizabile și neintegrate în limbă¹³. În cazul cuvintelor împrumutate, scrierea cu cratimă poate reprezenta și o influență a ortografiei din limba de origine.

În concluzie putem spune că în limba română a apărut recent un nou element de compunere *cine-*, împrumutat din fr. *ciné-*, al cărui sens „de cinematograf, cinematografic” l-a preluat în întregime. În perioada actuală apar relativ multe compuse cu *cine-*¹⁴. Dar el nu are (și nu poate avea) productivitatea pe care o au alte elemente de compunere, ca *micro-* sau, mai recent, *mini-*¹⁵, de exemplu, care pot forma mai multe părți de vorbire și, mai ales, pot forma cuvinte aparținând unor sfere semantice foarte variate¹⁶. Dacă *auto-*, *micro-* etc. au pătruns în limba vorbită, *cine-*, specializat pentru un singur domeniu, a format numai câteva compuse cu o circulație ceva mai largă. Mă refer la *cineclub*, *cineamator*, *cineamatorism*. Majoritatea formațiilor cu *cine-* se mențin însă la nivelul limbii literare scrise.

¹² Cf. *Îndreptar ortografic, ortoepic și de punctuație*, Editura Academiei, București, 1965, p. 25; Fulvia Ciobanu, *Scrierea cuvintelor compuse*, Editura Academiei, București, 1958, p. 34, 40.

¹³ Acest fenomen a fost semnalat recent și în cazul compuselor cu *tele-* de I. Iordan în *Rouv. tele-*, „Revue de linguistique romane”, Tome XXXI (1967), p. 250.

¹⁴ *Cine-* are în limbajul cinematografiei același rol cu *tele-* în limbajul televiziunii. Pentru *tele-* vezi Luiza Seche, *Tele-*, în LR XIV (1965), nr. 3, și I. Iordan, *art. cit.*

¹⁵ Vezi Luiza Seche, *Elementul de compunere mini-*, în volumul de față, p. 71 ș.u.

¹⁶ În sprijinul afirmației că *cine-* are în limbă o situație mai slabă decât alte elemente de compunere vorbește și faptul că nu apare folosit singur, ca substantiv, așa cum pot fi folosite *auto*, *micro*, *tele* și altele.

ELEMENTUL DE COMPUNERE *MINI*-

DE

LUIZA SECHE

Elementul de compunere *mini*-¹ ne-a venit prin filieră franceză o dată cu moda: *mini-jupe*. Se știe că moda contribuie într-o măsură considerabilă la vehicularea unor termeni noi. În limba franceză, se consideră că *mini*- își are originea în lat. *minus* „moins”², credem însă că trebuie pus în legătură și cu alte cuvinte, apropiate ca formă și ca sens de el, și anume cu *minim*³, *minuscul*, *miniatură*⁴, care, desigur, au avut o oarecare influență asupra lui *mini*-, cu atât mai mult cu cât mai ales sensul, „în miniatură, foarte mic, de proporții reduse”, pledează pentru această apropiere; acceptarea unei etimologii multiple ar corespunde mai degrabă realității. Nu sîntem chiar atât de siguri că Mircea Gheorghiu are dreptate atunci cînd afirmă⁵ că *mini*- are ca punct de plecare limba engleză, numai pentru simplul fapt că dicționarele engleze (și, în general, limba engleză) înregistrează cuvinte formate cu acest element de compunere (*minibus*, *minicar*, *miniskirt* etc.). Cuvintele atestate în limba engleză, ca și exemple similare apărute în presa franceză, italiană, spaniolă și germană (poate și în alte limbi) demonstrează caracterul internațional al acestui element de compunere.

Mini- n-a fost înregistrat de nici un dicționar românesc⁶, nici chiar de Dicționarul Academiei, seria nouă (DLR), cel mai cuprinzător și mai recent dicționar al limbii române, care a încheiat de curînd redactarea literei M. Atestările din ce în ce mai dese ale acestui element ne conduc la ideea că nu este vorba numai de un capriciu, de o creație momentană, și

¹ Vezi N. Mihăescu, *Cum e corect?*, în INF. BUC., 4479/1968, p. 2—3, și Mircea Gheorghiu, *Inovații și formații noi în limba presei actuale*, în LR XVII (1968), nr. 2, p. 132—133.

² Vezi Paul Robert, *Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française*, Paris, 1967.

³ Cf. *The Oxford English Dictionary*, Oxford, 1961, care înregistrează pe *minibus*, atestat în 1849 < *minimus* + *omnibus*. Probabil însă că această formație nu are nici o legătură cu noile cuvinte compuse cu *mini*-.

⁴ Cf. *The Concise Oxford Dictionary of current English*, Oxford, 1966, s.v. *minicar*.

⁵ *Lucr. cit.*

⁶ Nici dicționarele străine, cu excepția celor citate, nu înregistrează cuvinte cu *mini*-

că el câștigă teren, cuprinzând sectoare mai stabile decât moda. Voi da mai jos câteva dintre atestările pe care le-am cules, mai ales din presă, și care par, în majoritatea lor, formații interne (desigur, exemplele sînt mai numeroase decât cele înregistrate aici). Indiferent însă de numărul acestor atestări, cuvintele formate cu elementul de compunere *mini-* nu pun, în general, alte probleme decât cele oferite de exemplele menționate de noi și nu credem că exemple sau atestări suplimentare ar putea modifica esențial concluziile la care am ajuns :

miniafîșe s. n. pl. (Într-o emisiune la radio în care era vorba de niște anunțuri scrise într-o formă foarte concentrată, pe bucăți de hîrtie mici cît biletele de autobuz);

minialcoólttest s. n. (În cazul lui e necesar un test într-o eprubetă pe măsura piticului. Un minialcoolttest. FLACĂRA, 10/1968, 22/1; cf. *ib.*, 22/2);

mini-automobil s. n. v. **mini-televizor** (FLACĂRA, 26/1967, 20/3);

mini-băr s. n. (Neobositul [și uneori obositorul] Vili Donea răspunde de un mini-bar la Eforie-Nord. FLACĂRA, 33/1967, 2/2);

***mini-bășchet** ⁷ s. n. (Mini-baschet. Transmisie de la Sala Floreasca. SCÎNTEIA, 7302/1967, 3/1; cf. FLACĂRA, 10/1968, 22/1, Jurnalul de actualități, 8/1967);

minibombă s. f. (Minibombă atomică pentru a evita un maximăcel. FLACĂRA, 10/1968, 22/1);

mini-căl s. m. (Iată și un mini-cal, cel mai mic, se pare, dintre cei obținuți în urma eforturilor specialiștilor în zootehnie. FLACĂRA, 26/1967, 20/3);

minicameră s. f. (Minicameră T. V. ... Avantajul noii camere: posibilitatea de a fi realizată la dimensiunile unui aparat de filmat. INF. BUC., 4527/1968, 2/1. Minicamere de televiziune. În viitor se vor putea realiza camere de televiziune ultraminiaturizate. CONTEMPORANUL, 11/1968, 10/7);

mini-coadă s. f. (Ursulețul își făcu planul să-și scurteze singur coada. Adică să-și facă dintr-o coadă adevărată o mini-coadă. CUTEZĂTORII, 21/1968, 13/1);

mini-considerații s. f. pl. (Mini-considerații [titlu]. MAGAZIN, 514/1967, 5/7);

minicronică s. f. (Minicronică hipică [titlu]. SPORTUL, 147/1968, 2; cf. și *micro-cronică*);

mini-cuceritor s. m. (Mini-cuceritorul [Mickey Rooney], extravagantul, fenomenul cinematografilei americane dintre cele două războaie, a înțeles că epoca lui a apus. CINEMA, 8/1967, 19);

minidebút s. n. (Într-o emisiune la televizor, din 25 februarie 1968, la care își dădeau concursul un grup de elevi aflați pentru prima oară în fața camerelor de luat vederi);

mini-decét s. n. (Mini-decent este un nou gen de rochie ultrascurtă. FLACĂRA, 21/1967, 20/1);

minidialóg s. n. (În cadrul emisiunii radiofonice „Unda veselă” din 15 februarie 1968, într-un context în care se făceau aluzii hazlii la o „scurtă” convorbire telefonică între două femei);

⁷ Cuvintele precedate în lista noastră de * au fost înregistrate și de N. Mihăescu sau de Mircea Gheorghiu în articolele în care s-au ocupat, după cum am arătat, de *mini-*.

minidicționar s. n. (*Minidicționar al grefelor* [titlu]. FLACĂRA, 4/1968, 20/3);

mini-enciclopedie s. f. (*Magazinul 111, un soi de mini-enciclopedie combinată cu mini-varietăți, adună ce poate și de unde poate*. MAGAZIN, 514/1967, 5/6);

***mini-etăpă** s. f. (Titlul unei caricaturi la adresa întâlnirii de fotbal dintre echipele Steagul roșu-Brașov și A.S.A. Tg.-Mureș, apărută în INF. BUC., 4442/1967, 3/1; cf. *ib.*, 4499/1968, 2/2);

miniexpresuri s. n. pl. „unități mici de alimentație publică, cu auto-servire” (*În funcție de rezultatele obținute vom putea desprinde și concluziile utilității sau neutilității acestui gen de miniexpresuri*. INF. BUC., 4562/1968, 3/5);

mini-fotbal s. n. (În emisiunea de televiziune pentru tineretul școlar „Ala-bala” din 13 martie 1968; cf. INF. BUC., 4604/1968, 3/4);

mini-frigidér s. n. (*Specialiști de la Institutul de electronică din Lenin-grad au realizat un refrigerator miniaturizat... Mini-frigiderul funcționează grație unei pile electrice portabile*. INF. BUC., 4592/1968, 2/4);

***mini-fustă** s. f. (*Cititoarea noastră își exprima opiniile cu privire la mini-fustă*. MAGAZIN, 541/1968, 7/8. *Este jenant să vezi însă femei trecute de 30 de ani cu trupul împlinit străduindu-se să pară tinerele în mini-fuste*. MAGAZIN, 541/1968, 7/8. *Un grup de manechine a prezentat modele de rochii pentru toate vîrstele, protestînd împotriva încercării de a introduce „mini-fustele”*. INF. BUC., 4273/1967, 4/4);

mini-golf s. n. (*Termeni de golf și mini-golf*. VACANȚE ÎNSORITE, 1/1967, 2/3; cf. FLACĂRA, 23/1968, 9/3);

miniherostrați s. n. pl. (*Apariția unor miniherostrați n-ar fi o explicație plauzibilă pentru dificultatea cu care se nasc azi Prometeii?* FLACĂRA, 10/1968, 22/2);

mini-însule s. f. pl. (*Un șirag de mini-însule care se înlănțuie la mari depărtări de orice țărm locuit, pierdute undeva în Oceanul Indian*. SCÎNTEIA, 7421/1967, 1/6);

mini-instrumente s. n. pl. (*Colecția de mini-instrumente muzicale a germanului Albert Beukert este realizată în 10 ani de muncă neîntreruptă*. FEMEIA, 10/1967, 38/2);

mini-interpreți s. m. pl. (În cadrul emisiunii de televiziune „Ex terra 68” din 24 martie 1968);

mini-interviu s. n. (*Mini-interviu* [titlu]. CONTEMPORANUL, 13/1967, 5/5. *Mini-interviu cu Geo Saizescu*. LUCEAFĂRUL, 41/1967, 3/1; cf. și *m i c r o - i n t e r v i u*);

mini-istorie s. f. (*Aș voi, în schimb, o mini-istorie a dramaturgiei originale contemporane, în care cei cîțiva dramaturgi care au scris în acești din urmă douăzeci de ani să fie analizați prin prisma scopurilor pe care și le-au propus*. CONTEMPORANUL, 8/1968, 4/1);

mini-însemnări s. f. pl. (*Acum cîteva săptămîni, aceste mini-însemnări de teleanticipație puneau întrebarea: Pe cînd vestea plăcută a încheierii serialului „Evadatul”? FLACĂRA, 14/1968, 14/4);*

minijaf s. n. (*Minijaf la Baltimore. Suma furată: cinci cenți; victima: un copil de șase ani; vârsta hoțului ... un adolescent.* FLACĂRA, 18/1968, 29/2);

***mini-jupe**, **mini-jupă** (**minijupă**), **minijup** s. f. și s. n. (*Nu-i place să poarte mini-jupe.* CINEMA, 11/1967; cf. *ib.*, 8/1967, 15/6, RL, 7242/1968, 2/2, FLACĂRA, 26/1967, 20/3. *Mini-jupa și circulația.* CINEMA, 40/1967, 20/1. *Minijupă.* FLACĂRA, 10/1968, 22/1. *Apare un cetățean cu părul nins. A lăsat la masă o tânără în minijup violet.* ȘCÎNTEIA, 7656/1968, 1/3; cf. INF. BUC., 4572/1968, 3/7. *Cu minijupul ăsta mergi la teatru?* *ib.*, 4476/1968, 1/3. *Atenția [șoferilor] să fie concentrată la conducerea autovehiculului și nu la mini-jupele din jur.* FLACĂRA, 40/1967, 20/1; cf. *ib.*, 23/1968, 18/1. *Ca și în cazul mini-jupelor, situația nu se prezintă chiar atât de grav.* *ib.*, 33/1967, 23/3; cf. RL, 7242/1968, 3/7; și *a d j e c t i v a l*: (*Croiala rochiei de vădită înspirație mini-jupe.* FLACĂRA, 33/1967, 18/1. *Fusta mini-jupe va rămâne un apanaj al tinerelor fete, un sortiment pentru sport.* INF. BUC., 4460/1967, 2/2; și *a d v e r b i a l*, într-o comunicare orală, greșită ca sens: *Te-ai tuns mini-jup*⁸;

miniliteratură s. f. (*Miniliteratura sau experiențele de tinerețe* [titlu]. LUCEAFĂRUL, 11/1968, 4/3);

minimagnetofon s. n. (*Minimagnetofon „Philips” automatic comandă distanța.* RL, 7258/1968, 4/3);

mini-mașină s. f. (*A avut loc un concurs original la care au luat parte șase mini-mașini de curse conduse de automobiliști între 8 și 15 ani.* MAGAZIN, 554/1964, 4/3; cf. RL, 7347/1967, 6/1);

minimături s. n. pl. (*E interesant că pînă și marile mituri devin minimături.* FLACĂRA, 10/1968, 22/2);

mini-modă s. f. (*Mini-modă pentru fetițe.* FEMEIA, 7/1967, 10/2);

minioptiune s. f. (*Minioptiune* [titlu]. INF. BUC., 4479/1968, 2/3);

mini-orgă s. f. (*O societate britanică a fabricat recent o mini-orgă electronică: 19 cm lungime, 11 cm lățime și 3 cm grosime.* MAGAZIN, 355/1968, 3/5);

mini-parașute s. f. pl. (*Tunurile proiectează în aer miniparașute de care sînt aninate steagurile olimpice.* RL, 7247/1968, 3/8);

mini-plantăție s. f. (*Mini-plantăție de brazi — la televiziunea de seară din 10 decembrie 1967*);

mini-problemă s. f. (*Oricît de hazardate sau de deplasate ar părea speculațiile „filozofice” într-o aparență mini-problemă, ne luăm răspunderea să le facem.* CINEMA, 5/1968, 8/4);

mini-rădio s. n. (*Mini-radio* [titlu]. *Industria japoneză a pus pe piață un nou tip de aparat în miniatură.* FLACĂRA, 17/1967, 18/4);

mini-raliuri s. n. pl. (*Parcă vezi miile de turiști animînd neobosiți terenurile pentru golf..., concurînd la mini-raliuri, practicînd sporturi naționale.* ȘCÎNTEIA, 7627/1968, 2/7; cf. și *m i c r o r a l i u* automobilistic. FLACĂRA, 12/1968, 2/2);

⁸ Pentru formația *mini-jupe* am putea da încă o mulțime de referințe din toate revistele sau rubricile de modă din publicațiile noastre; nu credem însă că este cazul să lărgim mai mult această listă.

mini-receptoare s. n. pl. (*Mini-receptoare ... receptoarele radio minuscule pentru campionii de natație informați astfel asupra poziției celorlalți concurenți fără a fi nevoiți să întoarcă privirea. CONTEMPORANUL, 42/1967, 10/4*);

mini-recesiune s. f. (*Unul dintre termenii la modă în presa occidentală, mini-recesiune, pare să satisfacă atât nevoia unei prezentări a situației economice ..., cât și acea știință subtilă a psiho-economiștilor americani. FLACĂRA, 33/1967, 23/3. Mini-recesiunea pune probleme noi. ib.*);

mini-rezerve s. f. pl. (*Rezervele de aur ale S.U.A., ajunse „mini-rezerve” — cum se exprimă un ziarist occidental. SCÎNTEIA, 7550/1967, 4/7*);

mini-român s. n. (*Un mini-roman pe care ți-l poți lesne imagina mai departe. LUCEAFĂRUL, 12/1968, 7/1*);

mini-schiuri s. n. pl. (*Mini-schiuri pentru copii, mai mici decât schiurile obișnuite. Jurnalul de actualități, 7/1968*);

mini-sculptură s. f. „sculptură realizată cu minimum de mijloace tehnice și de materiale și cu maximum de concentrare și de abstractizare, ajungând pînă la «stilizare»” (*Piesa aceasta gigantică, opera sculptorului american Tony Smith, a fost expusă recent la Pittsburg sub titlul „Țigară”, fiind socotită drept cea mai reprezentativă lucrare a curentului numit mini-sculptură, denumire dată operelor exprimate de autorii lor printr-un minimum de mijloace plastice. MAGAZIN, 539/1968, 3/6*);

mini-starlete s. f. pl. (*Să încercăm să deslușim acest vocabular în care expresiile de predilecție sînt: nimfete, starlete, ministarlete, mini-jupe, micro-bikini. CINEMA, 5/1968, 8/4*);

mini-submarin s. n. (*Mini-submarin folosit pentru depistarea comorilor de pe fundul mărilor. VEAC NOU, XXIV, 14/1968, 4/2*);

***mini-taxiuri** s. n. pl. (cf. RL, 7017/1968, 4—5);

mini-teatre s. n. pl. (*Miniteatrele — titlu de cronică teatrală, în RL, 7254/1968, 12/3, cu sensul „spectacole mici, agreabile, fără pretenții”, un fel de „théâtre coupé”*);

mini-tehnician (minitehnician), -ă s. m. și s. f. (*Portretul unui minitehnician. CUTEZĂTORII, 16/1968, 15/1. Iată și o pasionantă minitehniciană. ib., 17/1968, 15/2. Minitehnicienii din Sibiu au aprobat cu entuziasm constituirea grupului „Mini-Tehnicus”. ib., 13/1968, 4/1. Să mențină o strînsă legătură cu alte grupe de minitehnicieni, care, eventual, s-ar forma și în alte părți ale țării. ib., cf. ib. 17/1968, 15/1*);

mini-televizor (minitelevizor) s. n. (*Călătorii moderni nu pornesc la drum fără aparat de radio tranzistorizat sau, mai nou, minitelevizor. MAGAZIN, 539/1968, 7/6. Hotărît lucru, trăim într-o epocă în care noțiunea de „mini” se întîlnește tot mai des: mini-televizoare, mini-automobile, mini-trenuri, mini-jupe etc. etc. FLACĂRA, 26/1967, 20/3*);

mini-têmă s. f. (*Să ni se ierte tonul imprecativ sau dramatic aplicat mini-temei pe care ne-am propus-o. CINEMA, 5/1968, X/2*);

mini-trenuri s. n. pl. v. mini-televizor; (FLACĂRA, 26/1967, 20/3);

***miniturisme** s. n. pl. (cf. INF. BUC., 4277/1968, 3/6);

miniuzină s. f. (*Părăsim această miniuzină cu aspect de laborator. FLACĂRA, 12/1968, 22*);

mini-varietăți s. f. pl. v. mini-enciclopedie (MAGAZIN 514/1967, 5/6);
mini-zîmbete s. f. pl. (*Minizîmbete* — titlu dat unei serii de caricaturi
semnate de Matty, în MAGAZIN, 554/1968, 7/7);

Mai rar — cum este și firesc, deoarece în limba română, cu ajutorul
elementelor de compunere se formează, în general, nume comune — l-am
întîlnit pe *mini-* (în scris și oral) combinat cu nume proprii :

Mini-Tehnicus s. n. (*Concursul Mini-Tehnicus* constă în executarea
unor dispozitive, mecanisme, instalații, micromodele din domeniul mecanicii.
CUTEZĂTORII, 3/1968, 12. *Deținător al brevetului Mini-Tehnicus. ib.*);

în nomenclatura unor jucării executate în miniatură, cu o tehnică
simplificată, după prototipurile obișnuite mari : *Mini-Renault*, *Mini-Volga*,
Mini-Skoda, *Mini-I-L* etc. ;

sau în denumirea pachetelor de țigări de format mai mic și cu mai
puține țigări (12 față de 20), puse de curînd în vânzare la debitele de tutun :
Mini-Litoral, *Mini-Snagov* etc.

Mini- este și cuvînt de sine stătător — substantiv : *Economia ameri-*
cană s-ar afla într-o adevărată recesiune, fără nici un fel de mini. FLACĂRA,
33/1967, 23/3; cf. 26/1967, 20/3; *O nouă mini japoneză — Honda — 600*
[e vorba de un nou tip de automobil]. *ib.* 47/1967, 10/3. *Lumea e mare,*
acțiunile omului sînt grandioase ... simultan, omul se întoarce la mic, la
miniatură, inventînd substantive care încep chiar cu vocabula asta: mini.
ib., 10/1968, 22/1; în forme cazuale, mai convingătoare pentru susținerea
independenței acestui cuvînt : *Nu se înversunează prea rău împotriva*
mini-ului decana modei franceze. FLACĂRA, 23/1968, 18/2. *Nu e exagerat să*
plasăm publicitatea „mini-ului”, în sfera diversiiunii? CINEMA, 5/1968, 9/2. *În*
acest sezon, moda miniurilor, mai ales pentru adolescente, a învins. RL, 7258/
1968, 2/3; și a d j e c t i v a l : *Tradiție și inovație s-ar putea intitula confrun-*
tarea aceasta dintre un veșmînt african și rochia „mini”. *ib.*, 13/1967, 17/2.
În sfîrșit, un exemplu în care *mini* este compus cu un participiu :
Rochia nu e suficient de miniscurtată. CINEMA, 10/1967, supliment VII/1.

Din analiza exemplurilor (și cantitativ, și calitativ), precum și din urmă-
rirea frecvenței lui *mini-* în limbă (cu și fără atestări scrise), putem trage
concluzia că el este un element de compunere productiv. În general se
combină cu substantive și, mai rar, cu adjective (glumeț, l-am auzit și cu
verbe : *Te-ai miniscurtat și tu?* sau *Și-a miniscurtat rochia*), ca și celelalte
elemente de compunere de tipul *electro-*, *energo-*, *infra-*, *neuro-*, *psîho-*,
radio-, *tele-*, *termo-* etc.

Sensul lui *mini-*, păstrînd valoarea originală, s-a îmbogățit semantic
numai în privința nuanțelor :

a) „(foarte) mic ca volum, ca lungime” : *mini-radio*, *mini-jupe*, *mini-*
tren, *mini-televizor*, *mini-automobil*, *mini-cal*, *mini-bar*, *mini-pașăută*,
mini-submarin etc.

b) „(foarte) mic ca întindere, durată și cuprindere într-o ierarhie va-
lorică”, de fapt, o extensiune a nuanței semantice anterioare : *mini-interviu*,
mini-recesiune, *mini-etapă*, *miniliteratură*, *mini-roman* etc. ;

c) „care necesită un efort mai mic” sau „care este pentru cei mici” :
mini-golf, *mini-baschet*, *mini-fotbal* etc., toate, forme adaptate ale sportului

respectiv normal (*golf, baschet, fotbal* etc.), practicate pe terenuri special amenajate, de dimensiuni mai reduse și cu reguli de joc simplificate;

d) „sumar, redus, prescurtat”: *mini-considerații, mini-enciclopedie, mini-varietăți* (pentru acesta din urmă, poate, și cu o aluzie ironică la „valoarea infimă”, uneori, a acestor producții-spectacol);

e) „în formă simplificată, folosind procedee sau modalități minime, cu minimum de efort și de material” (ex. *minisculptură*).

Vedem, așadar, că sensurile lui *mini-* se axează pe două coordonate principale:

prima, legată de ideea de cantitate, de dimensiune, de proporție, și atunci se referă la noțiuni concrete, echivalând cu cuvinte ca: „foarte mic”, „minuscul”, „miniatural”, „infim”;

cealaltă, legată de ideea de calitate, valoare, importanță, și, în acest caz, se referă la noțiuni abstracte, însemnând „de valoare redusă, minimă, la extrema valorică inferioară”.

Celelalte sensuri sau subsensuri, de care vorbeam mai sus, sînt simple nuanțe semantice secundare, legate, mai mult sau mai puțin, de una dintre cele două valori fundamentale, toate subordonîndu-se sferei noțiunii generale de „mic”. În cazul lui *miniscurta* (și *miniscurtat*) este de subliniat faptul că formația este greșită din punct de vedere semantic, deoarece, prin alăturarea celor două părți componente ale cuvîntului, ajungem la sensul opus: am văzut că sensul de bază al lui *mini-* este „mic, redus, în miniatură”, iar *a scurta* înseamnă „a micșora, a face mai mic, a reduce”. Logic, ar trebui să înțelegem că *a miniscurta* „a scurta puțin, a reduce din dimensiuni într-o măsură mai mică, a reduce «scurtarea»”, practic, este echivalent cu „a lăsa mai lung”. Ne îndoim că aceasta a fost accepția la care s-a gândit cel care a folosit cuvîntul. Credem mai degrabă că avem a face, în cazul de față, cu o creație glumeată (și, bineînțeles, trecătoare) pe care nu trebuie s-o analizăm „logic”; putem considera pe *miniscurta* ca o repetiție semantică: deci „a scurta de două ori”, adică „a scurta mai mult”.

În unele formații, observăm un cumul de elemente de compunere cu sensul „redus, de mici dimensiuni, minim” sau repetarea lui *mini-*, fapt care duce la un efect stilistico-gramatical, și anume creează valoarea de superlativ „foarte mic, extraordinar de mic”, procedeu întâlnit frecvent în limba noastră (cf. *mic, mic de tot* = foarte mic, infim): Rămînînd într-o *micro-mini-rochiță* — de fapt o bluză. MAGAZIN, 512/1967, 3/3. Poartă o *rochie violacee și mini-mini-jupe*. SCÎNTEIA, supliment aprilie 1968, 19/3. Moda s-a inspirat mai mult ca oricînd de la cea a adolescenților și copiilor: *rochii mini-mini, ciorapi 3/4, pantofi fără tocuri și cu barete etc.* INF. BUC., 4554/1968, 4/7. Domni onorabili, cu pălărie tare sau joben și eventual cu o garoafă roșie la butonieră traversau drumul... pășind alături de fete în *mini-mini-jupe* — și aceste extreme vestimentare păreau că se ignorează reciproc. FLACĂRA, 23/1968, 30/4).

Productivitatea elementului de compunere pe care îl studiem este oarecum stînjenită de existența în limba noastră a unor concurenți mai

vechi și mai puternici, care au o bogată serie de derivate și care prezintă mai multă stabilitate. Este vorba de *micro-*, în primul rând, și, mult mai puțin, de *minimo-*.

În afară de concurența cu *micro-*, ar mai fi de observat forma în care se prezintă *mini-* în compusele pe care le creează; ne referim la faptul că nu are o grafie unitară în respectivele compuse și că se află încă în stadiul „intermediar”. Părțile componente ale cuvintelor nou create nu sînt întotdeauna definitiv sudate, așa cum este normal la acest tip de formații: (vezi, de exemplu, *tele-*, care, deși și-a dezvoltat de puțină vreme sensurile legate de noțiunea de televiziune⁹ și deși mai apare uneori nesudat (*tele-enciclopedia*, *tele-filatelia*, *tele-glob*), în marea majoritate a cazurilor se prezintă ca un cuvînt la care procesul de „compunere” este încheiat. Grafia lui *mini-* cu cratimă între elementul de compunere și cuvîntul cu care se compune (cu unele excepții: *minijupă*, *miniteatru*, *miniscurtat* etc.) dă, deocamdată, acestui element de compunere aspectul unui cuvînt străin, neintegrat în limba noastră.

În legătură cu perspectivele de dezvoltare ale acestui element de compunere se pot face de pe acum unele pronosticuri:

— cînd se combină cu cuvinte „tehnice”, imprimînd obiectului sau procesului respectiv valoarea de „foarte mic, miniatural, de proporții infime, la scară redusă” (*mini-aparat*, *mini-radio*, *mini-televizor* etc.), se pare că *mini-* are șanse să se instaleze definitiv în limbă; tot așa, în exemple de felul lui *mini-golf*, *mini-fotbal*, *mini-baschet*; în cazul unor formații ocazionale ca *mini-babă*, *mini-cal*, *mini-mîță*, *mini-moș*, *mini-zîmbet* (primele patru auzite la un spectacol de marionete oferit de televiziune, în seara de 13 decembrie 1967), *mini-considerații*, *mini-București* (RL, 7242/1968) etc., putem, de pe acum, spune, cu certitudine, că nu vor fi acceptate de masele de vorbitori; acestea nu vor accepta, probabil, nici pe unele dintre cele „tehnice”.

Existența lui *micro-* îi îngustează mult calea de dezvoltare și singura posibilitate de rămînere în limbă și de creștere i-ar putea fi asigurată de o specializare a lui, de o eventuală desprindere a unui sens propriu, independent de valorile lui *micro-* și ale celorlalte elemente de compunere cu înțelesuri asemănătoare.

Apariția în limba română contemporană (și nu numai în limba română) a unor formații cu *maxi-* pare că oferă noi perspective de dezvoltare elementului de compunere de care ne ocupăm, întărindu-i poziția în lexicul nostru. Este un fapt știut că, în cazul perechilor opoziționale (*bine—rău*, *frumos—urît*, *cald—rece*, *mare—mic* etc.), fiecare dintre cele două elemente care intră în perechea respectivă servește ca element de definire pentru par-

⁹ Vezi Luiza Seche, *Tele-*, în LR XIV (1965), nr. 3, p. 407 ș.u., și Iorgu Iordan, Roum. *tele-*, în „Revue de linguistique romane”, tome XXXI, 1967, p. 248—251.

tea contrară, astfel încât, marcînd opoziția față de una dintre noțiuni, implicit — prin corelație și negație — o definim și pe cealaltă; în același timp, noțiunile corelate își consolidează reciproc pozițiile în limbă (de exemplu: *micro-* — *macro-*; *minimum* — *maximum*; *hipo-* — *hiper-*; *uni-* — *pluri-*, *multi-*, *poli-*; *intra-* — *extra-* etc.). Lexicografii folosesc în mod curent aceste „mărci” (în opoziție cu ... sau antonimul lui ...) în elaborarea definițiilor, tocmai din cauză că consideră opoziția un element definitiv precis și clar. Prezența lui *maxi*¹⁰, creat, desigur, după modelul lui *mini*- și sprijinit de acesta, în unele formații recente, îl ajută, la rîndul său, pe *mini*- să se fixeze în limbă, să se dezvolte și să dea naștere la compuse sau să circule independent: *Un pitic din Londra... a condus în stare de maxiebricitate... În cazul lui e necesar... un minialcool-test*. FLACĂRA, 10/1968, 22/2. *Minibombă atomică pentru a evita un maxi-măcel*. *ib.*, 22/2. *Mini- sau maxi-jupe?* — creatorii de modă francezi își spun cuvîntul în cifre. *ib.*, 23/1968, 19/3. *Mini-jupele și maxi-jupele vor coexista în pace*. *ib.*, 23/1968, 20/2. *Minijupa pune sub semnul întrebării existența unei maxipudori* (la o emisiune de televiziune). *Creatorii de modă ne-au făcut să redescoperim feminitatea... Să uităm, așadar, sterilele noastre pronosticuri cu privire la „maxi” sau „mini”. „Maxi” a rămas o extravagantă, „mini” o amintire*. FEMEIA, 4/1968, 18/2.

Pentru folosirea formațiilor cu *mini*- în contexte care conțin antonime, cf. și exemplele: *Pînă și marile mituri devin minimituri*. FLACĂRA, 10/1968, 22/2. *Se constată apoi existența a 300 de superlatifundii ce ocupă un teren de 27 milioane de hectare. În același timp, 75 la sută din numărul proprietăților sînt calificate drept «minifundii» (adică gospodării mici, insuficiente), care ocupă numai 15 la sută din aria totală a proprietăților agrare*. SCÎNTEIA, 7515/1967, 4/3.

După analiza făcută elementului de compunere *mini*-, considerăm că el este bine reprezentat în limba noastră, că este viu, productiv și puternic. Unele dintre compusele alcătuite cu *mini*- trebuie privite cu rezervă. Folosirea lui abuzivă și nepotrivită trebuie condamnată și evitată.

Prezența și integrarea lui *mini*- în limbă, ca și a celorlalte elemente de compunere de acest tip, trebuie legată, în general, de tendința de internaționalizare a lexicului limbilor moderne (în terminologia tehnico-științifică îndeosebi), fenomen specific epocii noastre.

ADAOS LA CORECTURĂ

mini-băsm s. n. („*Pe fir*”, filmul lui Constantin Mustețea, deapănă..., cu o remarcabilă măiestrie, un *mini-băsm*. FLACĂRA, 2/1968, 18/1);

minibiciclete s. f. pl. (*Îi livrează acestuia... circa 52.000 minibiciclete anual*. PENTRU APĂRAREA PĂCII, 10/1967, 29);

¹⁰ Cf. și exemple ca: *Străzile New Yorkului și apoi ale Londrei și Parisului au fost invadate de maxi-jupele, de băștile și rochiile stil „Bonnie”*. FLACĂRA, 23/1968, 19/1; Faye Dunaway interpreta lui „Bonnie” nu a mai părăsit nici în viața de toate zilele bascul, pletele blonde, rotunjite în jurul obrazului și maxi-jupa evazată. *ib.*, 23/1968, 19/6, care confirmă părerea potrivit căreia și *maxi*- devine productiv).

minibutelie s. f. (*Vînd... și minibutelie*. RL, 7480/1968, 4/4);
mini-cartier s. n. (În cadrul unei emisiuni de televiziune din 16 mai 1968, referitoare la noile cartiere ale capitalei);

mini-comedie, mini-comedii s. f. (Titlul unor numere distractive cuprinzînd mici scenete comice în cadrul emisiunii de televiziune „Zig-Zag” din 15, 22, 29 septembrie 1968);

minicomputer s. n. (În R. F. a Germaniei a fost realizat minicomputerul *Logikus* destinat copiilor de la 12 ani în sus. ȘCÎNTEIA, 7895/1968, 6/2);

mini-cuvînte s. f. pl. (*Mini-cuvinte record. Știați că cele mai mici cuvinte sînt numai de o literă?* REBUS, 21/1968, 10/1);

mini-domnișoare s. f. pl. (*Cine răspunde că mini domnișoarele, cu mini minte și mini jupuri, încearcă marile aventuri sentimentale la aceleași ceasuri tîrzii?* RL, 7437/1968, 5/6);

mini-drame s. f. pl. (*Mini-dramelor le șade bine în ambianța clar-obscură*. CINEMA, 5/1968, 15/3);

mini-ecran s. n. „micul ecran” (În cadrul emisiunii de televiziune „Zig-Zag” din 8 septembrie 1968);

mini-eseu s. n. (La emisiunea televiziunii „Album literar” din 30 august 1968);

mini-foiletón s. n. (În cadrul emisiunii radiofonice „Unda veselă” din 22 septembrie 1968; cf. și *micro-foiletón*);

mini-gól s. n. (În cadrul emisiunii de radio „De toate pentru toți” din 8 iulie 1968);

mini-instituții s. f. pl. (*Florării sau mini-instituții despre care te-ar prinde mirarea c-ar poseda mașină*. INF. BUC., 4711/1968, 1/1);

mini-încăperi s. f. pl. (*Mini-încăperi ce se extind după ce se păstrează în dulap*. CONTEMPORANUL, 34/1968, 8/6);

mini-jupătă adj. (*O fată mai mini-jupată*. La emisiunea „Unda veselă” din 18 august 1968);

mini-jupuri s. f. pl. v. **mini domnișoare** (RL, 7437/1968, 5/6);

mini-Mac s. m. (*Unde îi duce, oare, pe prietenii noștri... mini-Mac, mini-Tărzănel și așa mai departe?* ARICI-POGONICI, 9/1968, 4/1);

mini-mini-róchie s. f. (*O fetișcană pistruiată, într-o mini-mini-rochie din sticlă și aluminiu, se așază*. CONTEMPORANUL, 38/1968, 6/3);

mini minte s. f. v. **mini domnișoare** (RL, 7437/1968, 5/6);

mini-móto s. n. (*Mini-moto. Iată-l pe cel mai tînăr motociclist suedez: Kenny Jansson, în vîrstă de 4 ani!* [Fotografie: o motocicletă în miniatură]. FLACĂRA, 40/1968, 15/2);

mini-Mundus s. (*Mini-Mundus. Așa se numește un parc care constituie o deosebită atracție pentru turiștii care trec prin localitatea Wörthersee*. FLACĂRA, 20/1968, 23/3; cf. *micro-univers* INF. BUC., 4314/1967, 2/3, TEATRUL, 1/1968, 43);

mini-munte s. m. (*Acești alpiniști din München au înălțat din beton niște mini-munți. MAGAZIN, 563/1968, 8/9. Escaladarea peretelui de beton al acestui mini-munte nu este mai puțin spectaculoasă decât a unei veritabile stînci. ib.*);

mini-pachidérme s. n. pl. (*Al 40-lea hipopotam pitic s-a născut recent la grădina zoologică din Băle (Elveția). Această grădina zoologică a făcut un serios export de asemenea mini-pachiderme. INF. BUC., 4621/1968, 4/4*);

mini-paradă s. f. (*Mini-parada noastră muzicală. În cadrul emisiunii radiofonice „Radio-vacanța” din 15 septembrie 1968*);

mini-rubrici s. f. pl. (*În sumarul emisiunii „Unda veselă” din 22 iunie 1968*);

mini-scenă s. f. (*Cunoscutele cosmeticiene lucrează... transformînd fărîma lor de spațiu într-un soi de mini-scenă în care se oficiază tragicomicul spectacol. FEMEIA, 6/1968, 19/1*);

mini-schiță s. f. (*Mini-schiță literară. În cadrul emisiunii radiofonice „Ex libris” din 29 august 1968*);

mini-scoarță s. f. (*O salcie plectoasă cu mini-scoarță. În cadrul emisiunii radiofonice „Unda veselă” din 18 august 1968*);

mini-statistică s. f. (*Mini-statistică în [divizia] „B”. SPORTUL, 343/1968, 3/2*);

mini-Tărzănel s. m. v. **mini-Mac** (ARICI-POGONICI, 9/1968, 4/1);

minitractoare s. n. pl. (*Îi vor coopera în vederea producerii unor minitractoare. PENTRU APĂRAREA PĂCII, 10/1967, 29*);

minitranzistor s. n. (*Micii meșteri mari vor construi de data aceasta un paznic electronic și un minitranzistor. PROGRAMUL RADIO-TELEVIZIUNE din 17—23 noiembrie 1968, 13/2*);

mini-vedetă s. f. (*În ceea ce privește interpreții, ne-am întîlnit din nou cu sprintara preșcolară Mihaela. Atenție doar la dezvoltarea artistică a acesei mini-vedete pentru a nu fi orientată către o prematură profesionalizare. INF. BUC., 4604/1968, 2/1*);

minivioriști s. m. pl. (*Concertul...minivioriștilor. MAGAZIN, 559/1968, 5/1. Orchestra de minivioriști japonezi. ib., 5/3*);

ultra-mîni adj. (*Părul blond căzîndu-i drept pe umeri, ochii albaștri, rochii ultra-mini. CINEMA, 9/1968, 44/1*).

În cadrul unor emisiuni de satiră și umor de la Radio sau Televiziune (Unda veselă, Zig-zag, Telemagazin, Varietăți, De toate pentru toți etc.), au fost prezentate cîteva cuplete care aveau drept țintă satirizarea modei „mini”. Acolo am auzit mai multe formații create ad-hoc; înșir cîteva dintre ele: *mini-ambreiaj, mini-atestare, mini-bizar, mini-bun, mini-cercetare, mini-cizmărie, mini-cînta, mini-de loc, mini-Fiat, mini-foc, mini-fraudă, mini-graseiat, mini-înghețată, mini-lac, mini-maistru, mini-mică, mini-muncește, mini-mustață, mini-obioci, mini-pantofi, mini-pilă, mini-pipă, mini-rar, mini-rață, mini-spetește, mini-străduță, mini-sută, mini-transfer, mini-timpan, mini-țuică, mini-viață, mini-voce etc.*

BIBLIOGRAFIE

- A I—IX Material (manuscris) cules în anchetele dialectale efectuate d
institutele de lingvistică ale Academiei în anii 1949 ș.u. : I (Valea
Crișului Negru), II (Valea Sebeșului), III (Valea Jiului), IV (Țara
Hațegului), V (Valea Bistriței), VI (Valea Moldovei), VII (Maramu-
reș), VIII (Valea Sucevei), IX (regiunea Bacău).
- ALEXI, W. TEOCHAR ALEXI. *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*. Zweite, verbes-
serte und vervollständigte Auflage. Verlag von H. Zeidner. Kron-
stadt (Brasso), 1906.
- ALR I; II *Atlasul lingvistic român*. Material netipărit. Partea I—II.
- ALR I/I; I/II *Atlasul lingvistic român*, publicat de Muzeul limbii române din
Cluj. Partea I (ALR I). Vol. I, Cluj, 1938; vol. al II-lea, Sibiu-
Leipzig, 1942.
- ALR II/I *Atlasul lingvistic român*, publicat de Muzeul limbii române. Partea
a II-a (ALR II). Vol. I. Sibiu-Leipzig, 1940.
- AUT *Analele Universității din Timișoara*. Seria științe filologice. Anul I
(1963) ș.u.
- BÎRLEA, B. PR. I. BÎRLEA. *Balade, colinde și bocete din Maramureș*. Editura Casei
Școalelor. București, 1924.
- BL *Bulletin linguistique*. Faculté des lettres de Bucarest. Publié par
A. Rosetti. Paris-București. Vol. I (1933) ș.u.
- BPH *Buletinul Institutului de filologie română „Alexandru Philippide”*.
Universitatea din Iași. Vol. I (1934) ș.u.
- CADE *Dicționarul enciclopedic ilustrat „Cartea românească”*. Partea I.
Dicționarul limbii române din trecut și de astăzi de I. Aurel Căndrea.
Partea a II-a. *Dicționarul istoric și geografic universal* de Gh. Ada-
mescu. Editura Cartea Românească. București [1926—1931].
Catalogul manuscriselor românești. Biblioteca Academiei Române.
Tomul II întocmit de Ioan Bianu și R. Caracș. Edițiunea Academiei
Române. Libr. Socec et Co. și C. Sfetea. București, 1913.
- CĂTANĂ, P. B. I—III GHEORGHE CĂTANĂ. *Poveștile Bănățului*, culese din gura poporului
bănățean de ... Tomul I—III. Gherla, 1893—1895.
- CHEST. I—VIII *Chestionar pentru un atlas lingvistic al limbii române*. Muzeul limbe
române. I. *Calul*. Cluj, 1922; II. *Casa*. Sibiu, 1926; I II. *Fir*
Cluj, 1929; IV. *Nume de loc și nume de persoane*. Cluj. 1930;

- V. *Sltua, păstoritul și preparatul laptelui*. Cluj, 1931; VI. *Stupăritul*. Cluj, 1933; VII. *Instrumente muzicale*. Cluj, 1935; VIII. *Mtncări și băuturi*. Cluj, 1937.
- CIAUȘANU, V. G. F. CIAUȘANU, G. FIRA și C. M. POPESCU. *Culegere de folclor din jud. Vlcea și din împrejurimi, cu un glosar*. (Academia Română. Din viața poporului român XXXV.) Cultura națională. București, 1928.
- CINEMA. *Cinema*. Revistă lunară de cultură cinematografică. București. Anul I (1955) ș.u.
- COMAN, GL. PETRE COMAN. *Glosar dialectal*. (Academia Română. Memoriile Secțiunii literare. Seria a III-a. Tom. IX, mem. 5.) Monitorul oficial și Imprimeria națională. București, 1939.
- CONTEMPORANUL. *Contemporanul*. Săptăminal politic-social-cultural. Seria a II-a. București, 1948 ș.u.
- CONV. LIT. *Convorbiri literare*. Iași, apoi București. Anul I (1867–1868) ș.u.
- CORESI, EV. Diaconul CORESI. *Carte cu învățătură* (1581), publicată de Sextil Pușcariu și Alexie Procopovici. Vol. I. *Textul*. Atelierele grafice Socec et Comp. București, 1914.
- CORESI, PS. Diaconul CORESI. *Psaltirea publicată românește la 1577 de ...* Reprodusă cu un studiu bibliografic și un glosar comparativ de B. Petriceicu-Hasdeu. Tomul I. *Textul*. București, 1881.
- CUTEZĂTORII. *Cutezătorii*. Revistă editată de Consiliul Național al Organizației Pionierilor. București. Anul I (1967) ș.u.
- L. COSTIN, GR. BĂN. LUCIAN COSTIN. *Graiul bănățean*. Studii și cercetări. Cartea românească. Timișoara, 1926.
- CUV. D. BĂTR. I–III. B. PETRICEICU-HASDEU. *Cuvente den bătrni*. Tomul I. *Limba română vorbită între 1550–1600*. Studiu paleografico-linguistic de ... Cu observațiuni filologice de Hugo Schuchard. București, 1878; tomul al II-lea. *Cărțile poporane ale românilor în secolul XVI, în legătură cu literatura poporană cea nescrisă*. București, 1879; tomul al III-lea. *Istoria limbii române*. Partea I. *Principie de lingvistică*. București, 1881.
- CV. *Cum vorbim*. Revistă pentru studiul și explicarea limbii. București. Anul I (1949) ș.u.
- DA. *Dicționarul limbii române*. Tomul I, partea I: A–B. Librăriile Socec. București, 1913; tomul I, partea a II-a: C. Tipografia, ziarului „Universul”. București, 1940; tomul I, partea a III-a fascicula I: D–de. „Universul”. București, 1949; tomul al II-lea, partea I: F–I. Imprimeria națională. București, 1934; tomul al II-lea, partea a II-a, fascicula I: J–lacustru. „Universul”. București, 1937; tomul al II-lea [partea a III-a]: *Ladă–lojniță* [fără editură și an]. (Academia Română.)
- DA MS. *Dicționarul limbii române*, aflat sub formă de manuscris la Institutul de lingvistică din București al Academiei Republicii Socialiste România.
- DDRF. FRÉDÉRIC DAMÉ. *Nouveau dictionnaire roumain-français*. Vol. I–IV. Imprimerie de l'état. Bucarest, 1893–1895.

- DENSUSIANU, HLR I—II OVIDE DENSUSIANU, *Histoire de la langue roumaine*. Tome premier. *Les origines*. Leroux. Paris, 1901. Tome second. *Le seizième siècle*, 1938.
- DER I—IV Dicționar enciclopedic român. Vol. I: A—C, 1962; vol. al II-lea: D—J, 1964; vol. al III-lea: K—P, 1965; vol. al IV-lea: O—Z, 1966. Editura politică, București.
- DI Dicționar invers. Editura Academiei Republicii Populare Române. București, 1957.
- DLR. Dicționarul limbii române. Serie nouă. (Academia Republicii Populare Române.) Tom. al VI-lea. Fascicula I: M—Mandră¹, 1965; fascicula a II-a: Mandră²—Masca¹, 1965; fascicula a III-a: Masca²—Mămăliță, 1966; fascicula a IV-a: Mămăliță—Mătârțgă, 1966; fascicula a V-a: Mătârșar—Mergător, 1966; fascicula a VI-a: Mergătoriu—Microbiologie, 1966; fascicula a VII-a: Microbiologist—Miniaturistică, 1967; fascicula a VIII-a: Miniaturiza—Mifitel, 1967; fascicula a IX-a: Mititeluș—Mitrănime, 1967; fascicula a X-a și a XI-a: Mitrleală—Morsă, 1968.
- DLRC Dicționarul limbii române literare contemporane. Vol. I—IV. Editura Academiei Republicii Populare Române. [București] 1955—1957.
- DM Dicționarul limbii române moderne. (Academia Republicii Populare Române. Institutul de lingvistică din București.) Editura Academiei Republicii Populare Române. [București] 1958.
- DN FLORIN MARCU — CONSTANT MANECA. *Dicționar de neologisme*. Ediția a II-a. Editura științifică. București, 1966.
- DO N. A. CONSTANTINESCU. *Dicționar onomastic românesc*. Editura Academiei Republicii Populare Române. București, 1963.
- DOSOFTEI, V. S. DOSOFTEI. *Viața și petrecerea svinților*. Iași, 1682.
- DR *Dacoromania*. Buletinul Muzeului limbei române condus de Sextil Pușcariu. Cluj. Anul I (1920—1921) ș.u.
- FEMEIA *Femeia*. Revistă social-politică și culturală editată de Consiliul național al femeilor din Republica Socialistă România. București. Anul I (1948) ș.u.
- FLACĂRA *Flacăra*. Revistă lunară social-politică și literar-artistică. București, 1963 ș.u.
- GLOS. OLT. *Glosar dialectal Oltenia* întocmit sub conducerea lui Boris Cazacu ... de Galina Ghiculete, Paul Lăzărescu, Nicolae Saramandu și Magdalena Vulpe. Editura Academiei Republicii Socialiste România. București, 1967.
- GLOS. REG. V. ARVINTE, D. URSU, M. BORDEIANU. *Glosar regional*. Editura Academiei Republicii Populare Române. București, 1961.
- GRAUR, ET. AL. GRAUR. *Etimologii românești*. București, 1963.
- GR. BĂN. ROMUL Ș. MOLIN. *Din graiul bănașenilor*, în N. REV. R., 1910, nr. 13—14, p. 191—196.
- GRIGORIU-RIGO, GH. GRIGORIU-RIGO. *Medicina poporului*. Memoriul I. *Boalele oamenilor*, Memoriul al II-lea. *Boalele vîlelor*. (Extras din Analele Academiei Române. Seria a II-a. Tom. XXX. Memoriile Secțiunii literare.) Gölbl. București, 1907.

- HELIADÉ, O. I—II** I. HELIADÉ RĂDULESCU. *Opere*. Vol. I, 1939; vol. al II-lea, 1943. Ediție critică, cu note și variante de D. Popovici. Fundația pentru literatură și artă. București.
- I. CR.** Ion Creangă. *Revistă de limbă, literatură și artă populară*. Birlad. Anul I (1908) ș.u.
- INF. BUC.** *Informația Bucureștilui*. Ziar al Comitetului Orășenesc București al P.C.R. și al Sfatului Popular al orașului București. Anul I (1953) ș.u.
- IORDAN, LRA** IORGU IORDAN. *Limba română actuală. O gramatică a „greșelilor”*. Ediția a II-a. Editura Socec et Co. București [1948].
- IORGA, S. D. I—XXXI** N. IORGA. *Studii și documente cu privire la istoria românilor*. Vol. I—XXXI, Minerva. București, 1901—1916.
- LB** *Lexicon romanesc-lălinesc-unguresc-nemțesc, care de mai mulți autori în cursul a trideci și mai multor ani s-au lucrat, seu : Lexicon valachico-latino-hungarico-germanicum quod a pluribus auctoribus decursu triginta et amplis annorum elaboratum est*. Budae, 1825.
- LEX. REG.** *Lexic regional*. (Societatea de științe istorice și filologice.) [I:] Editura Academiei Republicii Populare Române. [București] 1960; II: Editura științifică. București, 1967.
- LL** *Limbă și literatură*. Societatea de științe istorice și filologice. București. Vol. I (1955) ș.u.
- LR** *Limba română*. Academia Republicii Populare Române. Institutul de lingvistică din București. Anul I (1952) ș.u.
- LTR.** *Lexiconul tehnic român*. Ediția a II-a, vol. I—XVIII. Editura tehnică. București (1957—1966).
- LUCEAFĂRUL** *Luceafărul*. Revistă a Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România. București. Anul I (1958) ș.u.
- LUNGIANU, CL.** MIHAIL LUNGIANU. *Clacă și robot. Icoane din viața țăranimii*. A III-a tipăritură-adăugită și revăzută. Socec et Co. București, 1921.
- MAGAZIN** *Magazin*. Anul I (1957) ș.u.
- MAT. DIALECT. I** *Materiale și cercetări dialectale*. Vol. I. Academia Republicii Populare Române. Filiala Cluj, Institutul de lingvistică [București] 1960.
- MERA, L. B.** I. T. MERA. *Din lumea basmelor*. Cu 87 ilustrațiuni originale. Minerva. București, 1906.
- NOVAČOVICIU, C.E.I—II** EMILIAN NOVACOVICIU. *Cuvinte bănățene adunate de ... Oravița*, 1925.
- N. REV. R.** *Noua revistă română pentru politică, literatură, știință și artă*. București. Anul I (1900) ș.u.
- PAMFILE, C.** TUDOR PAMFILE. *Cimilituri românești*. Introducțiune și glosar. (Academia Română. Din viața poporului român. Culegeri și studii XII.) București, 1908.
- PAMFILE, J. I—III** TUDOR PAMFILE. *Jocuri de copii adunate din satul Țepu* (jud. Tecuci) Vol. I (Analele Academiei Române. Tom. XXVIII. Memoriile Secț. literare), 1906; vol. al II-lea (Analele Academiei Române. Tom. XXIX. Memoriile Secț. literare), 1907; vol. al III-lea (Academia Română. Din viața poporului român. Culegeri și studii XIX). [București] 1909.

BIBLIOGRAFIE

- PAMFILE, S. T. TUDOR PAMFILE. *Sărbătorile la români. Sărbătorile de toamnă și postur Crăciunului*. București, Librăria Socec & Comp. C. Sfetea; Leipzig, Otto Harrassowitz; Wiena, Gerold & Comp. 1914.
- PANN, E. I—V. ANTON PANN. *Noul Erolocrit*, compus în versuri de ... Tomul I—V. Klozhus. Sibiu, 1837.
- PANN, P. V. I—III. ANTON PANN. *Culegere de proverburile sau Povestea vorbei*. De prin lume adunate și iarăși la lume date. Tipografia lui Anton Pann, București, I 1852, II—III 1853.
- T. PAPAHAĞI, M. TACHE PAPAHAĞI. *Graiul și folclorul Maramureșului*. (Academia Română. Din viața poporului român XXXIII.) Cultura națională. București, 1925.
- PASCU, S. G. PASCU. *Sufixe românești*. Edițiunea Academiei Române. București, 1916.
- PAȘCA, GL. ȘTEFAN PAȘCA. *Glosar dialectal*, alcătuit după material cules de corespondenți din diferite regiuni. (Academia Română. Memoriile Secțiunii literare. Seria III. Tom. IV, mem. 3.) Cultura națională. București, 1928.
- PONTBRIANT, D. RAOUL DE PONTBRIANT. *Dicționar româno-frances*. București-Göttingen-Paris, 1862.
- PRESA NOASTRĂ. *Presa noastră*. Revistă lunară a Uniunii ziariștilor din Republica Socialistă România. București. Anul I (1956) ș.u.
- PRODAN-BUIA, F. I. I. PRODAN — AL. BUIA. *Flora mică ilustrată a Republicii Populare Române*. [București, 1961.]
- REV. CRIT. *Revista critică literară*. Iași. Anul I (1893) ș.u.
- RL. *România liberă*. Cotidian politic de informație, reportaj și comentariu. București. Anul I (1952) ș.u.
- SADOVEANU, O. I—XVIII. MIHAIL SADOVEANU. *Opere*. Vol. I—XVIII. Editura de stat pentru literatură și artă. București, 1954—1959.
- SCÎNTEIA. *Scînteia*. Organ al Comitetului Central al Partidului Comunist Român. [București.] Anul I (1952) ș.u.
- SCL. *Studii și cercelări lingvistice*. Academia Republicii Socialiste România. Institutul de lingvistică din București. Anul I (1950) ș.u.
- SCRIBAN, D. AUGUST SCRIBAN. *Dicționarul limbii românești* (Etimologii, înțelesuri, exemple, citațiuni, arhalzme, neologizme, provincializme). Edițiunea Intlia. Institutul de arte grafice Presa bună. Iași, 1939.
- SECOLUL 20. *Secolul 20*. Revistă de literatură universală editată de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România. București.
- SEVASTOS, N. ELENA SEVASTOS. *Nunta la români*. Studiu istorico-etnografic-comparativ. Tipografia Carol Göbl. București, 1889.
- SMFC I—IV. *Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*. Academia Republicii Socialiste România. Institutul de lingvistică din București. Vol. I, 1959; vol. al II-lea, 1960; vol. al III-lea, 1962; vol. al IV-lea, 1967.
- SPORTUL POPULAR. *Sportul popular*. Organ al Uniunii de Cultură Fizică și Sport din R. P. Română. București. Anul I (1945) ș.u.
- ȘĂINEANU, D. LAZĂR ȘĂINEANU. *Dicționar universal al limbei române*. A opta edițiune. Editura Scrisul românesc. Cralova.

- ŞEZ.** Şezătoarea. Revistă pentru literatură şi tradiţiuni populare. Fălticeni. Anul I (1892) ş.u.
- TDRG** H. TIKTIN. *Rumänisch-deutsches Wörterbuch (Dicţionar român-german)*. Band I, 1903 ; II, 1911 ; III, 1924. Staatsdruckerei, Bukarest.
- TILR** Academia Republicii Populare Române. *Istoria limbii române*. Vol. I. *Limba latină*. Editura Academiei: Bucureşti, 1965.
- UDRESCU, GL.** D. UDRESCU. *Glosar regional Argeş*. Editura Academiei Republicii Socialiste România. Bucureşti, 1967.
- URICARIUL I—XXV** THEODOR CODRESCU. *Uricariul cuprinzelor de hriscare, anafscare şi alte acte din sula a XV—XIX, atingătoare de Moldova*. Sub redacţiunea d-sale ... Vol. I—XXV. Iaşi, 1852—1895.
- URSU, T.** N. A. URSU. *Formarea terminologiei ştiinţifice româneşti*. Editura ştiinţifică. Bucureşti, 1962.
- VACANŢE ÎNSORITE** *Vacanţe însorite*. Foaie locală pe litoral.
- VEAC NOU** *Veac nou*. Organ al Consiliului General A.R.L.U.S. Bucureşti. Anul I (1945) ş.u.
- VICIU, GL.** ALEXIU VICIU. *Glosar de cuvinte dialectale din graiul viu al poporului român din Ardeal*. Adunate şi explicate de ... (Extras din Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXIX. Memoriile Secţ. literare.) Carol Göbl. Bucureşti, 1906.
- V.Ş.** *Viaţa şantierelor*. Organ al Comitetului de Partid şi al Consiliului sindicatelor din întreprinderile de construcţii ale Consiliului popular al municipiului Bucureşti.

LISTA ABREVIERILOR

a. = anul
adj. = adjectiv
alb. = albanez
bg. = bulgar
cf. = confer
com. = comunicat
cp. = compară
engl. = englez
ex. = exemplu
f. = feminin
fig. = figurat
fr. = francez
gen. = genitiv
germ. = german
gr. = grecesc
h. = harta
ind. = industria

interj. = interjecție
it. = italian
inv. = învechit
lat. = latinesc
m. = masculin
magh. = maghiar
n. = neutru
pl. = plural
pol. = polonez
rus. = rusesc
s. = substantiv
scr. = sirbo-croat
sl. = slav
s.v. = sub voce
ucr. = ucrainean
v. = vezi
vsl. = vechi slav

INDICELE VOLUMELOR I - V¹

A

AFIXE ȘI ELEMENTE DE COMPUNERE²

<i>a</i> ₁ (<i><ad-</i>) 209, 212, 251, 259; II 3 - 15, 62; III 3; IV 8; V 6	<i>-al</i> 125, 126; II 144, 181, 183, 190, 192; III 106, 111, 215; IV 7, 8, 96, 98, 106
<i>a</i> ₂ (privativ) II 3; IV 12, 13	<i>-ală</i> 226; II 129, 130, 151, 160, 171, 172, 175-178
<i>-ă</i> (verbal) 4, 208, 210, 211, 239; II 183; III 109, 110, 111; IV 8, 109, 118, 283, 284, 288	<i>-almente</i> II 192
<i>-a</i> ₁ (substantival) 137 - 138, 140, 141, 142, 143; IV 51	<i>-alnic</i> IV 89, 189
<i>-a</i> ₂ (adverbial) II 11	<i>-alui</i> IV 126, 131, 133
<i>ab-</i> III 4, 5, 6 - 7, 18, 23	<i>-amă</i> III 42, 44, 56
<i>-abil</i> 94 - 96, 99; III 101, 106	<i>-ame</i> 65 - 67, 75, 222; III 48, 56, 64, 66
<i>-abilitate</i> 97	<i>-ament</i> V 52, 53
<i>abs-</i> III 6 - 7	<i>-amente</i> II 147, 191 - 192
<i>-ac</i> II 220; IV 184, 192, 193; V 41, 43	<i>-an</i> 125, 126; II 93 - 100, 216 - 218, 220, 221, 222, 223; III 106; IV 98, 165, 166, 169, 170, 180, 181, 192, 193; V 42, 43
<i>-ache</i> III 119, 127; V 41	<i>-ană</i> II 98, 99
<i>-achi</i> III 120	<i>-angiu</i> V 18
<i>-achie</i> III 120	<i>-anie</i> 222 - 223, 228, 237, 259; II 101 - 106, 134, 137, 138; III 48, 184, 196; IV 184, 192, 193, 285
<i>-aci</i> II 172; IV 40, 200, 202, 204, 205	<i>-ant</i> II 107 - 113, 114, 115, 116; III 106, 129 - 130, 141; IV, 7, 106-109; V 18-21, 22, 30
<i>ad-</i> II 4;	<i>ante-</i> 14, 15; II 17 - 23, 36; III 3; IV 27
<i>-adă</i> IV 76	<i>-ante</i> III 134
<i>-agist</i> V 18	<i>anti-</i> II 17 - 23; III 3, 25; IV 18, 26, 27
<i>-ăgiu</i> 51 - 54, 59, 60	
<i>-agiu</i> IV 187, 193; V 18, 26	
<i>agri-</i> 178	
<i>-aie</i> III 42, 44, 48, 54 - 55, 64, 66, 106; IV 166	
<i>-aj</i> 51 - 64; IV 286	

¹ Cifrele arabe indică pagini, iar cifrele romane, care le precedă, volume. Cifrele arabe neprecedate de cifre romane reprezintă trimiteri la volumul I.

² Indicele înregistrează separat diferitele variante și compuse ale unui afix sau element de compunere.

-antia III 134
 -antixa IV 109
 antr- III 28
 -anță II 107, 113 — 116; III 129 — 130, 141
 -ar 71, 77 — 80, 82 — 84, 117, 118, 120, 125, 223 — 224, 247; II 120, 123, 144, 172, 179, 180, 181, 182, 183, 190, 191, 209; III 48, 60, 64, 66, 111, 143 — 154, 165, 167, 185; IV 7, 71, 96, 99, 165 — 170, 175 — 176, 185, 193, 196, 202, 204, 205; V 18 — 30
 -arcă V 42
 -ard II 117 — 123; IV 178 — 179, 193
 -are 57; II 106, 115; IV 283 — 289, 294, 295, 298, 300
 -areș IV 187
 -arhi- 29 — 31, 36, 42, 48, 49, 50, 252; III 25
 -aria II 190
 -arime 71
 -arisi III 99, 103, 109 — 111, 113, 116; IV 115, 117, 132, 134
 -arișă IV 185, 192, 193
 -ari(u) 78, 117, 118, 120, 223
 -ariă, -aria IV 96
 -arlă V 39, 42, 43
 -arnic IV 189
 -aru IV 64
 -asi III 99, 103
 -astru IV 178, 179, 193
 -aș 53, 63, 77 — 80, 82 — 84, 204, 211, 224; II 214; V 18 — 24, 26, 27, 29, 30, 41
 -aștină III 49 — 50
 -at 56; II 45, 46, 113, 144, 160; III 106, 165; IV 7, 290 — 293, 295
 -atec IV 44
 -atic 51; IV 90, 107, 185, 193
 -ativ II 112; IV 100, 101, 105, 106, 107
 -atoare III 177
 -ator III 177; V 20, 28, 29
 -atol- 166 — 167
 -atură III 187 — 196
 -afă 232
 -afie 56; II 115; III 101; IV 100, 286
 -auto- 173; V 70
 -aver, -averă IV 96
 -ă₁ f. II 98, 220, 221, 224
 -ă₂ (verbal) 239
 -ăci II 159; IV 73, 39, 41, 44, 45, 135, 136

-ăcios II 125; IV 40
 -ăciune 56
 -ăi II 159; IV 61, 62, 117 — 122, 132, 135, 209, 210, 211, 219, 220, 225, 226, 231, 233
 -ăle V 41, 43
 -ăllă II 159, 176
 -ăldu II 178; IV 186
 -ăli IV 115, 117, 132, 229, 231
 -ăloancă IV 181
 -ălog IV 189
 -ălui III 100; IV 117, 118, 126, 129 — 133, 138, 229, 231
 -ăluire IV 289
 -ălușă IV 147
 -ămtnt III 180, 195; V 50
 -ăna IV 228
 -ăni II 159; IV 218, 219, 226 — 228, 231 — 232
 -ănoi V 41
 -ăraie III 46, 48, 55, 64, 66, 74, 166; IV 181, 189, 192, 193
 -ărea IV 63
 -ăreață III 50, 51; 52, 66
 -ăret III 48, 60, 63, 64, 66, 85
 -ăreș II 127, 128; IV 90, 187
 -ări IV 40, 121, 199, 210, 212, 226, 229, 231, 294
 -ărie 71, 72, 73; III 45, 46, 48, 52, 53 — 54, 64, 66, 67, 72, 163, 165 — 168, 171 — 174; IV 69, 70, 72 — 73, 76 — 78, 79, 181, 189, 192, 193, 199
 -ărime 71 — 73; III 48, 57 — 58, 64, 66, 79, 171
 -ăriș III 48, 62, 64, 66, 84
 -ăriște III 48, 60, 64, 66, 67, 68, 81
 -ărit III 48, 63 — 66, 87, 168, 171, 174; IV 294
 -ărlan V 39
 -ărlă V 39, 43
 -ărleci V 40
 -ăruș IV 126, 134, 135, 138
 -ăși IV 121
 -ășui IV 121, 126, 138
 -ăt 225; III 63, 156
 -ăt- IV 44, 135, 136
 -ătate 74, 204, 211, 224 — 225, 236; III 58, 64, 66 — 68, 79, 168, 172, 173

-ălăci IV 43, 136
 -ălări IV 136
 -ăliv IV 166
 -ătoare III 175, 186
 -ălor III 180
 -ălui IV 126, 135, 136, 138
 -ătură 249; II 106, 211; III 50 — 51, 66, 162, 163, 180, 187 — 196; IV 190
 -ături IV 136
 -ăţenie II 103
 -ăţi IV 229, 231
 -ăţie III 165
 -ăţiv IV 106
 -ău II 99, 160, 202; IV 165, 166, 169, 180, 186, 192, 193, 202, 203; V 41, 43
 -ăuş II 202; IV 190
 -ăuşi IV 145
 -ăzui IV 126, 138
 -baş- 29, 31 — 32, 50
 -başa 31
 -bel 91
 -bil 85, 88 — 89; II 190, 191; III 132, 215, 216; IV 7, 8, 9, 13, 14, 96
 -bilu 92
 blago- 161 — 162
 bogo- 161
 -ca 138, 140, 141, 142
 -că II 98, 220 — 221, 224; V 41, 46
 -cea IV 49, 63, 186
 -ci IV 37, 45, 136
 cine- V 65—79
 -cioară 225
 -cior 225, 226
 -cios II 125 — 128, 160; III 97; IV 186, 193
 circon- III 25
 circum- III 4, 5, 7 — 8, 19, 20;
 cis- III 5, 8, 18, 20
 -ciune 204, 211, 239 — 240, 259; III 169, 172; IV 96; V 48
 co- II 25, 26, 27, 29, 31, 35
 com- II 25, 29, 35
 con- II 25 — 36, 62; III 3, 4, 18; IV 8; V 6, 55
 contra- II 21; III 3, 4, 18; IV 27
 cu- II 25 — 27, 36; V 6
 cum- 25, 27, 36
 -cuş IV 147
 -cuşă IV 146

dă- IV 33
 dăş- IV 33
 de- III 4, 26; V 5
 des- 21, 24, 28, 209, 212, 241, 251, 252 — 253, 259; II 55, 63; III 3, 18, 19, 20, 23, 24; IV 12, 33; V 5, 6, 7
 dez- 209; V 12
 dia- III 15
 dis- III 5, 8 — 9, 19, 20, 23, 24, 25
 do- IV 31, 33 — 36; V 12
 e- III 9 — 11
 -e (adverbial) 231; II 141;
 -e (= -ea) IV 50
 -eă(f. lui-el) 227—228; II 171; IV 47—68, 166, 183
 -ea II 160, 186, 192, 193; IV 47 — 68; V 41, 43
 -eac IV 64
 -eag IV 64
 -eală 56, 74, 75, 204, 211, 226 — 227, 236, 239, 251, 259; II 129—138, 160, 162, 168, 171, 176, 177, 178; III 43, 44, 48 — 49, 64, 66, 67, 68, 160, 161, 169, 184, 193, 194; IV 190, 193
 -ean 80, 227; II 97, 98, 214, 215, 216 — 217, 218, 220, 221, 222, 223; III 106, 111; IV 64, 98; V 18
 -eanca 142
 -eancă 227
 -eanin 227
 -eanu 138, 139, 140; IV 52, 58, 59, 60, 61, 68
 -easa 137, 138 — 139, 140, 141, 142
 -easă 208, 211
 -ească 229
 -eaşte 231
 -eaşă 232; III 48, 51 — 52, 64, 66, 70; V 41
 -eaşe 232
 -ec IV 64
 -ecea IV 63, 64
 -eci IV 41
 -éci V 41
 -eciu IV 64
 -edenie II 103; III 55 — 56
 -efia III 99, 102, 103, 110
 -efica III 99, 102, 103, 110
 -ega IV 121, 122
 -egea IV 63, 64
 -ei IV 219, 225
 -eică III 185

- (e/i)olă V 58
 -el 208, 211, 227 — 228, 259; II 99, 202;
 III 125; IV 64, 165, 166, 169, 183, 193
 -el - II 216
 -elea IV 63, 64
 electro - 173; V 76
 -eli II 178; IV 117
 -eliște III 58
 -elnic IV 89, 189
 -elui IV 126, 129, 131, 133
 -eluș II 202
 -elușă IV 147
 -ement V 52, 53
 -emint V 50
 -encea IV 63
 -encu IV 64
 -enea IV 63
 energo- V 76
 -eni IV 226, 227
 -enie, 74, 75, 205, 211, 223, 228 — 229, 239,
 259; II 101 — 106, 134, 137, 138;
 III 55 — 56, 64, 66, 68, 75, 169, 170, 184,
 196; IV 184, 193
 -ent II 107 — 113; III 129 — 141; IV 7, 8, 106, 108
 -ente III 132, 134 — 135, 137, 138, 141
 -entia III 134 — 135, 137, 138, 141
 -entie III 137
 -ență II 107, 113 — 116; III 129 — 141; IV 8
 epi - III 5, 11, 18, 20
 -er₁ (= -ar) 78, 81, 144; IV 71; V 18 — 21,
 25, 26, 27, 30, 53
 -er₂ (neologic) 120; III 106; V 18, 25, 26, 27
 -ere II 115; IV 284
 -eri IV 228 — 229
 -erie III 166; IV 69 — 79
 -erisi III 99, 103, 109
 -eriu 78, 118
 -ernic IV 89
 -eros 243
 -erui IV 126, 134
 es - III 9
 -esc 101, 104, 105, 106, 107, 114, 115, 116,
 204, 211, 229 — 231, 259; II 139, 140, 141,
 221 — 222, 224; III 215; IV 98
 -escu 138, 139, 140, 142, 143; III 125; IV
 58, 59, 60, 61, 68
 -esi III 99, 103
 -eș 80; IV 187, 193
 -eșlea IV 63
 -ește 107, 231; II 139 — 147
 -et₁ (colectiv) 74; III 45, 48, 61, 62, 64, 65,
 66, 84
 -et 225; III 48, 63, 64, 66, 86, 155 — 162,
 184, 195
 -et₂ (= -at) IV 291
 -et₃ (neologic) IV 84, 85
 -etă IV 81 — 86
 -ele 231, 259; IV 64, 165, 166, 169, 190, 193
 -elea IV 63
 -elenie III 55
 -etoare III 175, 176, 180, 181
 -etură 249; III 187 — 196
 -eț 204, 211, 232; II 172; III 165; IV 187,
 193; V 41
 -efe 204, 211, 232; III 169
 -efiv IV 100
 -ez II 213, 215, 218 — 219, 220, 221, 222, 223
 -eza IV 230, 231
 -eză II 99
 -ezui IV 126
 ex - III 5, 9 — 11, 19, 20, 23, 24
 extra - 29, 41 — 42, 48, 49, 50; III 3, 25; V
 6, 7, 79
 -fia III 99
 -fica III 99, 100, 102, 110; IV 117, 121, 122,
 132, 288, 296
 -ficare IV 286, 287
 -fsi III 103
 -gerie IV 72
 -gi IV 41
 -giu III 109, 110, 111; IV 72, 73, 187, 192, 201,
 202; V 18 — 21, 22 — 28, 30
 hiper - 29, 42 — 43, 48, 49, 50; III 3, 4; V 7, 79
 hipo - III 5, 11 — 12, 15, 18, 20; V 79
 -i₁ (= in -) IV 6
 -i₂ (slav) 221
 -i 4, 208, 210, 211, 221, 239, 247; II 130;
 IV 38, 40, 118, 196, 202, 203, 206, 209, 210,
 226, 231, 283
 -ia IV 51, 100
 -ial II 190
 -ială II 132; III 46
 -ian 125; II 213, 216, 217 — 218, 220, 221,
 222, 223; III 106; V 18, 19, 21, 22, 30

- ianu 138
 -iar 120; III 106, 144
 -iaște 231
 -ibil 94 — 97, 99; III 106
 ic 101, 105, 106, 107, 113, 114, 116, 228;
 II 99, 142, 143, 190, 191; III 132; IV 7,
 64, 98, 107, 193; V 41
 -ică 105; II 210; III 110, 111, 126; IV 146,
 183
 -ice IV 64
 -icea IV 63, 64, 146
 -icească 105
 -icel 228; II 210
 -icesc 101 — 116; II 142, 143
 -icește 104, 114; II 139, 142 — 147
 -ici II 160; IV 37, 40, 42, 121, 191
 -icios II 125; IV 40
 -iciu IV 64
 -iciune III 196
 -icuș IV 147
 -icușă IV 146
 -ie 71, 74, 126, 205, 211, 232 — 235, 239, 251,
 259; II 115, 172, 180 — 183, 194; III 48,
 52 — 53, 62, 66, 71, 163 — 174, 184, 185,
 195; IV 70, 71, 220; V 41, 43
 -ier 78, 81, 117 — 121; III 153; IV 7, 200,
 202, 204, 205; V 18 — 21, 22, 24, 26, 27, 29
 -ieră 119, 120
 -ieriu 118
 -ifia III 99, 102, 103, 110
 -ifica III 99 — 117
 -iguș II 202
 -ii IV 219, 220 — 225
 -il II 159, 176
 -ilă m. II 149 — 160, 170 — 178; IV 61 — 62,
 187 — 188, 192 — 193; V 44
 -ilă₁ f. II 149, 161 — 178; V 44, 45
 -ilă₂ f. II 149, 169 — 170
 -ilea II 160; IV 63
 -ilică II 169
 -ilici II 160
 -ilișă II 160, 161, 169
 -iluc II 160
 -ilucă II 160
 -ilui IV 126, 131, 133
 -ilușă II 169
 im- IV 6
 -ime 65, 67 — 75, 205, 211, 222, 235 — 236;
 III 45, 47, 48, 56 — 57, 64, 66, 67, 76,
 168, 169, 172, 173
 -iment V 52, 53
 -imnt V 50
 in-₁(negativ) 94; II 21; III 20; IV 3 — 14;
 V 6
 in-₂(= tn-) II 37, 40 — 42
 -in 221; II 164, 172, 216, 220, 222; IV 64
 -ina 139, 141, 142, 143
 -ină IV 228
 -ină II 164; III 48, 49, 64, 66, 68; IV 64,
 191; V 46
 -inctos II 125
 -inea IV 63, 64
 infra- III 5, 12, 20; V 76
 -ini IV 121, 226, 227
 -inte III 132, 135 — 141
 inter- III 4, 25, 27 — 30, 34 — 39
 intra -V 79
 -ință 74, 205, 211, 222, 236 — 237; II 115, 134,
 137; III 133 — 141, 184, 194, 195
 -ioară IV 183
 -ion 126; II 179 — 184; III 99
 -iona II 183; III 99, 103, 110
 -ional III 106, 111
 -ionar II 183
 -ione II 179
 -ioner II 183
 -ior 226; IV 165, 166, 169
 -ios II 125, 129
 -iot II 219, 220, 222
 ipo- III 11 — 12, 18
 -ipsi III 103, 109
 -treă V 38, 41, 43
 -ire II 106, 115; III 171; IV 283, 284, 289,
 290, 294, 295
 -iri IV 229
 -irlă V 39, 43, 45
 -irlea V 43
 -irui IV 115, 117, 121, 126, 131, 132, 133 —
 135, 138
 -isi 222, 237; III 99 — 117; IV 121, 188, 192,
 193, 196, 201, 202, 203, 209, 210, 212
 -ism 123 — 130; II 180, 183; III 169; IV
 109, 110, 188, 191, 193

- ist 120, 123 — 131, 170, 222, 237; II 112, 123, 179 — 183; IV 107, 108, 188, 193; V 18—21, 22, 24, 26—30
 -iș 74, 208, 211, 238; II 100, 147, 209, 211; III 44, 45, 48, 60 — 61, 64, 66, 67, 82, 172, 184, 185, 195
 -ișag 244
 -ișcă II 100; III 185
 -ișelea IV 63
 -ișoară 225
 -ișor 225, 226
 -ișle 74; III 45, 48, 58 — 60, 64, 66, 67, 80
 -iștină III 48, 49 — 50, 64, 66, 69
 -it II 45, 219, 220, 222; III 63—64, 65, 171; IV 290, 291, 293, 294, 295
 -itale 97; III 168; IV 8, 13, 109
 -ită 133 — 135
 -itiv IV 100
 -itoare III 175 — 186
 -itură 249; II 134, 136, 137; III 50 — 51, 160, 161, 162, 187 — 196; IV 190
 -iță 208, 211, 238 — 239; II 162, 163; III 125; V 46
 -iție IV 100
 -iu 239, 259; III 97; IV 96, 97 — 99
 -iune 126, 239 — 240; II 180, 181, 182, 183, 194; III 110, 111; IV 103
 -iv 221; II 112, 190, 191; IV 87 — 111
 -iver IV 96
 -ivism IV 110
 -ivitate IV 109
 -iviza IV 109, 110
 -ivu, -ivă IV 99
 -iza III 99 — 117; IV 8, 109, 110, 134, 196, 201, 202, 203, 206, 288, 296
 -izant I, 109
 -izare IV 286, 287
 -izativ V 109
 -izator IV 109
 -l 239
 -leea II 160; IV 63
 -li II 159; IV 61, 62, 120, 122, 220; V 45
 -lm- IV 41
 -ln- 21, 27, 28, 209 — 210, 212, 251, 253 — 254, 259; II 10, 15, 30, 34, 35, 37—63, 77; III 3, 19; IV 6, 37, 230; V 6, 7, 10, 13, 14, 15
 -lna IV 228
 -lni IV 226, 227
 -lntră- III 32
 -lntră- 14; II 82, 83; III 3, 27 — 34, 39
 -lntru- II 61, 62
 -lre V 41
 -lre - V 41
 -lrcă V 38, 41, 42, 43, 46
 -lreca V 38, 41, 42, 43
 -lrdă V 43
 -lrdău V 39, 42, 43
 -lre IV 289
 -lrl - V 41
 -lrlac V 39, 42, 43
 -lrlan V 39, 41, 42, 43
 -lrlaș V 39
 -lrlă II 160; V 39, 41—46
 -lrlăie V 39
 -lrlănoi V 39, 43
 -lrlău V 39, 42, 43
 -lrllea V 39, 42, 43
 -lrlleașă V 39
 -lrlleț V 39
 -lrlle V 39, 42—44
 -lrlloi V 39
 -lrlnă V 40, 42, 43, 46
 -lrlșă V 40, 42, 43
 -lrlșac V 39, 42, 43
 -lrlșache V 39
 -lrlșan V 39, 40, 42
 -lrlșă V 40, 42, 43, 46
 -lrlș 240, 259; II 209
 -lt IV 290, 293
 -lu IV 193
 -lea IV 49, 63
 -lean 227
 -leanin 227
 -li II 178; IV 117, 121, 122, 229
 -lic IV 189
 -liv IV 97
 -llc III 170, 171; IV 76, 189, 191, 192, 193
 -lui IV 117, 121, 126, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 138
 macro- V 78
 -man IV 191, 193
 maxi- V 78
 -ment V 47—55

-mente II 147, 185 — 198
 meta - III 5, 12 — 13, 15, 18, 19, 20
 micro 20 ; V 70, 78
 mini-V 70, 71—81
 minimo- V 78
 -mintre II 192; V 51, 54, 55
 -mintre II 192
 -mint 205, 211, 240; III 180, 185; IV 96; V
 47—55
 mono- 173
 multi- V 79
 na- V 9, 10, 12
 nă- V 9—15
 năz- V 12
 ne- 28, 94, 99, 210, 212, 255 — 256, 259;
 II 21, 43; III 3, 18; IV 5, 6, 9, 11, 12, 13; V
 5, 6, 7, 9, 13, 14, 15
 nea IV 49, 63
 neuro- V 76
 ni- V 12
 -ni IV 219, 225, 226 — 228, 231 — 232
 -nic 105, 205, 211, 240 — 243, 259; III 165,
 215; IV 38, 89, 189, 193, 199, 202, 204, 205
 -nicie III 165
 no- V 12
 o- 221; III 13
 -oagă IV 194
 -oala 137, 139 — 140, 141, 142, 143; IV 60
 -oala 137, 140, 141, 142
 -oală II 99, 220, 221, 224; III 97; IV
 181, 194
 -oale 140, 141; IV 166, 168, 181, 194
 -oară IV 183, 193
 -oare 244, 251; III 46, 48, 58, 64, 66, 67,
 79, 175 — 186, 194
 ob- III 5, 13, 18
 -obenie II 103
 -oc IV 64, 165, 166, 169, 181, 192, 193
 -oceă IV 63, 64
 -oci II 159; IV 37, 43, 44
 -ofica III 102
 -og IV 64, 169, 189, 192, 193
 -ogea IV 63, 64
 -oi (nominal) 138, 139, 140, 142, 243; II
 172; III 97; IV 165, 166, 168, 169, 170,
 171 — 174, 181, 193 ; V 39
 -ol (verbal) IV 121, 220 — 225

-olac IV 184
 olă I I 159, 176
 -olu 1 38, 139, 14, 142; IV 58, 59, 60, 68, 170
 -ol V 57—64
 -ola V 63
 -olan IV 180
 -olea II 160, 177; IV 63, 64, 186
 -olui IV 126, 131, 133
 -om 133 — 135
 -on 126
 -ona II 183, 184; III 99 — 117
 -onal 125; II 183; IV 107
 -onar II 183
 -oni IV 226, 227
 -onism 125, 126; II 183
 -onist 125, 126; II 183; IV 107; V 18
 -oniu 206, 211
 -or II 112; IV 193, 202, 203; V 18—21, 22,
 24, 27—30
 -ori IV 132, 229
 -orist V 27
 -oriu, -oară IV 96
 -os 91, 206, 211, 243, 259; II 125, 127, 128,
 147, 190, 191; III 215, 265; IV 7, 98, 107,
 189, 192, 193
 -osi III 99, 103, 109; IV 121, 230, 231
 -oste 221
 -oşa IV 121, 132
 -oşenie III 103
 -olar V 18
 -olă IV 64
 -olcă IV 190, 192, 193
 -olea IV 63
 -olei IV 183, 193
 -oli IV 229, 231
 -olină IV 191
 -ovan IV 180
 -ovenie II 103
 -ovi IV 210, 212
 -oză 133 — 135
 par- III 4, 5, 13 — 14, 15, 18; IV 18
 para- IV 15 — 21
 pen- III 14, 18, 20
 per- II 77; III 5, 14 — 15, 18, 20, 23, 25
 peri- III 5, 15, 18, 20
 pluri- V 79

- poli-* V 79
port- 163
post- III 16, 19, 20, 22
pră- 5, 6
pre- 5 — 16, 210 — 211, 212, 256—257;
 II 21, 63; III 3, 4, 18, 19, 25, 34; IV 27,
 29; V 6, 55
prea- 6, 15, 23, 28, 29, 32 — 36, 39, 41, 49,
 50, 211, 212, 256 — 257, 259; II 85
preo- 10; IV 29
pri- 5 — 6
pro- 5, 6, 10, 221; II 77; III 4; IV 23 — 30,
 35, 36; V 12
-psi III 99, 103
psiho- V 76
-r- V 37
radio- V 76
ră- 258; II 67 — 70
răs- 14, 15, 17 — 28, 29, 36 — 39, 40, 41,
 49, 50, 258; II 58, 69, 70, 74, 75, 78; III
 3, 18; IV 20, 33; V 7
răz- 29, 36 — 39, 49, 50, 211, 212, 257 —
 258; II 85; V 6, 7
-rc- V 37, 38
-rd- V 37, 39
re- 14, 16, 17, 21, 24, 26, 28; II 33, 63, 67 —
 78; III 3, 4, 25; IV 29, 283; V 5, 6, 7
res- 24
retro- III 5, 16 — 17, 19, 20
-rg- V 37, 38
-rl- V 36, 44
-rn- V 37, 40
-rs- V 37
-rș- V 40
-rt- V 37
-rț- V 37, 40
s- 258; III 3, 9; V 7, 12
-s IV 292 — 293
sim- III 5, 17, 18, 20
sin- III 17
stră- 28, 29, 36, 39 — 41, 49, 50, 211, 212,
 258; II 79 — 85, 89, 91; III 3, 18, 34;
 V 6, 7
su- III 24
sub- III 3, 18, 24, 26; IV 27; V 6, 7
super- 29, 30, 43 — 44, 45, 46, 48, 49, 50;
 III 3; V 6
supra- 29, 31, 36, 43, 44 — 46, 48, 49, 50;
 II 36; III 3, 4, 18, 24; IV 27; V 6, 7
sur- 45; III 4, 5, 17 — 18, 24
-sură 249; III 187 — 196
sus- III 5, 24
-șig 206, 211
-șoară 225
-șor 208, 211, 225, 226, 259; IV 64
-șorea IV 63
-șug 244; III 170
-tate III 48; IV 109
-tea IV 63
tele- V 70—76
termo- V 76
-tiv IV 96, 100
-toare 206, 244 — 247, 251; III 175 — 186;
 IV 166
-tor 89, 90, 99, 125, 206, 237, 244 — 247,
 259; II 112, 127; III 153, 165, 167, 179,
 180, 185, 186, 201; IV 90, 106, 108, 109, 165,
 166, 169, 191, 199, 202, 204, 205, 268; V
 18—22, 25—30
-toriu 88, 89, 206, 207, 211, 212, 244; IV 99
-toriza IV 109
-tornic IV 89
trans- 14; II 85, 87 — 92; III 3, 4; V 7
-tric III 132
-trice III 132
-tură III 48, 50 — 51, 64, 66, 67, 69, 180,
 187; IV 190, 192, 193, 304
-ție III 132; IV 100, 101
-țiu IV 96
-ți(un)e V 48
-țiv IV 100
-u- 208, 209, 211, 247 — 248, 259
-ua IV 114, 121
-ual II 190; IV 107
-ubil 94
-uc II 100
-ucă IV 146
-ucea IV 63
-uci IV 37, 41, 43
-ucu IV 64
-ui (nominal) II 202; IV 64
-ui (verbal) III 100; IV 113 — 142, 209,
 210, 211, 220
-uia IV 63

- uinea IV 63, 64
- uire IV 289
- uiuș II 202
- ul 141
- ulă II 149, 171, 177
- ulea II 160, 177; IV 63, 64
- uleasa 141
- ulecea IV 63
- ulef IV 64, 183
- ulică IV 183
- ulie IV 183, 193
- uliță IV 183
- ultra- 29, 31, 36, 42, 43, 46 — 48, 49, 50;
II 36; III 3; V 7
- ului IV 115, 121, 126, 130, 131, 133
- uluș II 202
- ulușă IV 147
- un IV 64
- una IV 228
- unea IV 53, 64
- une 239
- uni- 79
- uni IV 226, 227
- ura II 84; IV 121, 229, 231
- ură 207, 211, 237, 249 — 251, 259; III 43,
48, 50, 64, 66, 67, 69, 180, 184, 187—196;
IV 190
- ură 157; IV 64
- urea IV 63, 64
- uri IV 229, 304
- uros 243
- urui IV 126, 134, 135, 138
- uruș II 202
- uruș IV 147
- uș(ă) II 100, 199 — 212; III 185; IV 64,
200, 202, 204, 205; V 18
- ușcă II 100, 200; IV 116, 183, 193
- ușlea IV 63, 64
- ușor 226; III 126; IV 183
- ut IV 290, 292, 293
- utoare III 181
- utură 249
- uț(ă) 251, 259; II 210; III 165; IV 143 —
161, 183, 193
- uțu IV 145
- uzui IV 126
- ver 91
- vi II 216
- vice- III 3
- vsi III 103
- ză IV 31 — 33, 35, 36; V 12
- zui IV 121, 126, 138
- xi III 99, 103

B

CUVINTE¹

- a II 6, 7, 15
 abager IV 72
 abagerie III 166; IV 72, 73
 abagiu V 24
 abajur 163
 abandona IV 296
 abataj 56, 57
 abătătoare III 182
 abces 135; III 6
 abcherțui IV 118
 abdica III 6; IV 296
 abduce III 7
 aberant IV 106
 aberativ IV 99, 104, 106
 abia II 5
 abieluța IV 159
 abieluță IV 145
 abil 95
 abisinian II 217
 abiturient III 131
 abituriente III 135
 abjura III 7
 ablega III 7
 abnegație III 7
 aboliționism 126
 aboliționist II 180
 abonament V 52, 53
- aborda 56; II 8, 9
 abordaaj 56, 57
 abordare 57
 abrazare IV 310
 abrevia IV 284
 abreviere IV 284
 abricțali IV 118
 abricțalui IV 118, 127
 abricțui IV 116, 118
 abrupt III 7
 absentă III 6; 133
 absență III 134
 absolutamente II 189, 194
 absolutisto-politist 171, 185
 absolutiza III 108
 absolutiminte II 194
 absolvent II 110; III 131, 210
 absolență II 115
 absolvi III 6
 absolvire II 115
 absorba III 4
 absorbant II 108, 110, 111
 absorbi III 4, 7
 absorbitiv IV 93
 abstinentă III 134
 abstinență III 6, 133, 134
 abstiniță III 133, 134
- abstract III 6, 204, 211
 abstractiza III 103, 114, 115;
 IV 296
 abstracție III 6
 abstrage III 7, 18, 20, 115
 abțigui IV 116
 abține III 4, 7, 23
 abunda IV 296
 abundanț II 109
 abundanță II 114, 115
 abundativ IV 92
 abundent II 108, 112, 114;
 III 130
 abundență II 114, 115; III 130
 aburind, -ă IV 265
 aburitor textile V 22
 aburitor plută V 22
 abusivamente II 186, 191, 194
 abzițui IV 118
 ac 202
 acadea 79
 acadelar 79
 academic III 132
 academiza III 108
 acalmie II 7
 acar 79
 acasă II 7, 11, 13, 15; III 3

¹ Prezentul indice nu cuprinde cuvintele din listele alfabetice date ca anexe la următoarele articole:

Florența Sădeanu, *Sufixe colective din limba română cu specială privire asupra repartiției lor*, vol. al III-lea, p. 68—87;

Ioana Diaconescu, *Substantivizarea adjectivului în limba română*, vol. al III-lea, p. 218—276;

Eleonora Popa, *Sufixe morfonale pentru formarea masculinului*, vol. al IV-lea, p. 171—176.

Elena Ciobanu, *Unele aspecte ale formării numelor de meserii cu sufixe în limba română contemporană*, vol. al V-lea, p. 31—35.

- acatister III 148
 accelera II 8
 acceptabil 95
 accident III 133
 accidentalmente II 190, 194
 ac de cusut 195
 ac de macaz 195
 acest 151
 acetifica IV 296
 acetilare IV 318
 achindie II 12, 14, 15
 achita II 7, 9
 achizitiv IV 104
 achiziție II 182
 achiziționa II 181, 182; III 103, 114
 acid azotic 194
 acid carbonic 194
 acid clorhidric IV 239, 246, 248, 249
 acid hipoazotic III 12
 acidifica III 107, 110, 114; IV 288
 acidificare IV 288, 318
 acidizare IV 288, 310
 acid metafosforic III 13
 acidol V 63
 acidoză 135
 acid sulfuric 194
 acidula III 114; IV 288
 acidulare IV 288
 acidulat IV 282
 acilare IV 318
 aciola IV 297
 aciuotoriu 206
 aciuța IV 145
 aclama II 8; IV 296
 aclimatiza IV 290, 296
 aclimatizare IV 290
 aclimatizare IV 290, 316
 acomodabil 95
 acompaniament V 53
 acompaniare IV 284
 acoperământ 205, 240; III 185; V 47, 51
 (a)coperământ V 51
 acoperi 209, 251; II 9
 (a)coperământ 240; V 50
 acoperit IV 301
 acoperitoare III 176, 185
 acoperitor 206
 acoperitor metale V 22
 acoperitor plăci cu seleniu V 22
 acord 171
 acorda II 8
 acordant II 108, 110, 112
 acordist II 112
 acostament V 53
 acrotală II 134
 acredita II 8, 9, 15
 acrescământ V 50
 acricos II 127
 acrima 67; III 57
 acromatism 126
 acru-dulce 168, 186
 acruț IV 157
 activ IV 88, 98, 99
 activa III 116
 activist 127
 activa III 116
 actoraș IV 183
 actoricesc 111, 116
 actualiza IV 296
 actualmente II 187, 188, 192, 194
 acționa II 180, 182; III 110
 acționar 78
 acțiune II 182
 acufunda II 9, 14
 aculma II 10, 14, 15
 acumnic IV 89
 acumula II 8 9
 acuplaj 57
 acurge II 13
 acuza IV 296
 acuzabil 95
 acuzativ IV 104
 acvaduct 168
 acvaforte 163
 acvilă de stîncă IV 248
 adagiu 53
 Adamache III 124
 Adamachi III 124
 adaoge IV 291
 adaos IV 281, 291, 293, 298, 309
 adapta II 8
 adaptabil 95
 adaptativ IV 104, 105
 A.D.A.S. 173
 adăpa II 4, 13
 adăpare IV 306
 adăpat IV 306
 adăpost 153, 154; II 5
 adăposteală 154
 adăposti 154
 adăpostitură 249, 250; III 191, 196
 adăsta II 4
 adătui IV 116
 adăuga II 4
 adăugare IV 298, 309
 adăugat IV 291
 adăugi IV 291
 adăugit IV 291
 adecvat II 9
 ademeneală II 133, 134, 135
 ademenire II 135
 adept III 210
 adera II 8
 aderent II 108, 109, 111, 114
 aderență II 114, 115
 ades II 11, 13, 15
 adevăr 151, 153, 154, 215; II 5; III 208
 adevărat 154
 adeveri 154; II 27
 adeverie III 164, 172
 adeverință 154
 adeveritor 194
 adeveritură 249
 adiacent II 8
 adiaforisi IV 297
 adiere IV 284
 adietiv IV 87
 adineaori II 11
 adineaori II 14
 adins II 5

- adiționa III 115
 adînc III 204, 205, 210
 adîncătură 249, 250; III 190
 adîncime 70, 73
 adjacent(ă) III 133, 134
 adjudeca II 7, 13
 adjura II 8, 13
 administra II 8
 administrabil 95
 administraticesc 111
 administrație 109; III 132
 admira II 8
 admirabil 93
 adnota II 7, 13
 adoii II 11, 14, 15
 adolescent III 133
 adolescente III 133
 adolescință III 133
 adopta II 8, 9, 13
 adormi 16, 209; II 3, 5, 6, 15
 adormind, -ă IV 259
 adormit III 210
 adormita II 10, 13, 15
 adresa II 7
 adresant II 111
 adresare IV 297
 adresarisi III 103
 adresui IV 115
 aducătoare III 178
 aduce 209; II 3, 5, 6, 15;
 III 3
 adulter IV 296
 adultera IV 296
 adumbră II 13
 adumbri II 13
 aduna II 5, 13, 62; III 115
 adunare III 191; IV 305
 adunat 218; IV 305
 Adunații Teiului 160, 178
 adunătură 44, 50, 51; III 191;
 IV 190, 192
 adunrătoriu 206
 adunrătură 207
 adupleca II 10, 14, 62
 adus IV 293
 adusătură II 51
 adverb II 9
 adverbialmente II 193, 194
 advers II 8
 avocat II 8
 aera III 113, 116
 aeraj 61, 62
 aerare IV 306
 aerat IV 306
 aerice 115
 aerifica III 116
 aerisaj II 56, 62
 aerisi III 103, 109, 113, 116
 aeriza III 114, 116
 aerodrom 164
 aeromodel 148
 aeromodelism 126
 aeronavă 164
 aeroplan 164
 aerostatic 164
 afabil 93
 afacere II 12, 15
 afacerism IV 188
 afacerist IV 188
 afanisi IV 297
 afară II 5
 afect II 8
 afecta IV 296
 afecționa IV 296
 acțiune IV 296
 afemeiat III 279
 Afendache III 124
 Afendulea IV 63
 aferat II 7
 aferent II 7
 afecționamente II 187, 194
 afierosi IV 297
 afige II 7
 afilia II 8; IV 296
 afiliere IV 284
 afin II 8
 afina II 8, 9, 15
 afinaj 56
 afiniș III 60
 afirma II 8; IV 8
 afirmativ IV 104
 afirmativamente II 194
 afirmativ IV 92
 afiș II 8
 afișaj 56, 57
 afișard II 120, 121; IV 179
 afișare 57
 afișat IV 297
 afișetă IV 86
 afișier 119, 120
 afina II 10, 14, 15
 afla II 5
 aflaie 219; IV 307
 aflat IV 307
 aflătoriu 206
 afluent II 8
 aforismist 130
 african II 97, 98, 212
 afront II 8
 afuiere IV 310
 afuma 209; II 10, 15; V 6
 afumare IV 306
 afumătoare III 181
 afumega II 10, 14, 15
 a fund II 6
 afund 209, 215; II 6, 11, 13, 15
 afunda 209; II 62
 afundare IV 306
 afundat 220
 afundotore 206, 207
 afurca II 12, 15
 afurisanie II 103, 105
 afurisenie II 103, 105
 afurisi IV 297
 Agache III 124
 Agachi III 121, 124
 agădui II 10, 13
 agăța II 5
 agățătoare III 201
 ageamii III 279
 agent III 132
 agentură III 188
 ager III 216
 agerește II 141, 145
 ageri IV 297
 agerie III 168
 agerime 67; III 168
 Agerpes 184
 agest II 5
 agestri IV 118
 agestrui IV 118

aghent III 132
 aghesmui IV 118, 124
 aghezmui IV 123
 agitator III 185
 agiutătoriu 206
 agiutoriu 206
 aglomera II 8
 aglomerare 46; IV 246
 aglomerat 46; III 204
 agonie IV 296
 agoniseală III 48, 49
 agonisită 218; IV 280, 304
 agoniza III 107; IV 296
 agrava II 9, 15
 agrăi II 12, 15
 agrămădi II 10, 14, 62
 agrement V 52
 agrementare IV 288
 agret III 63
 agricultor 177
 agricultură 164, 177, 178
 agrigentin II 220
 agrigentinian II 216, 220
 Agrigoroaiei IV 171
 agrimensură 164
 agronomic 114
 agronomicesc 114
 agronomicește 114
 agronomie 200
 agrominim 164
 aguridă II 44, 51
 ahotnic III 211
 aiarladisi III 101
 aidoma II 11, 14
 aiepta II 3
 aiesmui IV 118
 aievea II 11, 14
 ainte II 3, 17
 ainte-născut 166
 aișor III 91
 aiureală II 131, 134
 aiurit III 210, 211
 ajunar 79
 ajunge 153; II 5; III 6
 ajuns IV 293
 ajusta II 8

ajustaj 57
 ajustare IV 306
 ajuta II 5
 ajutat IV 282
 ajutător 90
 ajutătorie 232, 234; III 172
 ajutătoriu 245
 ajutățiv IV 91, 93
 ajutorial IV 96
 ajutorie 232, 234; III 164, 172
 ajutorință III 136
 ajutor-maistru 172, 176
 ala-bala 159
 alambia IV 290
 alambica IV 290
 alarmant II 111
 alămărie III 53
 alămi IV 124
 alămui IV 118, 124
 alăpta II 12
 alăptat IV 281
 alătra II 9
 a lături II 6
 alături II 6, 11, 14, 15
 alăutaș 81
 alb III 206
 alban II 215
 albanez II 219
 albanezesc II 222
 albanezoaică II 221
 albastru III 204; IV 179
 albastru-deschis 171
 albastru-închis 171, 187
 albastru-liliachiu 171
 albastru-rinduniu 188
 albastru-verzui
 Albă ca Zăpada 154, 182;
 IV 246
 albăstreală II 132, 134, 135
 albăstrime 68, 69, 71; IV 42,
 56
 albăstrire II 135
 albăstriță III 91
 Albea IV 53
 albeală II 135, 137; III 193
 albertol V 60
 alb-gălbui IV 245

albici IV 40
 albicios II 126, 127; III 97
 albier 118; V 24
 albiliță II 169
 albime 68
 albinar IV 167
 albinărel III 91
 albinăret III 63
 albinărie III 171
 albinărima 71
 albinărit III 171
 albindă IV 265
 Albinea IV 53
 albinet III 62
 albinii IV 297
 albinoi IV 166, 169
 albinușă II 211
 albinuță II 211
 albire II 135
 albișoară III 91
 albitizare IV 310
 albitură II 137
 albiță III 91
 alboare III 175
 albol V 56, 58, 61, 64
 alb-trandafiriu 171, 186, 187
 Albu III 212
 alburii III 97
 albuț IV 157
 alb-verde 172
 alb-verzui IV 244
 alb-vioriu 171, 186
 alcaliniza III 108; IV 296
 alcalino-pământos 197, 198
 alcaloză 135
 alcătui IV 116
 alcătuită II 27
 alcăzui IV 136
 alchilare IV 318
 alcool V 58, 60, 61, 64
 alcool denaturat 195
 alcool etilic 194
 alcooliza IV 296
 alcool metilic 195
 aldămaș IV 130
 Aldea IV 58

aldui IV 115
 Aldulea IV 63
 Aleargă-Cale 179
 alectiv IV 94
 alega II 13, 15
 alegăului IV 128
 alegătură III 188
 alege II 5
 alegere II 211; IV 308
 alegoric 114
 alegoricesc 114
 alegoricește 114
 aleguș II 207, 211
 aleguș IV 148, 159
 alembicuire IV 290, 316
 alene II 7, 11, 14, 15
 alerga II 10, 15
 alergare III 184
 alergat III 184; IV 280
 alergătoare III 184, 194
 alergătoriu 245
 alergătură 249, 251; III 50,
 184, 187, 189, 194
 alergătiv IV 94
 alesător III 180
 alesătură III 188; V 54
 alesură III 188
 aleș II 6, 12, 14, 15
 alezaj 57
 Alexandrachi III 121
 alexandrin II 220; III 203
 Alexăndrie III 167
 alfabetar III 148
 alfabetiza IV 296
 algerian II 216, 217; III 212
 alia II 8
 aliaj 56, 58
 aliant II 113
 aliante II 113
 alianță 171
 aliat II 113
 alienat III 211
 aliere IV 284
 aliment V 47
 alimentare 46
 alimentat 46
 alina II 11, 15

alinătură III 189
 alinia II 12
 aliniere IV 284, 306
 alinta II 5
 alipi II 9, 14, 15
 alipui IV 116
 alitare IV 310
 alnico 200
 alocurea II 11, 14, 15
 alopatic 114
 alopaticesc 114
 aloxare IV 318
 alpinism 125, 126, 128
 alpinist 125, 127, 128
 alsacian 217
 alsăuire IV 289, 302, 316
 alternanță II 114, 115
 alternare II 115
 alternat IV 292
 alternativ IV 93, 95
 alternativamente II 194
 altimetru-radar 198
 altminteri II 186
 altoială II 135
 altoire II 135
 altorelief 163, 170, 181
 altramente II 188, 194
 altruist 127
 aluat II 5
 alumitare IV 310
 alunar(iu) 117; III 150
 aluneca II 9, 14
 alunele III 90
 alunga II 10
 aluniște III 59
 aluviona II 181
 aluvionar II 181
 aluzi II 11, 14, 15
 aluziv IV 99
 amabil 95
 amalgama III 116; IV 296
 amalgamiza III 116
 Amandachi III 124
 amant IV 270
 amar III 208, 210
 amarare IV 318

amarinizare IV 287, 310
 amăgeală II 132, 133, 135;
 III 182
 amăgelnic IV 189
 amăgire II 135; III 191, 192
 IV 306
 amăgit IV 306
 amăgitură III 191
 amănunt II 12, 14
 amărală II 132
 amărăcios II 127, 128
 amărăciune 239, 240
 amărăluță IV 156
 amărire IV 289
 amărit III 283
 amăritoriu 245
 amăruș II 205
 amăruță IV 158
 amăsurat II 12, 15
 ambala 56
 ambalaj 56, 57
 ambalator V 22, 26, 28
 ambalor V 26, 28
 ambiant II 114
 ambianță II 113, 114
 ambiție II 182; IV 296
 ambiționa II 182; III 110;
 IV 296
 ambițios III 279
 amborare IV 318
 ambreiere IV 284
 ambreiere IV 284
 ambulantism 126, 128
 ambulanță II 115
 ambulărit IV 294
 ambutisa IV 287
 ambutisare IV 287, 318
 ambutisator V 26
 ambutisor V 26
 amegiui IV 119
 amenaja II 8, 9, 15
 amenajament V 52
 amenajare IV 306
 amendament V 53
 amendement V 53
 amenința II 5
 amenințare IV 303, 307

amenințat IV 307
amenințală II 131
american II 97, 98, 216, 218, 223
americană II 221
americană II 220, 221
americaniza III 108
americano-englez 185
americăneze II 222
americuță IV 145, 156
amesteca II 10, 15
amestecare IV 307
amestecat IV 307
amestecătură II 211
amestecățiș III 61
amestecut II 207, 211
amețală II 132
amețală II 130, 171
amfiteatru 200
amiază II 6, 7, 13, 15
amiazănoapte 151
amiazăzi 151, 220; II 7
amicalmente II 190, 194
amicie III 173
amidonerie IV 74
amigdalită 134
amiji II 10, 14, 15
aminte 153; II 14, 15
amintire IV 303
amiroși II 9, 10, 14
amistuatoriu 206
amîna II 11, 14, 15
amnistiere IV 284
amonificare IV 318
amonitean 227
amoral II 3
amor propriu 169, 180
amortisment V 52, 53
amorți II 11; V 6
amper-oră 199
amplasament V 53
amplifica III 102, 103, 114
ampluare III 176, 178
amulet IV 83, 84
amuletă IV 82, 83
amuți 209; II 10, 11, 15, 62
amuțire IV 305
amuțit IV 305

amuza IV 296
Amzea IV 52
analfabetism 126, 128
analiza III 116; IV 296
anarhism 126
anarhist 127
anarți II 213
Anastasache III 121
anatematizi III 103
anatematiza III 101, 103
anatemiza III 103
anatomic 114
anatomicesc 114
anatomisire IV 309, 316
anatomist 127
anchetă IV 81
ancănșare IV 318
ancolare IV 310
ancoraj 56, 58, 61
ancrasare IV 288
andălui V 13
Andrea IV 55
Andrițoiu IV 171
Andronache III 121, 124
Andronachi III 124
Andrunachi III 121
Anea IV 56
anemic III 217
anestezic III 213
anevoie II 11, 14, 15
anevoită 237
anexionism 126
anexionist II 182
anexiune II 182
Anghelache III 120, 121, 123, 124
Anghilea IV 52, 55
Angheluș(a) II 206
Angheluță IV 154
anghirol V 63
anglo-american 185; II 223
anglo-bur 171; II 223
anglo-sovietic 171
anhidridă acetică 194
anhidridă carbonică 194
animalier 119, 121
animism 126

animist 127
aninărie III 172
aniniș III 172
aniniște III 59
anișor III 93
aniversa IV 287, 296
aniversare IV 287
aniversativ IV 104
anomalistic 115
anonimă III 203
anota II 10, 14, 62
anotimp 147, 168
anrobare IV 318
Antache III 124
antagonism 125
antebelic 14; III 22
antebrat II 18; III 3
antecalculație II 19
antecameră II 23
anteconștiente II 18
antecreștină II 23
antecrist II 23
antedata II 23
antedeviz II 19
antediluvian 14; II 18, 19, 23
antefialtic II 23
antegardă II 22
antehirst II 23
antemăsurătoare II 19
antemergător 14
antemeridial II 18
antemeridian 14; II 18, 19, 23
antemuri II 18
antenați II 18
antenă-cadru 198, 199
antenuptial 15; II 18
antepenultim II 19
antepiață II 19
antepileptic II 23
anteport II 18, 19
anteproiect II 18
anterioramente II 192, 194
antermiș II 23
antestatură II 18
antetren II 18, 19
antetrupia II 19
antevenire II 18

- antevorbitor II 19, 21
 anteziua 14
 anti II 20
 antiacid II 18
 antiaerian II 20
 antialcoolic II 20; III 215
 antianofeliene II 20
 anti-artă II 21
 Antiatlas II 19
 Antibalcani II 19
 antibiotic II 20; III 204, 215
 antiboreal II 19
 antic(ă) III 210
 anticabinet II 23
 anticamente II 191, 194
 anticameră II 23
 anticar II 20
 Anticaucaz II 19
 antichiza III 108, 114
 anticiclon II 20
 anticipativ IV 100, 104, 107
 anticivic II 18
 anticlerical II 20
 anticlor II 20
 anticonstituțional II 18
 anticorp II 20
 anticreștin(ă) II 18, 23
 Anticris II 19
 anticrist II 17
 anticritic II 18
 anticronism II 19
 anticurte II 23
 antidata II 23
 antiderapant II 19
 antidiluvian II 23
 antidinastic II 18, 19
 antidot II 17
 antiemetice II 18
 antiestetic II 21
 antifarmac II 17, 18
 antifascist III 217
 antifascistă III 217
 antifebric II 18
 antifeudal III 3
 antifilozofic II 18
 antifizic II 18
 antiflogistic II 18
 antifon II 17
 antifonar II 17
 antifricțiune II 20
 antihirț II 17
 antihristi II 17
 antilimperialist III 217
 antimbătrânitor II 20
 antilegal II 21
 Antiliban II 19
 antilogaritm II 20
 antimarxist III 217
 antimeridian II 23
 antimerie II 19
 antimonarhic II 18
 antimoral II 21
 antinatural II 21
 antineologismomanie II 20
 antinevralgie II 19, 20; III 205, 215
 antiom II 20
 antipaludic II 20
 antiparalel II 20, 21
 antiparastază II 19
 antipatiza III 108
 antipiretic III 215
 antipod II 18
 antipodal II 20
 antipoză II 19
 antipublic II 20
 antirabic II 20
 antireligios II 21
 antirevoluționar II 21
 antisciu II 19
 antisocial II 18
 antispasmodic II 18
 antispază II 19
 antistrofă II 19
 antișambră II 23
 antitanc II 20
 Antitaurus II 19
 antitermopsic II 19
 antitoxină II 20
 antitusiv IV 101
 antiuman II 21
 antiunionist II 18
 antiverminos II 18
 Antonachi III 121
 Antoneta IV 86
 antract III 28
 antrenament V 53
 antrepozit III 28
 antrepriză III 28
 antret IV 85
 antricot III 28
 antropoid III 207
 antropomorfism 126
 antropomorfist 127
 anți II 213
 anualmente II 190, 194
 anulabil 94
 anularisi III 109
 anume II 7, 11, 14, 15
 anușcînd II 11, 14, 15
 Anuța IV 154
 aorea II 11, 14, 15
 apaduc 168
 apa lui Labarraque 196
 aparat II 7
 aparataj 55, 61, 62
 aparat de comandă 193
 aparat de protecție 196
 aparat de racordare 196
 aparat de reglare 196
 aparat de reperaj 196
 aparat de respirație 196
 aparat de sudură 196
 aparat Kipp 196
 aparatură III 188
 apartament V 47, 49, 53
 apartamînt V 49
 aparte II 12
 aparține II 12; IV 296
 apa-trîndului 158, 178
 apă-albă 158
 apă de Colonia 196
 apă de Javel 196
 Apă de Leac 160
 apă-de-oase 158, 182
 apă-de-var 195
 apăducere 168
 apă grea 194
 apă neagră 158
 apă oxigenată 194
 apăra II 5

apărabil 99
 apăraie III 55, 166; IV 181
 apărare IV 306
 apăramint V 50, 55
 apăra-roate 199
 apăraitoare III 181
 apăraitor IV 95
 apăraătură 249, 250; III 191
 apărațiv IV 95
 apărea II 5, 12; IV 296
 apă regală 194
 apărie III 53, 168; IV 181
 apăsa II 10, 15
 apăsaie IV 306
 apă-tare 180, 188; IV 246
 apătos 206
 apătoșa 208
 apăduc 168
 apăduct 165, 168, 200, 201
 apădus 168
 apăla II 9; IV 296
 apălabil 94
 apălativ IV 110
 apălului IV 127
 apădică 134
 apăcepe II 12
 apăceptiv IV 110
 apăsevăbil 94
 apătență II 113
 apătisant II 108
 apăcultor V 25
 apăpăi II 9, 14
 apăretiv IV 93, 101
 apăana II 12
 apăauda II 8
 apălea II 5, 6
 apălecat „sugaci” 217
 apălecativ IV 89
 apălecuș II 206
 apălica II 9
 apălicare IV 307
 apălicat IV 307
 apăocriș III 205
 apăoi 220; II 5
 apăolitic II 3
 apăorta IV 297
 apăositamente II 188

Apostolache III 121, 124
 apăstolească 229
 apăstolesc 105, 106, 229, 230
 apăstolește II 142
 apăstolice II 142
 apăstolicesc 105, 106, 108, 114; II 142
 apăstolicesc II 142
 apăzitate II 194
 apăparentu III 134
 apăravă II 11, 14, 15
 apăpreciere 46
 apăretator V 26
 apăretol V 56, 63, 64
 apăretor V 26
 apăreția II 9, 10
 apărețui II 10, 14
 apărinde II 3, 5, 6, 15
 apărindere IV 285, 305
 apărindere-de-plămîni 168
 apărins IV 293, 305
 apărinsură III 188
 apărinzare IV 285
 apărinzător 91
 apărinzător 90; IV 185
 apărinzătoare III 185
 apărinzătoriu 89
 apărinz II 6, 7, 12, 14, 15
 apăroape 151, 220; II 5
 apăroba II 7, 9
 apăroba II 112
 apăroba IV 307
 apăroba IV 307
 apărobator II 112
 apărobăului IV 128
 apărofunda II 12
 apăropia II 5, 9
 apăropiat IV 307
 apăropiere IV 307
 apăropietiv IV 93
 apăropria II 9
 apărovare IV 310
 apărozar 173, 188
 apărumuta II 10, 14
 apăucătoare III 179
 apăuli II 213
 apăune II 5, 6, 10, 15
 apăuntare IV 310

apupare IV 318
 apăururea II 11, 14, 15
 apăus IV 293
 apăuși 209, 251; II 10, 14
 apăușit 251; IV 302
 arabil 94
 aragaz 200
 arar II 11, 14, 15
 arat IV 299
 araviteancă 227
 arazna II 11, 14, 15
 arădui IV 116
 arămar V 24, 26
 arămat IV 291
 arămărie III 53
 arămiu III 204
 arămist V 26
 arămit IV 291
 arămui IV 118
 arăpesc II 222
 Arăpilă II 150, 151, 154
 arăpime III 56
 arăpoaică II 221
 arătanie II 103, 106; III 196; IV 185, 193
 arătare 219; II 106; IV 305
 Arătarea Domnului 157
 arătat IV 305
 arătăcios II 128
 arătășenie II 106
 arătativ IV 91
 arătătoriu 245
 arătătură 250; II 106; III 196; IV 193
 arător 89
 arătoșenie II 103
 arătură IV 190
 arbaletă IV 81
 arbănaș II 214
 arbitra 56; IV 297
 arbitraj 56
 arbitrarimente II 194
 arbitraricesc II 143
 arborescență II 113
 arboret III 62
 arboricultură 164
 arcaș 81

- arcășie III 52
 arc-disc 198
 arcește II 147
 archebuzier 119
 arcîș II 147
 arcurar V 25
 arcuș II 203
 arc voltaic 194
 ardeiare IV 284
 ardeiere IV 284
 ardelenește II 146
 ardeleni III 116
 ardeleniza III 116
 ardent II 110, 112; IV 267, 273
 Arde-Pământ 160
 ardere-de-tot 168
 ardiște III 59
 arendaș 81
 arendălui IV 129
 arendașel IV 183
 arendași IV 200
 arendașit IV 299
 arendui IV 118, 120
 arestant II 113
 arestat II 113
 arestălui IV 127
 arestui IV 115
 arețar 78
 argăsar 79
 argăți IV 207
 argăție III 166
 argătime 67
 argeluță IV 146
 argentinian II 216
 Argeșel III 92
 arghezianism 125, 126
 arghirofilie 162
 argintar(iu) 117
 argintărie III 53, 165, 167
 argint-tăietoriu 166
 argintui IV 118, 125
 argint-viu IV 252
 argument V 48
 argumenta IV 134
 argumentîrui IV 133, 134
 argument V 48
 arhaiciza III 101
 arhaism 125, 126
 arhaiza III 101
 arhaizare IV 297
 arhanghel 30
 arheologicesc II 143
 arheologicește II 143
 arheologie 164
 arhicancelar 30
 arhicunoscut 30, 31, 39
 arhidemocrat 48
 arhidiacon 29, 30
 arhidobitoc 30, 31
 arhiducat 30
 arhiduce 29
 arhiducesă 30
 arhiepiscop 29, 30, 252
 arhierarh 30
 arhieraticesc 108
 arhierăți 30
 arhieri IV 296
 arhierie 29
 arhiinteresant 31
 arhiîncărcat 30, 31
 arhiliberal 30, 31
 arhimedic 30
 arhimilionar 30
 arhimitropolit 30, 252
 arhinebun 30
 arhiomorî 30
 arhipăstor 30
 arhipăstoresc 30
 arhipăstorie 30
 arhiplictisi 30
 arhiplictisit 31
 arhiplin 30
 arhipopulat 30, 31
 arhipovățuitor 30
 arhiprogresist 48
 Arhirea IV 55
 arhireacționar 48
 arhisătura 30
 arhisinagogă 252
 arhistrateg 30
 arhișiret 30
 arhitectonicesc 109
 arhivar 79, 83
 arhivăraș IV 183
 arhivist 127
 arhizgîrcit 30
 arhondologie 162
 ariceală IV 298
 arienie III 169
 arienism III 169
 ariergardă 163
 arietă IV 82
 arimaș IV 287
 arimare IV 287, 310
 arinar III 60
 aristocratism 126
 aristocrație III 52
 arinte III 137
 A.R.L.U.S. 173
 armament V 52, 55
 armatură III 187
 armă albă 195
 armăsar II 5
 armăsărește II 141
 armășel III 92
 armăși IV 200, 206
 Armășoia 141
 armătură III 51
 armeancă II 220
 armenesc II 222
 armeneste II 146
 armonia IV 134
 armonirui IV 126, 131, 133, 134
 armoniza IV 134
 armurier 119
 Aro 184
 aroga II 8
 arogant III 279
 aroganță II 114
 aromatiza III 107; IV 296
 ars III 210; IV 293
 Arsanachi III 122
 arsătură III 188
 arsură III 187, 190
 arșeluță IV 146
 arșicar 80
 arterioscleroză 164
 articolaș IV 180, 183

- articol-manifest 174
 articol-program 172, 174, 176
 artificialmente II 195
 artificier 119
 artilerist 128
 artist 124
 artist-cetăţean 188
 artisticamente II 191, 195
 artisticeşte II 142
 artistifica III 114
 artritisă 126
 arţăgaş IV 185, 193
 arţăgos IV 189, 193
 arunca II 5
 aruncătură 50; III 187
 Arvanit II 214
 arzăminte V 51
 arzător IV 95, 264, 268
 arzător email V 22
 arzător produse ceramică V 22
 arzătoriv IV 94, 95, 100
 arzind IV 254, 255, 257, 258,
 259, 260, 267, 273
 Asachi III 122
 asamblaj 62
 asana II 12
 Asanache III 124
 asasinat IV 292
 asămănativ IV 91
 ascaridol V 63, 64
 ascendinte III 138
 ascendenţă III 138
 ascensiune II 180
 ascensiv IV 104
 ascetism 126, 128
 asclerol V 63, 64
 ascruma II 10, 14, 15
 ascultare IV 306
 ascultămînt V 51, 54, 55
 ascultător 245; III 176
 ascultătoriu 89, 246
 ascunde II 3
 ascuns IV 293
 ascunsă 218
 ascunsoare III 180, 185
 ascunzămînt V 49
 ascunzătoare III 180, 182, 185
 ascunziş III 185
 ascuţitoare III 179
 ascuţitunghi 197
 ascuţitură III 189
 asedia II 8
 aselghicesc 108
 asemălui II 10, 14, 15; IV
 129, 131
 asemăna II 10, 15
 asemui IV 122, 131
 asertoriu II 7
 aseverativ IV 87
 asezonare IV 297
 asfalt-lac 198
 asfaltar V 19
 asfaltist V 20
 asfinţi II 10, 14, 15
 asfinţire IV 301
 asfinţit IV 300, 301
 asfinţită IV 280
 asfixiare IV 284
 asfixiere IV 284
 asiaticesc 114, 115
 asigura II 12, 14, 15
 asigurare IV 309
 asimetrie III 20
 asimila II 9; III 4
 asimţi II 9, 14, 15
 asirian II 217
 asiriesc 229, 230
 asista II 9
 asistăului IV 128
 asistent II 112, 114; III 130
 asistenţă II 114
 asociaţie II 182
 asociaţionist II 182
 asolament V 52, 53
 asomare IV 310
 asonanţă III 20
 asori II 10, 14, 15
 asorta II 8, 9, 15
 (a)sortiment V 53, 54
 aspect II 8
 aspectiv IV 99, 104, 107
 aspectual IV 107
 aspira II 9
 aspirant II 108, 110
 aspiranţură III 188
 aspirator III 181, 210
 aspreală II 132
 asprime 70, 73; III 47
 aspuma II 3, 10, 15, 62
 asta II 15
 astatizare IV 318
 astăura II 11, 14, 15
 astăvi II 9, 14, 15
 astăzi 152
 astîmpăra II 3, 10, 15
 astmosedol V 63
 Astra 184
 astrăiira II 62
 astriinra 209
 astrăina II 11, 14, 15
 astringe II 9
 astronomesce II 141
 astronomicesc 108, 109
 astruca II 5
 astupa II 11, 15
 astupătoare III 185
 astupuş II 206, 211; III 185
 asuda II 3, 5
 asudeală II 131
 asupra 44, 45; II 5; III 24
 asuprăluare 173
 asupriciune 239, 240
 asuprire 240; III 6
 asupritor 245
 asupritură 249; III 189
 asurzi II 10, 11, 14, 15, 62
 aşchiuţă IV 153
 aşestanie II 105
 aşezămînt V 51, 55
 aşezătură IV 190, 192
 aştepta II 5
 aşterne II 5; IV 306
 aşternere IV 308
 aşternut III 205, 208; IV
 292, 306, 308
 aşticuţă IV 146
 ataca III 113
 atacant II 112
 atacarisi III 113
 atacator II 112

- ataj 54
 ataş 54
 ataşament V 53
 atăcător IV 95
 atăcăţiv IV 95
 ateism 126
 ateist 127
 atemporal II 3
 atenian II 218
 atenta II 9
 atentat IV 292
 atenua II 9
 atestat II 8
 Athanasache III 121
 aticesc 108
 atinge II 5
 atingere IV 308
 atirna II 11, 14, 15
 atirnamment V 47, 52, 55
 atirnaţoare III 182
 atlăjel III 96; IV 183
 atletism 124, 126
 atmosferă 164
 atotecumpănit 167, 185
 atotecuţit 167, 185
 atocma II 11, 14, 15
 atomicesc 109
 atomism 124
 atomist 124
 atotcreator 167, 185
 atotcuprinzător 167, 185
 atotfăcător 167, 185
 atotmilostiv 167, 188
 atotmîncător 167, 185
 atotprezent 167, 185
 atotpribeag 167
 atotputernic 167, 185, 188;
 IV 250
 atotputinte 167
 atotrăbdător 167, 185
 atotştiutor 167, 185, 188
 atotştiitor 167
 atotvăzător 167, 185
 atotvoitor 167, 185
 atractiv IV 107
 atractivitate IV 109
 atracţios IV 107
 atracţiozitate IV 109
 atrage II 12, 15
 atramentare IV 310
 atrăgăţiv IV 95, 100
 atribui IV 116
 atributivă III 201
 atu II 8
 atunci II 5
 aţa-buricului 158
 aţa-limbii 158
 aţă III 164
 aţică III 96; IV 183
 aţinea II 9
 aţinta IV 297
 aţinti II 11, 14, 15
 aţipită IV 280
 aţist 124
 aţita II 5
 aţuţa IV 146
 audient II 112; IV 107
 audienţă III 133
 auditiv IV 107
 auditor II 112; IV 107
 aulma II 10
 aurar(iu) 79, 117
 aurărie 72; III 58, 165, 171
 aurărime 71, 72; III 171
 auritură III 50
 auriu IV 97
 aurma II 10, 14, 15
 aurul negru IV 241, 246
 austenitizare IV 318
 australian II 217, 221
 australiană II 217, 221
 australiancă II 220, 221
 austriac II 220
 austriană II 223
 austro-sovietic 171
 austro-ungar 171, 185; II 223
 auş II 201
 autentica III 114
 autentică lui IV 128
 autentifica III 114
 autoaglomerare IV 318
 autocarosier 119
 autocontrol 173
 autocratism 126, 128
 autocritică 173
 autodisciplină 173
 autoeducare 173
 autoepurare IV 318
 autofrînare IV 283
 autogestiona II 181
 autoimpunere 173
 autoliniştire 173
 automatism 126
 automitralieră 173, 188
 automobil III 210
 automobilism 126, 128
 automobilist 127, 128
 automobil-omnibus 198, 199
 automulţumire 173
 autonomist 127
 autooxidare IV 318
 autoproietor 173
 autopsier 120
 autoras IV 182, 183
 autoreglare IV 318
 autoritarism 125
 autoritarist 125, 127
 autorlic IV 189, 191, 192
 autosincronizare IV 318
 autostradă 173
 autosugestie 173
 autoşeniletă IV 86
 autotractor 173
 autoturism 126
 autoverificare 173
 auzibil 97, 99
 auxiliar IV 93
 avangardă 163
 avanpost 163
 avanradă 163
 avanscenă 163
 avans de aprindere 193
 avantagea 53
 avantaj 51, 55, 59, 60
 avantaja 55
 avantajos 55
 avar III 279
 avariare IV 284
 avariare IV 284
 avecernie II 7, 12, 14, 15
 avecina II 10, 14, 62

aveni II 13
 avenire IV 290, 309
 aventură III 188
 aventurier 120
 aventurism 125
 aventurist 125
 avere IV 285, 288
 avertisment V 52, 53
 avgusticesc 111
 avicultor V 25
 avinte III 137
 avionetă IV 82
 avizăului IV 128
 avizer V 20
 avînta II 11, 14, 15
 avlicesc 110
 avocatură III 188
 avocațel IV 183
 avorbi II 12, 15
 avortament V 51
 avraamlean 227
 Avrămuță IV 154
 avthentic 107
 avut II 292, 302, 303
 avutiv IV 89, 100
 avuțialnic IV 89
 avuție 205, 232, 233, 234; III
 166, 167
 azicămint V 49
 azotolare IV 310
 azurare IV 318
 azurol V 57, 63
 azvirli II 9
 axeroftol V 64
 axiomatiza III 108

baba-cloanța IV 252
 babalic IV 189
 babetă IV 86
 babiloneancă II 220
 babircă V 43
 Bacea IV 61
 bacșișui IV 139
 Badea IV 57, 58, 61, 64, 66
 badea IV 67
 badraganie II 103

bagaj 51, 53, 55, 59
 baggermaistru 164
 baghetă IV 82
 bahadîrcă V 38
 bahicesc 113
 Baia-Mare 160; IV 246, 251
 baieră II 44
 bainet IV 83
 baionet IV 83
 baionetă IV 83
 baladă-poveste 174
 balansare IV 304, 306
 balansier 119
 Balasache III 121, 123
 Balasachi III 121
 balizaj 56
 balneolog IV 235
 balona 56
 balonaj 56
 balon-pilot 198
 Balôsache III 124
 balsam II 52
 balsamui IV 139
 Balta-Albă IV 251
 baļ II 51
 banaliza IV 296
 bananier 119
 bancabil 97, 99
 Bancea IV 62
 bancheraș IV 183
 banchet IV 83, 84
 banchetă IV 82, 83
 bancnotă 164
 bancrut 163
 bancrutar 78, 79
 bandaj 55
 bandajare IV 306
 banderolare IV 318
 banditește II 141
 banditism 125
 Banea IV 62
 bangăt III 160
 bangău IV 186
 bani-gheață 172, 176
 banțig 164
 baraboîște III 49

baraboîștină III 49
 Barabulea IV 53, 56
 barabuliște III 59
 baracament V 52, 54
 baraterie IV 74
 barba-caprei IV 250
 barbarie III 174
 barbricesc 110
 barbarism 130
 barba-ursului IV 250
 Barbă Albă 160
 Barbă-Cot 172, 176, 177, 188
 Barbă-Lată 160, 180
 Barbă-Roșie 160
 Barbăroșie 160
 barbetă IV 82
 barbism 126
 barbutar 84
 barcăgiu 83; V 26, 28
 barcaș 83; V 24, 26
 barchetat IV 299
 baretă IV 82
 baronet IV 85
 baschetbalist 127
 basorelief 163, 181
 bastard II 119, 122
 bastarni II 213
 bastingaj 55, 61
 bastonache III 125
 baș-aga 31
 baș-bătăuș 32
 baș-bătrîn 32
 baș-boier 32
 baș-bulubaș 32
 bașbulucbaș 162
 baș-buzuc 32
 bașbuzuc 162
 baș-caimacan 31, 32
 baș-calic 32
 baș-căpitan 32
 baș-ceauș 31, 162
 baș-ciocoi 32
 baș-fir 32
 baș-hengher 32
 baș-marghiol 32
 baș-neghiob 32
 Bașoteasa 141

baș-rachiu 32
 baș-răzeș 32
 batalisi 101
 bate II 30
 bate-drumuri 154, 156, 179
 bate-poduri 154, 156, 179
 baterie IV 308
 batergioc 213
 baterie IV 74, 78
 batjoc 157
 batjocori 157
 batjocoritor 157
 batjocură 157; III 172
 batjocuricios II 128
 batjocurie III 172
 batjocuritură 249
 batugiocură 213
 bavard II 118, 119, 122
 bavarez II 219
 bavetă IV 82
 baza IV 296
 bazaconie 162, 165, 166
 bazare IV 296
 bază IV 16
 bazinet IV 85
 băbar 79; IV 170, 185
 băbăcuță IV 152
 băbălău IV 186
 băbăret III 62
 băbărie III 47
 Băbelea IV 63
 băbet III 62
 băbete IV 190, 193
 băbîrcă V 37, 38, 42
 băbîrță V 40, 41, 43
 băboi IV 181, 193
 băbușcă II 200
 băcăi IV 220
 băcăni IV 207, 227
 băcănie III 167
 băcăuan II 97, 98
 băci IV 139
 Băcilă II 151, 153; IV 61
 băciui IV 139
 Bădălache III 122, 123
 Bădălachie III 120
 bādăran II 99; IV 181

bādărană II 99; IV 181
 bādăranos IV 189
 bādlic II 99
 bādlicuț IV 149, 153
 bādlicuță IV 149
 Bādillă II 151, 153; IV 61
 bādilucă II 160
 bādiluț IV 147
 bādloi IV 181
 Bādlioiu IV 171
 bāgare de seamă IV 242
 bāgācios II 128; IV 186, 193
 bāgāreț II 128; IV 187, 193
 bāhniș III 61
 bāială II 131, 134
 bāieri IV 296
 bāierit IV 296
 bāieș 80, 81, 84; V 24
 bāieși 200; IV 296
 bāietan II 93, 100
 bāiețan II 93
 bāiețandru II 100
 bāiețaraie III 55
 bāiețime III 55, 56
 bāiețism 130
 bāiețoi IV 181
 bāilui IV 126, 127, 130
 bāitășan II 100
 bāițui IV 123, 139
 bāițuitor V 25
 bājăbăi (bājăbii) IV 220
 bājenar 79
 bājenări IV 196, 206
 bājeni IV 207
 bālaia III 203
 bālaie II 99
 bālan II 99
 Bālan(a) II 97
 bālăceală II 135
 Bālăceanca 142, 143
 bālăci IV 39, 44
 Bālăcilă II 150, 156, 158
 bālăcire II 135
 bālălăi IV 218
 bālămăluță IV 146
 bālăngăni IV 220, 225, 227, 233

bālăngănină IV 265
 bālăngări IV 229
 Bālănoaia 140
 bālănuț IV 158
 Bālăsachi III 121
 bālățenie II 103
 bālăbărăci IV 39, 44
 Bălcescuț IV 157, 160
 Băleanca 138, 141
 bālegar III 60
 bāliger III 152
 bāligeros IV 189
 bālmăjitură IV 190
 bālos II 51; IV 189
 bālsăma II 56
 bāltui IV 139
 bālțătură III 190
 bālțiș III 61
 bālușă II 205
 Bāluța IV 158
 Bāluță IV 154
 bānărit III 65
 bānățenește II 146
 Bāncilă II 153; IV 62
 bānciluță II 169
 bāncuță IV 144
 bānește II 145, 146
 bānet III 47, 62
 bāngăni IV 227
 Bānilă II 153; IV 62
 bānui IV 115
 bānuț IV 151, 156
 bārătui IV 135
 bārbat II 51; IV 163
 bārbarie III 174
 bārâteaște 231
 bārâteșc II 139
 bārâtește II 139, 145, 147
 bārătui IV 181
 bārătos II 147
 bārătus II 204; IV 163
 bārătus IV 152
 bārătție 205, 232, 233; III 166
 bārrieri IV 200, 204, 296
 bārrierit IV 296, 299
 Bārboala 138
 Bārbocea IV 63

- bărboi IV 181
 bărbos III 203
 Bărbucea IV 63
 Bărbuleasa 141
 bărbușă II 205
 Bărcăneasa 141
 Bărcănoaia 141
 bărciuit IV 294
 bărcui IV 139
 bărdaș V 24
 bărdăcuț IV 149
 bărdăcuță IV 149
 bărdăși IV 200
 bărdui IV 139
 bărzar IV 169
 bărzoii IV 169
 băsmăluță IV 146
 băsmui IV 139
 băsnar 80
 băsnitor IV 191
 băscălui IV 129, 131, 132, 138, 139
 băscăși IV 131, 139
 băscui IV 131, 132, 139
 bășicuță IV 156
 bășinos IV 189
 băștinaș 83
 Bătaia Mare 160
 bătaie III 55
 bătaie de cap IV 242
 bătaie de joc IV 242
 bătăiaș V 30
 bătăiuș II 207, 211
 bătălan IV 181
 bătălui IV 139
 bătător 245, 246, 247
 bătătură 249, 251; III 50, 190
 bătăuș 32; II 206, 211; IV 190
 băteală II 131
 bătindă IV 254
 bătrânreale 204
 bătrânri 208
 bătrîn II 51; III 199, 204, 205, 209, 215
 bătrînatic 52
 bătrînețe 232
 bătrînește II 141
 bătrînețe II 51
 bătrîncios II 128; IV 186
 bătrînice 70; III 43
 bătuți IV 41, 43, 44
 bătuș II 200
 bătut IV 292, 308
 bățos II 44
 bățoșie III 165
 băubil 96, 97
 băuna IV 226
 băunat IV 298
 băut IV 292
 băutor III 178, 181; IV 191
 băutură III 187
 Beachea IV 53
 Beanghea IV 53
 beaură 207
 bec Auer 196
 becăcăi IV 220
 bec electric 194
 bec-luminare 198
 becerie IV 70
 Bechea IV 53
 becisnic III 279
 becisnicește II 141
 Begrea IV 56
 behăi IV 220
 behehăi IV 220
 beicache III 126
 bejanie II 105
 bejenări IV 207
 bejenie II 105
 Beldimăncasa 141
 bele-arte 163
 belgian 97, 98; II 216, 217, 220
 belgiană 97, 98
 belgrădean II 217
 belșug II 44
 bencheta IV 117
 benchetui IV 115, 118, 296
 benchetuială IV 296
 beneficia IV 296
 beneficiar 78
 beneficiu 163; IV 296
 benevol 163
 benevolentia III 134
 benevolmente II 188, 195
 bengalez II 219
 Benghea IV 53
 benguț IV 148
 benzol V 56, 60, 62
 benzoliare IV 318
 beoțian II 217
 berar V 24
 berbantărie III 168, 171
 berbantlic III 168, 171; IV 189
 berbecar V 24
 berbecuț IV 149, 156
 berbecuță IV 149, 156
 bercuș II 205
 bere IV 288
 beregătui IV 124, 125, 139
 beregăți IV 124
 berenin II 216
 bererie IV 77
 beret IV 84
 beretă IV 84
 berginizare IV 318
 berlinez II 213, 216, 219
 berlui IV 116
 bertluire IV 320
 Berza IV 51
 Berzea IV 51
 besacteluță IV 146
 bescisnicie 205
 bestializa II 108
 beșlegește II 146
 beștelui IV 116
 betegie III 170
 betejală 226, 227
 betelie III 165
 beteușug III 170
 beton armat 195
 betonier 119, 120; V 26
 betonieră 119
 betonist 120, 127; V 26
 betos IV 189
 beție 232, 234
 bețiu IV 97
 bețiv IV 97, 98, 99

- bețivan II 95, 99; IV 180
 bețivană II 95, 99; IV 180
 bețivanometru 174
 bețivănărie III 168
 bețivănie III 168
 bețivi IV 109
 bețivoi IV 181
 beuță IV 144
 bevutiv IV 99
 bezaconic 241
 bezaconie IV 117
 bezaconui 162; IV 117
 bezmetic III 279, 281
 beznă 162, 165
 Beznea IV 53
 bibilică IV 164, 166
 bibiloi IV 166, 167
 bibliotecar 78
 biboluț IV 151
 bicarbonatare IV 318
 bicicletă IV 86
 bicicletă-tandem 199
 bicisnic 166
 bicisnicie 166
 biciui IV 124, 139
 biciuiață II 135
 biciuire II 135
 biciului IV 127
 biciușcuță IV 146, 153
 biciuț IV 153
 bicului IV 127
 Bidalachi III 124
 bidineluță IV 146
 bieletă IV 82
 bielorus III 212
 bifare IV 297
 bigoterie IV 75
 bifnresupuitoriu 89
 bijuterie IV 74, 78
 bijutier 119
 bildui IV 139
 biletă IV 82
 billargiu IV 187
 bilingvism 126
 bimetalism 126
 bimetalist 127
 bimzuire IV 320
 binagiu V 24
 bindisi III 113
 bine 165, 167, 169, 170
 binecredincios 167, 186
 binecrescut 165, 169, 186
 binecunoscut 169, 186
 binecuvînta 167; IV 235
 binecuvîntare IV 307
 binecuvîntat IV 307
 binedăruit 169
 binedefinit 169, 186
 binedispus 169, 186
 bine-face 215
 binefacere 181
 binefăcător 185
 binefăcut 186
 bine-grăi 215
 bine-îngădui 215
 bineînțelept 169
 binelăudat 169, 186
 binelegință 175
 binemerita 169
 binemeritat 169, 186
 binemirositor 169, 186
 binenorocit 169, 186
 bineprimit 169, 186
 binescriință 175
 bineslăvit 169, 186
 binesunință 175
 binevăzut 169, 186
 binevenit 169, 186
 bine-vesti 167, 215
 binevestitor 167
 binevoi 167
 binevointe III 137
 binevoitor,-toare 167, 185; III 210
 bine-vrea 215
 bine-vremui 247
 binezice 167
 biogeochimie IV 235
 biografier 121
 bioxid 201
 bipcui IV 139
 biped IV 235
 birjar IV 196
 birjări IV 197
 birnic IV 199
 birocratism 129
 birocratizare IV 310
 birui 248; II 27; IV 116
 biruință III 136
 biruitoriu 206, 245
 bisa IV 215
 biscuiterie IV 69
 biserică 105
 bisericesc 105
 bisericuță IV 151, 155
 Bisocuța IV 145
 Bistricioara IV 92
 bituminizare IV 318
 bizantin II 220
 bizantiniza IV 108
 bizarerie IV 75, 78
 bizotare IV 318
 bizui IV 116
 bîcli IV 220
 bîgui IV 139
 bîjbăi (bîjbli) IV 220
 Bîlbîlă II 150, 152, 157, 159;
 bîlbîlă II 151, 154; IV 188
 bîlbîit III 279, 281
 Bîlbîitu II 157
 bîlticii IV 220
 bînlătui IV 139
 bîntui IV 115, 194
 birfaș 81, 83
 birfeală 226; II 130, 135
 bîrfelnic IV 189
 bîrfi II 48
 bîrfire II 135
 bîrti IV 211, 215
 Bîrlădeanca 142
 Bîrlădel III 92
 bîrnă II 44
 bîrnui IV 139
 bîrnuire IV 301
 Bîrsăneasa 137
 Bîrsăuța IV 157
 bîști IV 230
 bîticuța IV 146, 153
 bîtuț IV 149
 bîtuță IV 149
 bîzdăganie II 103

blzdiganie II 106
blzii IV 220, 223
blagoboreț 161
blagocestie 161
blagocestiv 161
blagocestivie 161
blagocin 161
blagodarenie 161, 228
blagodari 161
Blagoiavlenie 161
blagomanie 161
blagonoseț 161
blagopriemnic 161
blagorecenie 162
blagorod 162
blagorodie 162
blagorodnic 162
blagorodnicie 162
blagorojdenie 162
blagoslovenie 204, 228; II 102, 106
blagovestui 162
blagoveșnic 162
Blagoveštenie 162, 167
blagoveštenie II 102, 105
blagovești 162
blaihuire IV 316
blanchetă IV 84
blanșare IV 310
blanșiruire IV 320
blanșisare IV 283, 287, 310
blănărie II 53, 165, 167
blândețe 204
blânui IV 124, 139
blăznie 233, 235; III 164, 172
blefarită 134
bleg III 279
Blegea IV 53, 56
blegi IV 124
blegui IV 118, 124, 125
bleguț IV 182
Blejolanca 142
bleoncos IV 189
bleoștiraie III 55
bleotocăreală III 49
blescăi IV 220
blestemat III 279, 281

blestemăciune III 169
blestemătesc II 139
blestemătește II 139
blestemăție III 169
bleui IV 123, 139
bleumarin 171
bleu-vert 171
blidar 79; III 145
blidări IV 197
blinda 56
blindaj 56
blindat III 201, 207
blind 216
Blindea IV 53
blindeațe 232
blindețe 233; III 169
blînduț IV 158
blînzie 232, 233; III 164, 169
bloc 170
blochaus 170
bloc-motor 198, 199
blocnotes 170, 172
bloc-sistem 198, 199
blondă III 204
blondină III 203
bluzar II 120
boala-copiilor 158, 178
boala-de-lună 158, 182, 188
boala-seacă 158, 180
boban II 96
bobană II 98
bobeică IV 182
bobinaj 55
bobinar V 19, 26
bobinator V 26
bobină Ruhmkorff 196
bobircă V 38
bobiște III 49
bobiștină III 49
bobițar III 148
bobîrnă V 40
boboc 97
Bobolea IV 63
bobotaie III 54
Bobotează 157, 161
bocangiu V 26
bocăni IV 227

bocceluță IV 146
bocengerie IV 72
boceală III 161
bocet III 160, 161, 162
boci III 156, 157
bocire III 160
bocit III 160
boclnear V 26
bodîrlan V 42
boemă II 221
boemoaică II 221
bogasieri IV 197, 206
bogat III 212
bogătan II 95
bogătaș 81; II 95
bogățate 204, 224; III 168
bogăți 208
bogăție 232, 233, 234; III 166, 167, 168
bogdaproste 162
bogdaprosti IV 211, 214
Bodgăneasa 137, 139, 140
Bogdănoaia 140
Bogdea IV 52
bogoboreț 161
Bogoiaivlenie 157, 161
bogonoseț 161
bogorecenie 161
bogorodița 161
bogorojdenie 161
bogoslav 161
bogoslovi 161
bogoslovie 161
boială II 171
boiamă III 56
Boidache III 124
bcieraș IV 183
boierie III 166, 169; IV 170
boierime 68, 70, 71; III 169
boierism 124, 129; IV 188
Boiernuț IV 154
boiestrînd IV 272
boietăneasca II 146
boitănește II 146
bojbăi IV 220
bojdăi IV 220
Bojorănoaia 141

- bolboci IV 39, 44
 bolboros IV 189
 bolborosi IV 230
 bold II 52
 boldiman IV 191
 boldul-cerului 158, 178
 Bolduț IV 157
 Bolea IV 53, 56
 boli 26, 38
 bolintineaniza III 108
 bolivian II 217
 bolindatic IV 186
 bolnav III 198, 209, 210
 bolnăvi II 44
 bolnăvicios II 125, 127, 128;
 IV 186
 bolnăvie 232, 234; III 164, 172
 bolnăvos III 127
 bolocan II 95; IV 181
 bolognez II 219
 bolovăniș III 46, 61
 bolteală II 132
 bombagiu IV 187
 bombardament V 53
 bombardier 119
 bombăni IV 218
 bombărie III 95
 bombonar V 25
 bombonică IV 183
 bombonieră 119
 bomfaier 200
 bondărime III 57
 bonderizare IV 310
 bondoc III 279
 bonet IV 84
 bonetă IV 82, 84
 bonier 119, 120
 bonifica 101, 103
 bonjour 163
 bonjurism 129, 131; IV 188
 bonjurist 131, 163; IV 188
 bonom 163
 bonomie III 173
 bonsoir 163
 bontire IV 289, 316
 boos IV 189
 borcică II 166, 167
 Bordea IV 54
 bordei II 210
 bordelez II 216
 Bordenache III 125
 bordeuț IV 151, 160
 borduș II 210
 Borea IV 62
 boresar IV 169
 borfărie III 53
 Borilă II 150, 152; IV 62
 bortre IV 289
 bormașină 164, 196
 bornăilă II 151, 154; IV 188
 bornă-teacă 198
 borneol V 63
 Boroșmîndru 160
 borșer III 145, 149
 borșoaică IV 181, 194
 bortilă II 166
 Bortilă II 156
 Borțunea IV 63
 bosceluță IV 146
 bosnean II 217
 bosneancă II 220
 bosniac II 220
 bostănărie III 53
 bostângi IV 201
 Boșorogea IV 53
 botaniza III 107
 botar III 147, 153
 botaș IV 185
 Bot-de-Cîne 160
 botejune 239, 240
 boteza IV 285
 botezare IV 285
 botezat 217
 botezătoriu 245
 botgros 147, 155, 180, 188;
 IV 243, 248, 251
 bot-gros 147, 155
 Botgros 160, 180
 botîrlă V 39, 42, 43
 Botîrlă II 160
 botos IV 189
 boțare IV 310
 boțuț IV 146, 156
 bou-de-apă 158
 bou-de-baltă 158, 182
 bou-de-noapte 182
 boul-lui-dumnezeu 158
 bouriște III 59
 bou-sur 158, 180
 bout IV 153
 bozăi IV 220
 bozbăi IV 220
 brac IV 117
 bracaj IV 287
 bracare IV 287, 310
 brachetă IV 84
 bracona IV 296
 braconaj IV 296
 bragagerie IV 72
 bragagiu V 24
 brăghilă II 150
 brăghină II 150
 brancardier 118, 119
 brandenburghez II 219
 braniște III 59
 brasardă II 118, 121
 brațare IV 310
 brațeletă IV 82
 brațet IV 84
 brațetă IV 81, 82, 84
 brațoletă IV 82
 brava IV 296
 bravadă IV 296
 brazilian II 217
 brăcui IV 115, 117, 125
 Brădeasca 143
 brădet III 45, 46, 62, 155
 brădiniș III 61
 brădiș III 60, 61
 brădișcan II 100
 brădiște III 60
 brăduț IV 145, 153
 Brăduț IV 154
 Brăgaru IV 64
 Brăgărea IV 61, 64
 Brăilăoaia 138, 142
 Brăilăoica 138
 Brăiloi(u) 139
 brățiș II 45
 brăzdar III 145, 153
 brăzdui IV 125, 139

breaz II 51
 Breazu III 212
 brenoire IV 316
 breslaș 81
 Brezea IV 62
 Brezica 142
 Brezilă II 150, 152, 159; IV 62
 Brezuța IV 160
 brichetă IV 84
 brichetier 119
 bricuire IV 320
 bridat IV 292, 299
 bridgist 127
 brigadier 119
 brigandaj 55
 briganderie IV 76, 78
 brișcuță IV 154
 britanic 114
 britanicesc 114
 Brîncoveanca 138
 brîncuța-voinicului IV 156
 brîndușă II 199, 201
 brînzar V 25
 brînză II 51
 brînză-n sticlă 155, 156
 brînzărie III 167; IV 72, 181
 briul cerului IV 241
 briul-lui-dumnezeu 158, 178
 broască-cu-foc 158, 182
 brodat IV 299
 Brodea IV 53
 broder V 21, 27, 28
 broderie IV 75, 78
 brodier V 19, 21, 27
 brodist V 19, 21, 28
 bronzol V 63
 broscan II 97; IV 169
 broscar III 60
 broscărimă 71, 72; III 57
 broscoi III 97; IV 169
 broscuț IV 148
 broscuță IV 148, 151
 broșcă II 48
 broșuire IV 320
 broșet III 62

broștime 72; III 57
 broșurică IV 183
 broțăcar III 60
 brudiesc II 140
 brudlește II 140
 brudlu IV 97
 brudiv IV 97
 bruftui IV 139
 bruftului IV 129, 139
 brumar III 151
 brumăriță III 91
 brutar V 24
 bubăi IV 118, 120
 bubă-putredă-n-gură 158
 bubui IV 118, 120, 122, 220,
 225
 bubuia IV 225
 Bubulecea IV 63
 buburos IV 189
 bucălaie II 99; IV 166
 bucălan III 165
 bucălană II 99
 bucălat 185
 bucălaș IV 166, 167
 bucătări IV 197, 204
 bucătăriș IV 196, 201
 bucățicuță IV 146, 153
 bucluță IV 146, 155
 bucher 78
 bucheri IV 197, 204, 205, 206
 buchetat IV 292, 299
 buchetieră 118
 buchirisi III 109
 buchisi III 109, 113
 buchisire IV 297
 bucinra 208
 bucium II 52
 buclumaș 81, 82
 buclarisi IV 188
 buclucaș 83
 bucura IV 296
 bucureștean II 97, 217
 Bucureștioara III 92
 bucurie 233, 234; III 164,
 166; IV 296
 buculos 39, 206
 Budachi III 124

budalac IV 184, 193
 budalaș IV 185, 193
 budapestan II 218
 Buduleasa 138, 139
 budului IV 127
 budușlui IV 296
 buenos-airesieni II 214
 buf IV 217
 bufegiu V 26
 bufetier 118, 119; V 26
 bufneală II 137
 bufnet III 159, 160, 162
 bufnos IV 189
 bufni III 157; IV 219, 226
 bufnătură II 137; III 195
 bufniță II 51
 bufonadă IV 76
 bufonărie IV 75, 76, 78
 buftac IV 184, 193
 buftea IV 187, 193
 Buftea IV 47, 56
 bugetar III 152
 bugni IV 226
 buhai-de-baltă 158, 188; IV 236
 bunar IV 166, 167, 169
 buhălui IV 128, 139
 buhnă IV 169
 buhni IV 226
 buhoi IV 169
 buhui IV 128, 139
 Buhușoia 141
 buieci IV 37
 buiestraș 81
 buiestrește II 144
 buigătui IV 136
 buigui IV 135, 136
 buimăci IV 42
 bui(u)ci IV 37
 Bujoreanca 138
 Bulburea IV 63
 bulcarcă V 38, 41, 42
 bulească V 38, 41
 bulendros IV 189

- bulevard II 119, 121
 bulevardier 118, 120
 bulevardist 120
 bulgar II 213
 bulgaragiu V 25
 bulgarcă II 220, 221
 Bulgaria II 213
 bulgaro-român 184
 Bulgărea IV 54
 bulgăresc II 222
 bulgărește II 146
 bulgărit IV 299
 bulgăroaică II 221
 bulilă II 162, 168
 bulubașa 162
 bulubașiu 162
 bulz II 51
 Bumbacea IV 54
 bumbăcar V 24
 bumbăcărie III 53
 Bumbăcea IV 54
 bumbăceală II 132
 bumbăcel 96
 bumbăcit IV 299
 bumni IV 226
 bun 165, 167, 170, 216; II 44
 bunacuviniță III 137
 Bunăvestire 162, 167, 181, 188
 bună-cădere 167
 bună-credință 167, 181
 bună-cuviință 167, 168, 181;
 IV 243
 bună-dimineața 159
 bună-facere 167, 188
 bunăfacere 181
 bună-înțelepție 167
 bună-mulțămire 167
 bună-norocire 167
 bună-plecare 167
 bună purtare IV 249
 bună seara 180
 bunăstare 147, 167, 168, 181,
 188; IV 244, 251, 252
 bună-sufleție 232
 bunăstare 224, 225; II 44, 51;
 III 58
 bunăstăcios II 128
 bunăvestire II 102; IV 283
 bună-voie 214
 bunăvoință 167, 168, 169, 181;
 IV 235, 249, 250, 251
 bunăvoie 169
 bunăvreaire 169
 bună-vrere 167
 bună ziua 159, 180
 bun-bucuros 186
 bun-bunuț IV 158
 bunduța-vîntului IV 156
 Bunea IV 62
 bunel III 90
 bun-gust IV 251
 bunic III 90
 bunică III 90
 bunicuț IV 152
 bunicuță IV 152
 Bunilă II 150, 152, 159; IV 62
 buniță III 90
 bun-norocos 186
 bunrătate 204
 bun-simț 169; IV 249, 252
 buntaș 82
 buntui IV 115, 124
 buraj 63
 burduhănos III 279
 burduhos IV 190
 burduluță IV 154
 Burea IV 54
 buret IV 84
 burghezi IV 296
 burghezie 74; III 52, 167, 169
 burghezime 74; III 169
 burghezo-moșierime 176
 burghiu II 52
 buri II 213
 Buricea IV 53
 Burilă II 159
 bursier 119
 burtăverde 155, 180, 188; IV
 245, 247, 248, 252
 burtăverdism 124
 burtăverzime 63, 69, 155
 burtea IV 187, 192
 Burtea IV 47, 54, 56, 63
 burticuță IV 153, 156
 burtieră 119, 120
 burtos IV 190, 192
 burui IV 139
 buruia IV 139
 buruieni II 51
 buruienuță IV 156
 burzuli IV 131
 burzului IV 126, 127, 131
 bustier 120, 121
 bușeală II 133, 137
 bușet III 157, 159
 buși III 157; V 9
 Bușilă II 151, 153, 159
 bușitură II 137
 buștenar 79, 80
 Bușuia IV 63
 bușului IV 127
 butanol V 59, 63
 butare IV 310
 butnărie III 52
 butnărit IV 299
 Butucea IV 53, 56
 butonare IV 310
 butonieră 119
 buturiș III 61
 buturugărie III 167
 buvnă IV 169
 buvni IV 226
 Buza Plaiului 160
 Buzatu III 212
 Buzăilă II 159, 176
 Buzea IV 62
 Buze-Groase 160
 Buzilă II 150, 151, 152, 157;
 IV 62
 buzilă II 151, 154, 188
 buzoian II 98
 buzunărit IV 299
 cabanier 120
 cabinet IV 85
 cabinier 120
 cablator V 26
 cablogramă 201, 202
 cablor V 20, 26

cabotinaj 55
 cabrioletă IV 84
 Cache III 123
 cadență II 113; III 133
 cafegiu V 24
 cafeluță IV 146, 156
 cafeneluță IV 146
 cafteală IV 296
 cafti IV 296
 caiet IV 85
 Cailă II 155
 caimacamie III 170
 caimacamlic III 170
 Cairo II 214
 calabaltic IV 189
 Calalb 160, 180
 calamburist 127
 calandror V 20
 calcifia III 103, 110
 calcifica III 110
 calcio vecchio 163
 calculul probabilităților 197
 calculul variațiilor 197
 cald III 211
 cal-de-apă IV 243
 caldeean II 217
 cal-de-mare 158, 182
 calea-laptelui 158, 188
 calea-rătăciților 158
 calea-robilor 158, 178
 calea-șchiopilor 158
 cale primară 152
 calfata IV 117
 calic 32
 calicenie II 103, 138; III 170;
 IV 185
 calicie III 166, 169, 170
 calicime 67, 68, 69; III 169
 calificat III 211
 calificativ IV 108
 Calimachioala 141
 calinerie IV 75
 calitativ III 211
 calitativiza III 108
 calmant II 111
 calorific 201

calorifug 201
 calorifugare IV 310
 calorizare IV 318
 Calotoala 141
 calpagiu V 24
 calțavetă IV 81
 calu-de-fier 160
 calul-dracului 158, 178, 196;
 IV 252
 calul-popii 158
 calvinism 126
 calvinist 127
 C.A.M. 173
 camaraderesc II 140
 camaraderește II 140
 camaraderie IV 75
 camatnic 241
 camătă 241
 cameleonism 125, 128
 cameră obscură 180
 camerier 118
 camerist 120, 125, 128
 camionagiu V 26
 camionaj 56
 camionar V 26
 camionetă IV 82, 86
 campagnard II 118, 119, 121
 camufla 61
 camuflaj 61
 canadianiza III 108
 canagiu V 24
 canalet IV 85
 canapeluță IV 146
 Canarache III 124
 cancanier 120
 cancer 135
 candeluță IV 156
 candida IV 296
 candidare IV 296
 candidatură III 188; IV 296
 candriu III 281
 Canea IV 52
 cangrenare IV 297
 cangrenisi III 108

canibalism 129
 canonisi III 109
 canota 56
 canotaj 56, 58
 cantaragiu V 24
 cantinier 118, 119, 120
 cantona III 115
 cañtonament V 52, 53
 cantonier 118, 119
 cantoniza III 115
 caolinizare IV 310
 capabel 91
 capabil 95
 capalui IV 130
 Capdebou 160
 Cap-de-Cîine 160, 182
 Cap-de-Fier 160, 182
 cap-de-mort IV 248
 cap-de-operă 164, 182
 cap-d-operă 164
 căpelmaistru 164
 capeș IV 187
 capitalism 126, 128
 capitalist 127, 128
 capitalistă 12
 capitonare IV 297
 capitulant II 109
 capitulard II 121, 122
 capîntortură 157
 caplan-pașa 162
 Capmare 160
 cap-mare 156
 capodoperă 161, 164, 182
 capol V 62, 64
 caponare IV 310
 capovenie II 103
 Caprea IV 62
 caprifoi 151
 captivant II 111
 Capul Coastei 160
 Capul Moșiei 160
 caracterisi III 113
 caracteriza III 113
 carafilă II 164
 carafină II 164
 caraghios III 279—281

caraghioslic IV 189
 carambolaş 54
 caramfilă II 165
 Caraula IV 53
 carbonatare IV 318
 carbonilare IV 318
 carbonitrurare IV 318
 carbonizabil 95
 carbonizare IV 307
 carbonizat IV 307
 carburant II 108
 Carcandilă II 155
 carcinom 135
 carcinoză 134
 cardaşlic III 170
 cardator V 26, 28
 car-de-foc 158, 182
 cardier V 19, 21, 26, 28
 carelian II 217
 caretaş V 24
 carica III 116
 caricaturist 128
 caricaturiza III 116
 carierism 129; IV 188
 carierist 125, 129; IV 188
 carnevor IV 95
 carnivor 163, 201
 caroiş 61
 caroserie IV 74, 78
 Carpaţi IV 247
 carte-chitanţă 172
 cartoflărie III 45
 cartonaj 57
 cartotecar 79
 cartuşieră 118
 carul-pădurilor 157
 carul-zinelor 157, 178
 carveol V 62
 casament V 55
 casă II 11, 13
 casă de cultură IV 239
 casă-model 172, 176, 188
 casă de naştere 148, 170, 182
 casă de veci IV 241
 casă-tip 172
 cască-gură 155, 179

caschet IV 83, 84
 caschetă IV 82, 83
 casetă IV 82
 casier 119
 castilian II 217
 casualmente II 195
 caşare IV 310
 caşcaval 163
 caşerie IV 78
 caşet IV 84
 caşetă IV 84
 castelachi III 126
 caşurare IV 291, 318
 caşurat IV 291
 catadixi 103; III 113
 catagrafic 101
 catagraficesc 101
 cataloga III 116
 catalogiza 108; III 116
 cataramă II 52
 Catargioaia 141
 Cată-Cal 160
 cată-ceartă 156
 Cată-n Sus 160
 categoricament II 192
 categoriceşte II 144
 categorisi III 113
 categoriza III 108, 113
 catehisi III 113
 catehiza III 113
 catifelută III 155
 Catincuţa IV 154
 cationizare IV 311
 catolic 114
 catolicesc 105, 109, 114
 catolicism 126, 128
 Catreă IV 55
 catripuţă IV 145
 cauciucar 83
 cauciuchier 120, 121
 caucazian II 218
 caustificare IV 318
 caustificator V 25
 cauterizare IV 307
 cauterizat IV 307
 cauţionament V 48

cauţionămînt V 48
 cauzativ IV 88
 cavalerime III 56
 cavalerism 125, 126
 cazangerie IV 72
 cazangiu V 24, 26, 27
 cazanie II 102, 103, 105
 cazarma II 56
 cazarmament V 52, 54
 cazmaluţă IV 146
 Căciorilă II 156, 157
 căciulan II 96
 căciular V 24
 căciula-şarpelui 158
 căciulă II 46
 Căciulămare 180
 cădenie II 103, 104
 cădere IV 288
 cădinţă III 136
 căfai IV 220
 căfui IV 118, 122
 căie 233, 235
 căimăcărie III 166
 căire 233
 căiuş IV 147
 călan II 94
 călăfătui IV 116, 117, 118
 călăraş 81
 călăreşte II 142
 călări IV 226
 călărie III 171
 călărime 70, 71; IV 57
 călărire IV 308
 călărit III 171; IV 308
 călătoare III 178
 călători IV 199, 202, 204, 296
 călători-kilometri 172, 176
 călătorind IV 265
 călcat IV 281
 călcătoare III 176, 185
 călcător III 185
 călcătorie III 165
 călcătoriu 206, 245
 călcătură 249; III 50, 251
 căldărar III 145; V 28
 căldăraş V 29
 căldărărie III 52, 53

căldărie III 54
 căldură III 191
 călduț IV 157
 călibil 97, 99
 Călimărea IV 54
 călugărie III 164, 166
 căluș II 52, 208
 călușar 79
 călușenește II 146
 căluț IV 156
 cămatnic IV 195
 cămănărie III 168
 cămăraș II 210
 cămășuială II 131, 134
 cămășuță IV 151
 cămășuța-Domnului IV 156
 cămăta IV 121, 139
 cămătar 79, 83
 cămătaș 83
 cămătări IV 121, 139, 197
 cămătnici IV 199
 cămătnicie 232, 234; III 164
 cămătui IV 121, 139
 cănăruș III 210
 cănătuire IV 316
 căneală II 135
 cănire II 135
 cănresc 204
 căntulă II 149
 căoni IV 227
 căpălui II 201
 căpăluit IV 298
 căpăluș IV 127
 căpărit IV 298
 căpăstra IV 120
 căpăstreală II 131
 căpăstrui IV 119, 120
 căpătui IV 125, 139
 căpătuiulă II 132
 căpetenie II 103
 căpială II 130
 căpiare IV 284
 căpiat III 279
 căpiere IV 284
 căpitan-erou 173
 căpramă III 56

căpraș V 24
 căpret III 62
 Căprilă II 150, 156
 căprioară IV 163
 căprior 97; IV 163
 căprire IV 317
 căprit III 65
 căpșunărie IV 79
 căptușeală II 133, 134, 135
 căptușire II 135
 căpui IV 139
 căpuș II 210
 căpușă II 203
 cărămidar V 24
 cărămidărie III 54
 cărăruie II 211
 cărărușă II 204, 211
 cărăui IV 118
 cărăuș II 206, 211; V 18
 cărăuși IV 200
 cărăușire IV 308
 cărăușit IV 308
 cărăzui IV 127
 cărăzui IV 136
 cărdășie III 170
 cărnărie III 167; IV 181
 cărneleagă 153
 cărnicios II 128
 cărnos II 128
 cărnosi IV 139
 cărnui IV 125, 139
 cărpănos III 279
 cărpinaș III 149
 cărpiniș III 61
 cărtulari 223
 cărtulariu 223
 cărturar 79
 cărtulie III 165; IV 183
 cărucior 95
 cărunt III 216
 cărunțește III 169
 cărunție III 169
 căruț IV 149, 150, 156
 cărușabil 96
 cărușă 81; V 24
 căruță IV 149, 150, 160

căsări IV 226
 căsător III 178
 căsători IV 297
 căsătorie 233, 235
 căsnicie III 165
 căsuță IV 151, 155, 160
 cășar V 25
 cășărie IV 77
 cășcioară 225
 cășuț IV 156
 cătănuț IV 149
 cătănuță IV 149
 cătinar III 149, 153
 cătinel II 99
 cătineluț IV 145, 159
 cătingan II 99
 cătitoriu 245
 cătușă II 56
 cătușă II 201, 202
 cățai IV 232
 Cățarilă II 157, 159
 cățel III 97
 cățelan II 100
 cățelandru II 100
 cățeluș II 205, 210
 cățelușă II 205, 210
 căuni IV 227
 căutare IV 307
 căutat IV 307
 căuzaș 82, 83, 84
 căzămint V 50, 55
 căzănar V 26
 Căzănelea IV 63
 căzănire IV 317
 căzătură 249, 250, 251; III 51,
 187, 188, 191; IV 190
 căzățiv IV 94, 100
 căzindă IV 258
 căzni 209
 cealău IV 186
 cealmeluță IV 146
 ceapă 78
 ceaprazerie IV 77
 ceaprazi IV 139
 ceaprazui IV 139
 cearcăne II 51
 ceas-brățară 176

zgâlțini IV 228
 zgâlțit IV 299
 zgâlțini IV 228
 zgîmbea IV 54
 gîmțina IV 228
 gîrcea IV 62
 gîrcenie II 103, 105; IV 185
 Zgîrcilă II 156, 159; IV 62
 zgîrie-brinză 147, 154, 155, 156,
 179; IV 245, 246, 247
 zgîrie-nori 179, 188; IV 244
 zgîrietură III 187, 189
 zgîrnăilă II 151
 zglobiv IV 97
 zglobiu IV 97
 zgorni IV 32, 213
 zgurui IV 142
 zicalaș 82
 zicaș 82
 zicămînt V 49
 zicătoare III 178
 zicătură III 187, 188
 zice 12, 16
 zicere IV 308
 zidar 78, 79; IV 195
 zidări IV 198
 zidărie III 171
 zidărit III 171
 zidire IV 306
 zidit IV 306
 ziditoriu 246
 ziditură 249
 zidui 248; IV 142
 zi-model 172
 zimțar III 146
 zimțui IV 142
 zi-muncă 147, 170, 172, 176,
 198
 zincui IV 142
 zing III 158
 zingăni IV 228
 zingănire III 161
 zingheni IV 228
 zinghini IV 228
 ziorit IV 298
 zis IV 280, 293, 304, 308
 ziulica III 93

zîmbet III 156, 159, 162
 zîmbi III 157
 zîmbind,-ă IV 161
 zîmbire III 162
 zîmbitură III 162
 zîmbrilă II 150, 158
 zîmbrui IV 123, 142
 zîngăi IV 225
 zîngăli IV 229
 zîngăni IV 228
 zîngănire IV 318
 zîngări IV 229
 zîngăt III 160, 161
 zîngfi IV 225
 zîngsni IV 228
 zlatoust 162
 zmeu IV 20
 zmeuriș II 208, 209
 zmiceluță IV 146
 zmicui IV 116
 zmucilă II 157
 zodiac III 148
 zogoni IV 2 13
 zograficesc 110, 113
 zogroni IV 213
 zonare IV 316
 zonificare IV 316
 zoomorfism 164
 zorea IV 62
 zori II 170
 zori de zi IV 239
 Zorilă II 150, 151, 152, 158,
 161, 168, 169, 171; IV 62
 zornăi III 157; IV 225
 zornăit IV 299
 zornet III 159
 zornii IV 225
 zubătuci IV 43
 zugrăvi IV 207
 zugrăvicesc 113
 zugrăvire IV 300
 zumzăi III 157
 zumzet III 159
 zupăi IV 225
 zupui IV 225
 zurăi IV 119, 120, 225
 zurăt III 156

zurbagiu IV 187
 zurbalnic IV 189
 zurbalui IV 126, 129
 zurbălui IV 129, 131
 zurbului IV 129
 zuroi IV 225
 zurui IV 119, 120, 225
 zuruit IV 299
 zuzăi IV 119
 zuzet III 159; IV 298
 zuzui III 157; IV 118, 119, 225
 zuzuit IV 298
 zvîcnet III 159, 162
 zvîcni III 157; IV 219, 225,
 228
 zvîcnire III 162
 zvîrli IV 225
 zvîrlet III 159
 zvîrli III 157
 zvîrlit III 189
 zvîrlitură III 189
 zvonar 80, 84
 zvugni IV 228

watoră 119
 westfalian II 218

xantogenare IV 320

yemenit II 219

S U M A R

FLORICA FIȘINESCU și I. RIZESCU, Fenomenul supraprefixării în limba română	3
FLORICA FIȘINESCU, Prefixul regional <i>nă-</i>	9
ELENA CIOBANU, Unele aspecte ale formării numelor de meserii cu sufixe în limba română contemporană	17
LAURA VASILIU, Sufixe substantivele cu <i>-r-</i> expresiv	37
ELENA CARABULEA, Sufixe <i>-mint</i> și <i>-ment</i>	47
FULVIA CIOBANU, Sufixul <i>-ol</i>	57
LUCREȚIA MAREȘ, <i>Cine-</i> element de compunere în limba română	65
LUIZA SECHE, Elementul de compunere <i>mint-</i>	71
BIBLIOGRAFIE	83
LISTA ABREVIERILOR	89
INDICELE VOLUMELOR I — V (Intocmit de Cristina Gherman)	91
A. Afixe și elemente de compunere	91
B. Cuvinte	100

Redactor : STELLA NICOLAU

Tehnoredactor : SONIA BÂRZEANU

Dat la cules 3.08.1968 Bun de tipar 11.01.1969 Apărut 1969

Tiraj 1530. Hîrtie scris II A de 63 g/m² 16/70 × 100.

Coli editoriale 22,89. Coli de tipar 14,75. A11.459.T.123

*C.Z. pentru biblioteci mari 459—54 (082) C.Z. pentru
biblioteci mici 459—5 (082)*

Întreprinderea Poligrafică Informația Str. Brezoianu 23—25

București, Republica Socialistă România, comanda nr. 341

SUMARUL VOLUMELOR PRECEDENTE

III; 1962, 296 p. (Redactor responsabil: acad. AL. GRAUR): I. RIZESCU, Prefixe noi neproductive și puțin productive (p. 3—26); ELENA CARABULEA, Prefixele *inter-*, *între-* (p. 27—39); FLORENȚA SĂDEANU, Sufixele colective din limba română cu specială privire asupra repartiției lor (p. 41—87); D. BÎRSAN, False diminutive (p. 89—98); LAURA VASILIU, Sufixe verbale românești noi (*-isi*, *-iza*, *-ifica*, *-ona*) (p. 99—117); ZIZI ȘTEFĂNESCU-GOANGĂ, Sufixul *-ache* (p. 119—127); GEORGETA CIOMPEC, Variantele sufixelor *-ant/-ent*, *-anță/-ență* din limba română (p. 129—141); ELENA CIOBANU, Categoriile semantice create de sufixul *-ar* în limba română (p. 143—154); E. CONTRAȘ, Sufixul *-et* (p. 155—162); ELENA SLAVE, Sufixele *-ie*, *-ărie* (p. 163—174); MAGDALENA POPESCU-MARIN, Sufixele *-oare* și *-loare* (*-ăloare*, *-eloare*, *-iloare*) (p. 175—186); LUIZA SECHE, Sufixul *-ură* (*-atură*, *-ălură*, *-etură*, *-itură*, *-sură*, *-lură*) (p. 187—196); IOANA DIACONESCU, Substantivarea adjectivului în limba română (p. 197—278); ION COJA, Substantivarea adjectivelor care denumesc însușiri ome-nești negative (p. 279—283); BIBLIOGRAFIE (p. 285—294).

IV, 1967, 336 p. (Redactori responsabili: acad. AL. GRAUR și MIOARA AVRAM): FLORICA FIȘINESCU, Prefixul negativ *in-* (p. 3—14); CRISTINA GHERMAN, Prefixul *para-* (p. 15—21); I. RIZESCU, Prefixele *pro-* în limba română (p. 23—30); I. RIZESCU, Prefixele regionale dacoromânești *ză-* și *do-* (p. 31—36); GHEORGHE DOBRESCU, Sufixul verbal *-ci* (p. 37—45); IOANA VINTILĂ-RĂDULESCU, Sufixul antroponimic *-ea* (p. 47—68); CONSTANTIN DOMINTE, Sufixul *-erie* în limba română (p. 69—79); AL. GRAUR, Sufixul *-etă* (p. 81—86); MIOARA AVRAM, Contribuții la studierea derivării cu *-iv* (p. 87—111); LAURA VASILIU, Sufixul verbal *-ui* și compusele lui (p. 113—142); EUGENIA CONTRAȘ, Sufixul *-uț(ă)* (p. 143—161); ELEONORA POPA, Sufixe motionale pentru formarea masculinului (p. 163—176); ZORELA CREȚA, Sufixe peiorative (p. 177—194); ZIZI ȘTEFĂNESCU-GOANGĂ și TATIANA ȚUGULEA, Verbe derivate de la nume de agent (p. 195—207); GEORGETA MARIN, Verbe derivate de la formele de adresare, de urare, înjurături etc. (p. 209—216); GEORGETA MARIN, Verbe derivate de la interjecții onomatopoeice (p. 217—234); FINUȚA ASAN și FULVIA CIOBANU, Cuvintele compuse și grupurile sintactice stabile (p. 235—252); VALENTINA HRISTEA, Adjectivarea gerunziului (p. 253—276); ELENA CARABULEA și MAGDALENA POPESCU-MARIN, Exprimarea numelui de acțiune prin substantive cu formă de infinitiv lung și de supin (p. 277—320); BIBLIOGRAFIE (p. 321—333).